

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

Ex Libro VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63002)

tionē, de appell. & Alexand. confi. 43. lib. 3. vbi dixit, quod
caussa instantia labitur, quando ob calumniam super nullita-
te actorum opponitur atque agitur, cum equum non sit, ut
proprius dolus alicui parocinetur, l. ita demum. ff. de arbit.
l. verum. §. tempus. ff. pro soc. nulli enim malitia sua debet
esse lucrosa, l. prim. in princ. & l. ne ex dolo. ff. de dolo, l. pen.
c. de lega. c. sedes, & c. ex tenore, de rescrip. cap. ex literis,
2. de dol. & c. ad nostram, de emptio, & vend. & c. statui-
mus, de offic. delega. lib. 6. Sic & in altera facti specie, caus-
se instantia actori non currit, quando reus subterfugiens
cussam protelet. Gloss. magis in c. venerabilis, de iudic. que
valde ibi à Maria, Socin. commendatur, ab Alexandro ete-
iam consilio 42. lib. 3. et que Tiraquell. de vtroque retract.
in gloss. secunda, §. duodecimo, numero 1. Nicolaus Antonius
Grauatinus.

Finge denique.) Huc spectant, que supra diximus, lib.
4. cap. 4. sub lit. 1. & que nuncupatim Imoc. Bald. & Fel.
scribunt in c. significantibus, de offic. delega. Barto. & alij in
l. si procurator, §. si ignorantes, ff. mand. Bald. confi. 5. lib. 3.
& Afflic. in constitut. reg. Neap. Appellationum tempora.
Nicolaus Antonius Grauatinus.

LIBER VIII.

DE NULLITATE, EIVSQUE TEM-
poribus & processu.

CAP. I.

SUMMARIVM.

- 1 Appellatio, saluo iure dicendi de nullitate, an va-
leat? num. 17.
- 2 Appellandi praxis & formula, atque de nullitate
dicendi, & num. 18.

Nullio

- Nullitas in simul cum appellatione proposita, equè principaliter deducta esse censetur, & quantocessorie, eo. nu. & nu. 19.
- 3 Nullitas quòd potius principaliter, quàm accessorie deducta intelligatur, qua viuit as sit.
- 4 Appellationi renuncians, an nullitati renuncians intelligatur.
- 5 Nullitas & appellatio possunt in simul cumulari, & num. 23.
- 6 Appellatione prohibita, an nullitas etiam prohibita intelligatur? & num. 24.
- 7 Nullitas an proponi possit, contra tres sententias conformes, & an earum executionem differat? & nu. 27. & 28.
- 8 Attentata, quo casu ante omnia non renouentur.
- 9 Nullitas euidentis impedit executionem.
- 10 Nullitatis tempora, qua & quanta sint.
- 11 Nullitas an habeat effectum suspensiuum, viderim in causa principali procedi non possit?
- 12 Nullitatis in causa quomodo procedatur.
- 13 Nullitatis in causa, quis erit pronuntiandi modus? & num. 14.
- Citatio ad sententiam in causa nullitatis requiritur, eo nu. 13.
- 15 Iudex nullitatis sententiam nullam pronuntiando, an illam in negotio principali reformare valeat? & qua sint eius partes in iudicando super nullitatibus, & num. 34.
- 16 Nullitas cum negotio principali quomodo deciderit.
- 20 Nullitas cum appellatione deuoluitur in diffinitiva, secus in interlocutoria.

- 21 Clausula omni meliori modo quid operetur.
- 22 Instantia caussa iure pontificio nunquam perit.
- 25 Appellare prohibitus, iudicium tamen officium implorare potest.
- 26 Appellare non licet tertio, limit. tamen & ampliat.
- 27 Sententia tres ubi sunt conformes, an audiatur qui super nullitate, ad impediendum earum executionem, & v. 28.
- 29 Restitutio in integrum an admittatur ad impediendum executionem trium conformium sententiarum.
- 30 Nullitas potest proponi vsque ad 30. annos.
- 31 Nullitate pendente, negotium principale appellationis conquiescit.
- 32 Nullitatis in caussa libellus, siue formula.
- 33 Nullitatem sententia proponens ex vna caussa, potest etiam omnem aliam nullitatis causam prosequi.
- 36 Iudex nullitatis non solum super nullitate, sed etiam super iniuria. vel iniustitia sententia pronuntiare potest.

Vidisti etiam mi Pellæ, quod in cedulis appellationum, solemus quoque nobis referuare ius dicendi de nullitate, & his verbis* iure dicendi de nullitate tam principaliter, quam incidenter semper saluo. tamen si verbum appello nullitatem quoque comprehendat, visque verbi hoc inferat, etiam quod nullitas non exprimitur. l. quædam mulier, ff. fam. ercisc. l. Carmelia. ff. de iure patronat. & l. si is, C. de

C. de iure de liber. quamobrem dubitabis forte, cur ista reseruatō fieri soleat: si per appellatōnem simpliciter emissam videtur appellante non solum hoc ius sibi saluum esse, sed etiam illud deducere & exercere per supra dicta. Scit igitur practicam istius reseruatōnis non esse inutilem, quoniam & si quis simpliciter appellatus videatur ex vi verbi, nullitatem quoque deducere, hoc non est semper verum, sed in appellatōne à diffinitiuā duntaxat, secus b verò in appellatōne ab interlocutoria, Innocen. in cap. dilecto de appella. & sic nisi nullitas exprimeretur, & æquè principaliter deduceretur, non posset iudex appellatōnis ab interlocutoria de nullitate cognoscere, Innocen. Bal. ibidem, vbi etiam Franc. colum. 24, vers. 19, quæritur, nisi forte nullitas non deduceretur aliàs tanquam nullitas, sed tanquam causa grauaminis ipsius interlocutorie, & talis esset, qua appellatō ab ipsa interlocutoria posset ex aduerso iustifiari etiam respectu causæ in eadem appellatōne expressæ, aliàs si non alluderet ad causam expressam non inseruiret, Abb. in d. c. dilecto, col. 3. in princip. vbi etiam Imol. colum. 5. & Franc. colum. 24. vers. 2. intellige. Addo, quòd etiam in appellatōne à diffinitiuā nullitas sub verbo, appellationis censetur non principalis, sed incidenter & accessorie ad appellatōnem introducta, vbi potest inclusa in ventre appellatōnis iuxta textum in l. quædam mulier, & in d. l. carmelia, & cum in pluribus soleat vtile esse, quòd nullitas non sit aliàs incidenter, & accessorie, sed æquè principaliter intentata ideò * inualuit hæc practica, quæ dum appellamus, nullitatem ex appellatōnis ventre

venire per istam reservationem eximimus, & v-
 timur verbo, appello, non in significato, quo &
 nullitatem & iniquitatem significaret, sed spe-
 ciali, quo iniquitas duntaxat significetur, & vbi
 sic appellauimus, consueuimus postmodum in
 commissione causæ nullitatem expressam ap-
 pellationi cumulare, quo casu non dicitur am-
 plius nullitas inclusa & accessoria ad appella-
 tionem, sed expressa, ad tex. in l. cum filio, §. pe-
 nult. & nota ibidem, ff. de vulga. & pupil. nec ad-
 uersatur iuris regula, quod expressio eorum,
 quæ tacite insunt nihil operetur, quia non potest
 tolli, quin saltem sit expressum alio modo, quæ
 inesset ad not. in l. si ita legatur, §. illi si volet, ff.
 de lega. 1. & sic non amplius accessorie, sed æquè
 principaliter secundum magis veram opinio-
 nem, quam sequuntur Barto. in l. si expressim, ff.
 de appella. colum. 2. cum sequenti versicu. viden-
 dum est in casibus ibi non obstat, si dicitur in ap-
 pellatione venit nullitas, Iac. Butr. in d. l. 1. quan-
 do pro. non est necess. Imola in dict. l. si expres-
 sim, qui pro ista parte interpretatur verba Bart.
 ibidem Abb. in capit. dilecto, de appellat. vbi et-
 iam Franc. colum. 31. 44. quæst. Alexand. consi. 2.
 lib. 3. colum. 3. numero 13. versu. sed in hoc aduer-
 tendum, quia difficultas dec. in dict. cap. dilecto,
 colum. 3. nume. 7. ver. circa prædicta, vbi attesta-
 tur, quod ista sententia est verior, & magis com-
 munis, sequitur & idem attestatur Gratus consi.
 vltim. volum. 2. colum. antepenultim. numer. 41.
 & 42. versu. decimo septimo confidero, imò per
 istam practicam non solum nullitas censetur ex-
 pressim, & æquè principaliter deducta, vt supra,
 sed seorsum ab ipsa appellatione, quo casu Do-
 ctor.

Et omnes etiam tenentes contrariam sententiam concordant, ut nullitas non videatur accessorie, sed æquè principaliter deducta. Salic. præsertim in l. fi. in finalib. verb. C. de temp. appella. & ubi aliter deducta esset, ut posset videri, & accessoria, & æquè principalis censeretur deducta eo modo, quo magis appellanti expediret, in appellacionis libello, & cedula adiecta fuisset solita clausula, & omni meliori modo, & c. secundum Grat. in d. cons. vlt. libro 2. col. antepen. versi. Decimo septimo considero nu. 43. Vtilitas autem quod * æquè principaliter potius, quam accessorie deducta sit nullitas, in pluribus consistit, & præsertim, quia si accessorie ad appellacionem proposita sit, eius instantia ardeat per tempora, & fatalia ipsius appellacionis, qua deferretur, desereretur quoque nullitatis causa, quod si æquè principaliter deducta sit eius instantia non haberet præfinita tempora in Roman. Curia in qua seruatur ius canonicum, nec in ea current aliqua fatalia, Bald. in l. contra maiores ad fin. versicu. ecce aliam quæstionem quidam principaliter, C. de inoffic. testam. Bar. in l. qui testamentum, §. item quæro, ff. de excusa. tuto. Innoc. & Ioan. Andr. in c. bonæ appella. Item * in alio vtilitas esset maxima, quia si accessorie deducta sit nullitas, si quis appellacioni simpliciter renunciasset, extenderetur renunciatio etiam ad nullitatem sic propositam, ex vi verbi, secus vero si æquè principaliter proposita fuisset, Salic. in dicta l. final. C. de temp. appellat. in fin. Bald. in l. C. de senten. quæ ex peric. recitan. & in pluribus alijs vtilis esset ista nullitas æquè principalis, quæ omnia commemorare ociosum esset.

Nec

Nec * videatur tibi mirum, quòd eadem com
 missione & libello cumulemus nullitatem si
 mul cum appellatione, quia licet ista fiat diuer-
 sa remedia, & videantur inuicem incompatibi-
 lia, s possunt tamen de iure secundum magis ve-
 ram opinionem simul cumulari, glo. l. i. C. quan-
 do prouoca. non est necesse, quam communiter
 sequuntur Legistæ in l. si expressim, ff. de appel-
 latio. Bart. præsertim colum. tertia, Baldus in l.
 prima, C. quando prouoca. non est necess. colum.
 6. vbi etiam Bart. & Ang. Canonistæ in dict. cap.
 dilecto de appella. vbi præsertim Franc. col. 20.
 21. quæst. nec cumulans tenebitur etiam parte
 petente alteram viam eligere, Specu. tit. de sen-
 tentia, §. iuxta ver. sed nunquid libellus. colum.
 fin. vbi attestatur ita seruari in Ro. Cur. sequun-
 tur Doctores. Imo. præsertim in d. l. si expressim,
 & ratio communis omnium, quam etiam refert
 ibidem Imol. est, quia appellatio censetur dedu-
 ci sub conditione contraria nullitati, videlicet
 quatenus sententia aliqua sit, imò non solum
 possunt appellatio & nullitas simul eodem li-
 bello cumulari, sed poterunt etiam simul pro-
 sequi, procedendo tam in causa nullitatis, quam
 iniustitiæ. Bart. in d. l. si expressim, colum. 4. ver-
 sic. circa tertiũ, qui limitat hoc procedere, quan-
 do appellatio & nullitas orientur ex diuersis
 fontibus, vt pote, si dixerò sententiam nullam,
 quia contra minorem indefensum, & iniquam
 respectu eius, quod continetur in sententia. Idẽ
 quoque si ex eodem fonte orientur diuersis ta-
 men respectibus, veluti si dixerò sententiam nul-
 lam, quia contra me minorem indefensum, &
 iniquam, quia promissio, cuius vigore fui con-
 demna-

demnatus, fuit facta per me minorem absque legitimi curatoris auctoritate, oriretur enim hoc casu, & nullitas, & iniquitas sententiarum eodem fonte minoris ætatis, sed diuersis reprobibus, vt supra Bartol. ibidem, Franc. in dicto dilecto, colum. 21. q. 24. & licet ista remedia possint diuisim intentari vnum post aliud, nihilominus semper solemus in Romana Curia illa cumulare, quando vtrunque competit, quia nullitas multos operatur effectus, quando deducitur simul cum appellatione, quorum aliquos non operaretur, si absque appellatione deduceretur, quos omnes enumerat Franc. in d. c. dilecto. col. 8. ver. 9. quæritur quales & quos effectus, & col. seq. ver. Decimo quæro, quales & quot effectus.

6 Sed g maius dubium est, an nullitas intenciari possit, vbi appellatio non permittitur, quæ inter animaduertas, aut enim non permittitur, quia lapsa sint tempora ad appellandum, & non prohibetur quis de nullitate dicere, quauis via etiam actionis, & si dicatur de nullitate, nullitas operatur effectum deuolutiuum, sicut ipsa appellatio, Bartol. in dict. l. si expressim, colum. in ff. de appellat. & in l. si vt proponis, C. quomodo & quando iudex, & in dict. l. 1. C. quando prouocari non est necesse, per l. 4. & l. absentem, C. de accusa. & Signatura solet dare commissionem super nullitate, etiam vbi non fuit appellatum. Stat. car. 150. à tergo in fine, ibi & dantur commissiones etiam post sententiam, quæ transfuit in rem iudicatam. Quod * si appellatio permissa non sit, quia fortè bis fuit appellatum, & non licet tertio prouocare, toto titulo. Ne liceat tertio prouocare, & lata sint tres conformes, non au-
dire

nullatenus admittatur, sunt ciuiler intelligenda, l. si cui, ff. de furtis, saluis scilicet illis nullitatibus, quæ in promptu essent, nec altiore requirerent indagacionem, prout habetur in l. si a quo ff. vt in poss. lega. l. 3. ibidem, ff. adhibendum, l. l. à quo. §. si de testamento, ff. ad Trebell. & notatur in l. 2. C. de edicto diui Adri. toll. similis enim ratio præsertim in lege aliorum iurium determinationem recipit, l. 1. §. deniq; ff. quod vi aut
k clam, vbi etiam notatur per gl. & in proposito illa nullitas diceretur esse in promptu, & altiore non requirere indaginem, quæ probari possit infra tempus fiendæ exequutionis, Barbo. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudica. Franc. dicto cap. dilecto, colum. 14. versicu. Sed circa prædicta dubitatur, quando dicatur posse in continenti probari, & inter istos casus hæc dūtaxat discrimina vigent, nā si agatur de nullitate contra res conformes, pendentia exequutionis retardat processum in causa nullitatis, & operatur effectum suspensiuum processus prosecutionis causæ nullitatis, text. in dict. clement. vt calumnijs, de re iudica. ibi nullatenus ad agendum de nullitate admittatur, donec sententiæ fuerint plenariè exequutioni demandatæ, secus verò si nullitas aduersus ynam vel duas sententias tantum proponeretur, non retardaretur enim hoc casu processus in causa nullitatis prætextu pendentia exequutionis, prout sit res essent conformes, iuxta text. in dict. clement. vt calumnijs, quia est ius nouum & speciale inductum per dictam Clemen. in casu trium conformium. Rota decisione 280. in not. incip. licet per viam exceptionis nullitatis, de sententia, & re iudicatæ, & quod

& quod iure speciali introductum est, non est
 trahendum in consequentiam, l. quod verò, & l.
 ius singulare, ff. de legibus, & isto casu, quando
 nullitas contra vnam, vel duas tantum senten-
 tias proponeretur, sicuti pendentia exequutio-
 nis non retardat processum in causa nullitatis
 (prout supra diximus) ita vice versa causa ipsa
 nullitatis absque appellatione proposita, licet,
 signatura det commissionem, & in ea proceda-
 tur, non operetur tamen effectum suspensiuum,
 vt interim non possit ad exequutionem procedi,
 Bald. in l. fin. C. de ord. cogni, in fin. & in l. appel-
 latione, in fin. C. de appellatio. Ange. in l. fin. C.
 si ex fal. instru. & Legistæ in l. 4. §. condemnatum
 ff. de re iud. Canonistæ, Abb. scilicet, & alij præ-
 fertim Franc. column. 11. & sequenti à versicul.
 circa tertium si nullitas deducitur principali-
 ter agendo, an interim operetur effectum suspen-
 siuum, cum pluribus sequentibus, de appellatio.
 Rota dicta decisione 280. in not. quod procedit
 etiam si iudex causæ nullitatis inhibuisset iudi-
 ci, ad quem exequutio spectaret, Butr. Imol. vbi
 etiam Franc. in dict. cap. dilecto, colum. 13. versu.
 tertio limitanda videtur præcedens determina-
 tio, vbi refert alios contrarium tenuisse, & i-
 stam partem esse veriore, quæ fuit etiam à sa-
 cro palatio recepta. Rota d. decis. 280. in not. in
 fin. Sed dices, ad quod erit utilis nullitatis pro-
 sequutio, si interim exequutio fiat? & omnes di-
 cunt, quòd in hoc utilis est, quia si agens de nul-
 litate obrinuerit, reuocabitur exequutio, & om-
 nia inde sequuta, etiam tanquam attentata, & i-
 ste est vnus ex casibus, in quibus attentata non
 reuocantur ante omnia, sed duntaxat expectato

isto euentu, Bald. in l. tale pactum, §. qui prouocant, ff. de pactis. Fran. in d. c. dilecto, de appell. colum. 12. ver. ex quibus omnibus tene mentio. Ita d. decis. 280. in no. Staph. car. 151. à tergo. ver. Ad prædicta. Item in alio etiam est consuetudo huic agenti de nullitate in casu, quo non retardetur executio, vt supra, qua si possessor esset rei, de qua ageretur, & de qua executio ex aduerso peteretur, si petens executionem esset de dilapidatione suspectus, vel alia iusta causa iustitiam subesset mitigaretur iste rigor, & in executionem sententiæ tantum sequestratio fieret de re ipsa, si mobilis esset: si verò immobilis, de fructibus, Bald. in l. ab exequutore in fine, C. quorum appellat. Franc. in dicto cap. dilecto, de appell. colum. 14. ver. si, vltimo licet litispendent. & extra istum casum quandoque etiam nullitas executionem retardaret, quando proponeretur contra vnã vel duas sententias, vt supra. Finge, * quòd nullitas talis est, quæ altiore non requireret indaginem, sed euidentem, & in promptu esset, impediretur enim executio veluti etiam similis nullitas impediret, quando allegaretur contra, vel tres conformes, vel vnã non appellabilem. Staph. vbi supra, ibi quod intelligo cum distinctione, quam superius feci, & faciunt omnia superius allegata in casu trium sententiarum, vel vnus non appellabilis, à fortiori. Rursus finge, quòd executio talis esset, cuius præiudicium non posset reparari, obtineret enim isto casu executioni litispendentia super nullitate. Bal. in l. eum qui alias, C. de adultere. quod eius dictum alibi limitat, nisi apparet de euidenti calumnia agentis de nullitate in l. si se.

si senatus, ff. de ferijs, Fran. in d. c. dilecto, col. 13. ver. 2. limita Finge denique, quod ad impediendam executionem, non tantum allegaretur pendentia causæ nullitatis, sed is, qui de nullitate sententiæ per viam actionis ageret, compareat etiam coram iudice, à quo executio peteretur, & nullitatē etiam via exceptionis proponeret, velletque illam in continenti probare, & retardaretur executio. Imol. in dict. §. condemnatum, col. 3. in prin. est in conueniens, quod is, qui principaliter agit super nullitate coram vno iudice, compareat coram iudice executionis, & de nullitate excipiat ad impediendam executionem, nec aliàs propterea causæ suæ, in qua de nullitate principaliter agit in aliquo præiudicatur. Franc. in d. c. dilecto, col. 13. in prin. vers. sed aduerte, quod omnia præcedentia dicta veniunt limitanda, quæ limitatio est à sacro palatio recepta, Rot. d. decis. 280. in nouis, in princ. imò si talis excipiens de nullitate coram iudice executionis in exceptione sua succumberet, quasi succubisset in iudicio summario, nõ prohibebitur postea agere, & prosequi nullitatē in iudicio ordinario per viam actionis Bart. in l. 3. §. condemnatum, ff. de re iud. Docto. in l. à diuo pio, §. si de rebus, ff. de re iudic. & in c. veniens elect. 2. de testibus Franc. in d. c. dilecto, col. 32. in fi. versic. 46. quæritur de appellatio.

Verum l. hic dubitabis quæ, * & quanta sint nullitatis tempora, qua in re, aut quæris vsque ad quod tempus duret hoc ius dicendi de nullitate, & distingue, aut principaliter via actionis, durat vsq; ad 30. annos, sicut aliæ actiones. Spec. titu. de sententia, §. iusta in fin. per not. in cap. in

O o 5 nostra

nostra de procura. & in l. sicut de praescriptio,
30. annorum, Bald. in cap. saepe, colum. penult.
extra de appellatio. aut via exceptionis, & du-
rat perpetuo, quia regulariter omnes excep-
tiones sunt perpetuae, l. pater, §. vltim. ff. de excep-
do. Speu. titu. de sententia, §. in summa, l. in
in dict. capit. dilecto, colum. 10. extra de appell.
vbi etiam Franc. colum. 5. versicu. Quinto qua-
ritur. Quod si non de tempore iuris dicendi de
nullitate, sed de tempore instantiae ipsius causa
nullitatis iam introductae: & tunc iterum distin-
gue, aut nullitas fuit introducta accessorie ad
appellationem, per viam tamen actionis, prout
supra diximus, & instantia est eadem cum instan-
tia appellationis, Bald. in l. contra maiores ad i-
ver. ecce aliam quaestionem quidam principa-
liter, C. de in offic. test. Bart. in l. si expressim, co-
lum. 3. ver. circa tertium, ff. de appella. vbi etiam
Alexan. Innocen. in capi. saepe, extra de appella.
Fran. in dict. cap. dilecto, colum. 5. ver. 3. non po-
test intelligi eodem titu. aut denique nullitas
fuit alias accessorie, sed aequè principaliter in-
tentata, & tunc eius instantia esset tanti tempo-
ris, quanti sunt alia iudicia, & sic iure civili tri-
ennalis, vt in l. properandum, §. & si quidem, C.
de iudicijs, Bart. in d. l. si expressim, colum. ante-
pen. versicu. vltim. quero quando ista duo, ff. de
appella. Bald. in dicto cap. saepe extra eod. titu.
Franc. in d. c. dilecto, 5. vers. Quinto quaeritur, vbi
instantia, eo. tit. & de iure canonico, quod in Ro.
Cur. attendi debet, & seruatur, erit eius instan-
tia perpetua, prout in alijs iudicijs, text. in c. fin.

extra de iudi. vbi Doctores omnes.

Introducta in iam causa nullitatis, an ope-
rabitur

rabitur effectum suspensiuum, vt interim, donec
 de nullitate cognoscitur, non possit in negotio
 principali procedi, quod nihilominus est deuol-
 lutum, l. 4. & l. si absentem c. de accusatio. & ve-
 ritas est, quod si causa negotij principalis potest
 partibus, vel earum alteri esse præiudicialis, nõ
 potest iudex procedere in negotio, nisi prius ar-
 ticulo nullitatis expedito; exemplum, lata est
 pro me sententia, à qua non fuit aliàs appella-
 tum, tu qui non appellasti, causam nullitatis
 proponis & prosequeris, quæ deuoluit etiam
 negotium principale, vt suprà. Certum enim
 est, quod si iudex velit hoc casu in negotio pro-
 cedere de eius iustitia cognoscendo, non potest,
 quin præiudicet meæ rei iudicatæ, quam præte-
 do, vbi articulus nullitatis fuerit expeditus, i-
 deo ex quo cognitio negotij esset mihi præiudi-
 cialis, nõ poterit isto casu iudex nullitatis pro-
 cedere in negotio, nisi expedito articulo nulli-
 tatis, Bartol. in l. cum quærebatur, ff. de re iud.
 & cum effectus iste suspensiuus exoritur ratio-
 ne præiudicij, meritò non suspendetur proces-
 sus in negotio, nisi parte, cuius inter sit, opponen-
 te Bal. in l. tale pactum, S. qui prouocant, quæst.
 12. ff. de pactis. Franc. in dict. cap. dilecto. colum.
 10. ver. alterius de appella. Sed adhuc dubitabis,
 introducta * nullitatis causa, quis erit proce-
 dendi modus, an libellus & litis cõtestatio alia-
 que terminorum observatio necessaria erunt, &
 in hac specie distingui solet, aut causa nullita-
 tis est introducta accessorie ad appellationem,
 via tamen actionis vt suprà, & quia isto casu
 censetur pars appellationis, regulabitur secun-
 dum naturam causæ appellationis & qualitatis
 conte-

contestatio non desideratur, cap. per tuas, de appellat. vbi Doctor. Quod si nullitas non accessorie ad appellationem, sed æquè principaliter introducta sit, & isto casu necessaria erit litis contestatio, & plenaria terminorum observatio iuxta naturam causæ, Specula. in titul. de sententia, iuxta circa fin. versicul. quid ergo si appellans, & de libell. conceptione, §. nunc dicendum ad fin. versicu. quid si sententia. Bald. in 1. colum. 3. ff. de ferijs. Idem in l. 1. in fin. cap. de ord. cogni. Franc. in dict. c. dilecto colum. 14. & sequenti ver. v. decimo principaliter quæritur cum duobus sequentibus. Rota decis. 340. in not. Fuit dubitatum, vtrum quando agitur de nullitate, de lite contest. quod tamen perpetuum non est, fingit quod nullitas evidens esset ex eisdem actis, non enim esset hoc casu necessaria nec litis contestatio, neque alia terminorum substantialium observatio, sed bene citatio partis & alias, prout supra de terminorum observatione explicauimus, & gloss. & Doct. in capi. ad nostram el. 3. de iureiuran. & in cap. per tuas de appellatio. Rota d. decisio. 340. in princ. Idem si nullitas non ex eisdem actis, sed aliunde veniret probanda, esset tamen coram eodem iudice, qui pronuntiasset, causa tractanda, Imol. in dict. c. per tuas, in fin. Franc. in cap. dilecto, col. 14. versic. principaliter quæritur ibi, Fallit coram eo, qui eulit sententiam.

Cæterum, vbi nullitatis causa fuerit introducta, & eius processus iuxta suos casus bene formatus & ordinatus, quis * erit pronuntiandi, & sententiandi modus, an si de nullitate, duntaxat pronuntiandum sit, poterit sententia ferri parte aliena.

te absente, & nō citata ad sentētiā, præsertim,
 vbi sententiā inquiritur, vt declarer, non vt an-
 nullet, & licet Abb. & Ioan. And. in capit. caus-
 sam de rescriptis per illum text. fuerint pro ne-
 gatiua, quōd similis sententiā posset ferri parte
 absente, & non citata, ego nihilominus eos intel-
 ligo in casu, de quo in t. cx. per ipsos allegato, vi-
 del. in d. cap. causam de rescriptis, quando licet
 nullitas præuenisset à mala rescripti interpreta-
 tione, tunc rescribens posset parte absente, &
 non citata interpretari rescriptum suum, & ge-
 sta, quæ ab huiusmodi interpretatione abhorre-
 rent nulla declarare text. in d. c. causam Innoc.
 in c. olim, de verb. signifi. & extra istum casum à
 sententiā, Abb. & Ioan. And. in d. c. causam ego
 dissentirem, & crederem nō posse in causa nul-
 litatis pronunciari, nisi parte citata, & quod a-
 liās lata sententiā nulla esset, & pro ista parte
 contra eos concludit But. in d. c. causam vltimo
 not. allegans gloss. ibidem, & aliam in capit. ad
 nostram el. 3. de iureiurand. Comprobatur ratio
 ne, quia nihil potest in alterius præiudicium iu-
 dicialiter fieri parte absente, & non citata, 3. q.
 9. caueant, & c. omnia, l. ea, quæ, C. quomodo, &
 quando iudex, c. ecclesia de constitutio. consen-
 tit Rota decis. 361. Innoc. dubitatur vtrum Audi-
 tor de sententiā, & re iu. Fran. in c. dilecto, colū.
 3. in fine, vers. 34. quæritur de appel. & continē-
 tiā sententiæ erit cōfirmatoria vel infirmatoria
 sententiæ processus, vel alterius actus iudicialis,
 de cuius nullitate ageretur, formulā non sugge-
 ro, poteris enim vbi de cōtinentiā sententiæ ad-
 monitus eris per te ipsum iuxta suos casus ne-
 cessariā formare sententiā, & à vulgatis for-
 mularijs,

14

17

O

mularijs, vel ab antiquioribus regeſtis formulā accipere, memor * eius duntaxat eris, quod vbi dixeris ſententiam proceſſum, vel alium ſcūm informandum fore, & eſſe, addas hæc verba per viam, vel ex capite nullitatis, idque vt ſemper liquere poſſit, de infirmationis cauſſa, an ſcilicet nullitatis, vel iniquitatis. Quod ſi in nullitatis cauſſa proceſſum fuiſſet, ac ſimul in negotio non aliàs ſuſpenſo, an * fortè poterit iudex pronun-
 cians ſententiam nullam illam o reformādo in negotio principali quoque pronun-
 cians, & crediderim poſſe, quia nullitatis cauſſa non operatur effectum ſuſpenſiuum, niſi volēte parte, cui negotij cognitio præiudicaret, prout præ titul. noſtro, §. ſed maius dubium diximus, quod tamen intelligas, niſi nullitas proveniret ex ineptitudine libelli, non poſſet enim hoc caſu iudex in negotio etiam non ſuſpenſo, & parte non opponente ſententiare, vel priorem ſententiam reformare, tex. in hoc ſingularis in cap. cum dilecto, de emptio. & venditione, & ratio eſt, quia iſto caſu ſententia non deuoluit negotium ad iudicem nullitatis, ad limitationem, l. abſentem, C. de accuſa. prout notabiliter tradit Imol. in dicto capitu. cum dilecti, columna ſe-
 cunda, vbi etiam Panorm. colum. prima, Bald. in l. 2. C. de reſcind. venditio. quaſtio. 14. dicens in d. capit. dilecti eſſe textum magiſtralem, qui inſtruit iudices appellationis nullitatis, que ſunt eorum partes in iudicando, quando libellus, vel agēdi modus fuiſſet ineptus, & præſertim, quod inducent ſuper nullitate & actori, ius melius agendi reſeruent. Sed dices * vbi negotium fuerit cum nullitatis cauſſa deuolutum iuxta regulam d. l.

d. l. absentem, & in eo non aliàs deuoluto pronun-
 ciandum esset, an reiterandus esset proces-
 sus, an potius posset iudex ex eiusdem actis pro-
 nunciare, & in hac quæstione tu animaduertas,
 quia si nullitas prouenit etiã ex vitio actorum,
 utpote, quia actum fuit cum minore indefenso,
 quo casu totum iudicium esset nullum, l. in vni-
 uersis, cap. qui. da. tut. pos. & non poterit hoc ca-
 su ex eisdem actis in negotio pronunciari, sed rei-
 terandus esset processus, quod si nullitas senten-
 tiæ non ex vitio actorum, neque processus, sed
 solius sententiæ resultet, utpote, quia senten-
 tia lata fuisset die feriata, vel non citata parte,
 poterit hoc casu ex eiusdem actis, utpote vali-
 dis in negotio pronunciari, & ita notabiliter li-
 mitat & tradit Bald. in l. si ut proponis l. quarta
 column. 4. numero. 19. versicu. quæro pone ca-
 sum, C. quomodo & quando iudex, Docto. in c.
 ad probandum de re iudica. Cardinalis in cle-
 men. 1. eodem titu. q. 15. quod si denique nullitas
 proueniret, nedum ex vitio sententiæ, sed etiam
 ex vitio actorum non tamen omnium, neque to-
 tius processus, sed partis tantum, & tunc reite-
 randa & supplenda essent dütaxat acta, quæ nul-
 litatis vitio subiacerent, Bar. in l. si expressim, &
 in l. cum quærebatur de re iudica. Franc. in c. di-
 lecto, col. 37. ver. trigesimo octauo quæro de ap-
 pellatio.

ANNOTATIONES.

His verbis.) Vide auctorem in precedenti capit. libro
 antep. in ver. amplius quia à pluribus, & Alexan. cons. 59.
 vol. 2. libr. 4. ubi ait, quod * huiusmodi appellatio, Appello
 saluo iure, dicendi de nullitate, conditionis censetur, sci-
 licet quatenus sententia sit aliqua. Itidem est, * si dice-
 retur,

retur, dico sententiam nullam, & si qua est, appellat, qui appellandi modus in praxi valdè receptus est, ut à hoc proditum est, in l. si expressim, ff. de appell. & Frax. in c. d. l. lecto, quæst. 21. extra eod. titul. Ceterum, * an nullus sit

39

Com. opi.

eum appellatione cumulata, intelligatur principaliter, vel ne in iudicio deducta, Doctores magnoperè altercamur, tamen crebriore calculo approbatur, ut principaliter deducta intelligatur, veluti de receptiore opinione, affirmant Fran. vbi supra Alex. cons. 2. num. 13. libro 3. Dec. ad d. lecto, numero 7. & Vant. in tract. de null. sen. quot. & quibus mod. numero 10. cum seq. apud quem locupletissime hæc quæst. disputatam videbis. Et egregiè etiam disserit, quando principaliter, & quando obiter, siue incidenter nullus deducta intelligatur, & Auctor in sequentibus quoque modè, atque eleganter rem explicat. Nico. Anto. Grauat.

b

20

Secus verò.) Ex simplici * appellatione ab interlocutoria, grauamen duntaxat, non autem nullus ad deulatur. Rota decis. 389. si appelletur, in no. & tradunt Dec. in c. vii. de iur. de iur. de appell. Gaid. Pap. in tract. de appell. quæst. 67. quod tamen aliter est, quando à diffinitiva appellatur, tunc etenim ad iudicem appellationis nullus etiam tacitè deulatur, ad eò, quòd super utroque cognoscere potest, Innocen. in c. dilecto, vbi Bald. colum. 2. & Fran. q. 10. 19. & 31. de appell. Gaid. Pap. vbi supra q. 46. Bart. in l. si expressim, col. penultim. & in l. prima, c. quando presoc. Salic. in l. si preses, c. quomodo & quando, Abb. in cap. cum Ioannes in fin. de fide instrumen. Lap. alleg. 2. & l. eò Alexand. consil. 179. prospectis, lib. 2. & Deci. consil. 75. Nicol. Anton. Grauat.

21

Solita.) Clausula * omni meliori modo operum, in casu dubio libellus in fauorem libellantis interpretatur, ut Alexand. ait consil. 6. colum. tertia, libro tertio. De cuius quidem clausule virtute Felin. legas in c. super, colum. pen. & vlt. de offi. deleg. & Affl. decis. 144. nu. 2. Nic. Ant. Gr. Villias

Utilitas autem.) Adde Vant. præcitato loco, nu. 24. d
 eum seq. & quanti referat, principaliter aut incidenter nul-
 litatem proponere, ibi videas, nam multa sunt inter utram-
 que formulam discrimina.

Eius instantia.) Iure Pontificio * caussa instantia nun- e
 quam perit, c. venerabilis, & c. ult. & utrobique Scrib. de 22
 iudic. Ias in l. properandum, in princ. C. eo. Rot. decis. 411. si
 lite pendente in no. Cassad. decis. 5. nu. 4. ut lit. pend. Gomes. Com. opi.
 super reg. de annali, quæst. 44. & est communis opinio, ut
 Abb. testatur in d. c. venerabilis, & Barb. in cap. de causis,
 de off. deleg. & huiusce rei rationem si scire exoptas, Franc.
 consulas in c. super eo, de appella. Nico. Ant. Grauatius.

Possunt tamen.) Vide Rot. decis. 145. Nota, quòd f
 intentans, in antiqu. & Vant. ubi supra & quamuis Docto- 23
 res hac in re, an * nullitas & appellatio possint simul cumu-
 lari, diuersè loquuti fuerint, ut est videre, in l. si expressim,
 ff. de appell. & in capit. dilecto, eodem titu. tamen commu- Com. opi.
 nis est opinio, quòd simul cumulari possint, ut per Fran. d. c.
 dilecto, quæst. 21. Imol. in dict. l. si expressim, & auctorè hic.
 Nicolaus Anton. Grauat.

Sed maius dubium.) Quòd * prohibita appellatione, g
 nullitas prohibita non censeatur, cum hæc duo quædã iuris 24
 sint subsidia ad inuisem separata, prodiderunt Guido Pap. de-
 cis. 38. Curt. Senior consi. 59. Dux. nume. 10. Alexand. conf.
 186. libro 2. Mars. sing. 473. memini. Cur. Iun. consil. 104.
 num. quarto, libro secundo, Calca. consil. 118. Dec. consi. 49.
 nume. secundo, & iterum consi. 533. qui hanc cõmunem esse
 opinionem asserit. Verùm cum temperamento intelligen-
 dum hoc erit, quando seorsum & principaliter ab ipsa ap-
 pellatione nullitas proponitur, secus verò si appellationi
 permista fuerit, nam tunc nullitas prohibita cõsetur, ea nem-
 pe ratione, quia effectus ipsi inest appellationi, ita Bald. in l.
 eos, si ne temerè, C. de appella. Fran. in cap. dilecto, q. 49. de
 appell. Felin. in capi. si autem, columna quarta, ver. per illum

P P

text.

Franco in præcitato loco col. 3. in 2. conclus. Rursus quando per tertiam sententiam nouum grauamen non infertur, aliàs secus, vt puta si iudex in expensis condemnet, ad quas priores iudices haudquaquam condemnauere: etenim tunc ab ipsa condemnatione tertio prouocare licet secundum Angel. in l. 1. c. ne lic. tert. prouoc. & Franc. vbi supra. Item intelligas, quod & si tertio prouocare non permittatur, attamen si aduersarius appellauerit, eius appellationi inherere licitum erit, sic Franc. sepè citato loco dixit, column. pen. in 5. conclu. quem videas, ne de singulis agam, & Docto. in l. 4. §. condemnatum, præsertim Alex. & Ias. ff. de re iudi. tunc etiam Bal. & Salic. in d. l. 1. & scrib. in dist. clemen. Et Det. in cap. sua nobis, nu. 13. de appella. vbi hanc reg. quod tertio non licet prouocare, dupliciter ampliat, & quinque modis limitat, vide etiam Mars. in l. extra territorum, numero 49. ff. de iurisd. om. iud. & Paris. consi. 109. num. 15. lib. 4. Nicolaus Antonius Grauatius.

Secundo verò.) Longè ante Bald. hic allega. eandem opin. tenuit Oldr. consi. 106. cui se subscribit auctor. At verò Imol. atque Cardin. in clemen. vt calumnijs, de re iudicata Oldradi & Baldi opinioni aduersantur, volentes trium conformium executionem per exceptionem nullitatis impediri nequaquam posse, licet ilicò eam excipiens probare se offerat. Quorum quidem Imole & Cardin. opinionem aliàs Venetijs consultus latius comprobauit, in caussa à Cesare, oratori suo apud Rempubli. Venetam delegata, que intercondam. D. Elionoram Sansseuerinam Roberti filiam, & heredes condam. D. Barnabæ Adornij vertebatur: pro cuius Elionore herede ipse respondi. Verùm dissidentes has opiniones federe distinctionis Franc. à Ripa concordat in l. 4. §. condemnatum, numero 15. ff. de re iudic. vt Imolæ, & Card. op. procedat, quādo aliter, quàm per acta, nullitas probari offertur, tunc enim excipiens audiendus est minimè: si tunc verò si eisdem ex actis nullitatem se probaturū ille pro-

mittat, audiendus namque hac facti specie erit, ex illa
 dique sententia. Quae quidem conciliatio, veluti in equa-
 tique satis consentanea ab omnibus constanter (mea quidem
 sententia) teneri debet, pro qua non parum facit, quod ubi
 litatis exceptio altiore requirens indaginem, sententiae ex-
 quutionem minime impedit. Doct. omnes in d. l. ff. de no-
 iulit, §. cōdemnatum, ff. de re iu. nisi nullitas probatio pri-

Com. opi.

ptuaria esset, veluti eisdem ex actis, cum nullitas non iuden-
 tia pro sententiae executione impedienda considerari pos-
 sit, & hanc opi. communem esse commemorat Soc. cons.
 78. licet libro 3. Nicomit. alleg. 38. nu. 14. & l. ff. in d. ff. de
 cōdemnatum, nu. 5. Quae quidem communis opinio, necum

Com. opi.

ordinarijs in causis, sed in summarijs, veluti in iudicijs pro-
 fessorijs locum sibi vendicat, & si in illis exceptiones alio-
 rem requirentes indaginem non admittantur, ita publice con-
 consi. 108. nu. 14. qui communem hanc esse opinionem scribit.

Com. opi.

Et licet pugna sit inter interpretes quando promptuaria, si-
 ue incontinenti (ut nostrates aiunt) probatio dicatur, commu-
 nis visum Bartholo fuerit in l. aufertur, §. qui compens. ff. de
 iure ffici, quod illa infra duos menses dicatur, Baldo vero in-
 tra decendium, ut ipse prodidit in cap. cum in iure, de offi.
 deleg. cui consentit Soc. cons. 21. colum. pen. libro 4. atamen
 frequentiore calculo receptum est à scribentibus hoc arbi-
 trio iudicis relinquendum esse, teste eodem Soc. consi. 53. in
 casu. lib. 3. atque Nicomit. pr. ecato loco, num. 15. Caterum

29

& si controuertatur, utrum nullitas ad impediendum tri-
 sententiarum conformium executionem admittenda sit,
 tamen restitutionem in integrum admitti debere, etiam si

Com. opi.

altiore requirat indaginem Ripa eò loci, numer. 21. produ-
 dit. qui hanc opi. communem esse affirmat. Quae de re omni-
 nò legas Ioachi. Mynsingerum in suis fugu. obseruat in Cen-
 turia 3. obser. 84. vbi in Camera imperiali non semel Baldo
 opinio in l. 1. C. ne lic. tert. prouoc. obseruata fuit, qui contra-
 riu voluit, scilicet restitutionem contra res cōformes senten-
 tias

tias minimè concedendam esse, nisi earum prius ad plenū facta executione: ea nēpe ratione, vt aliquādo litium esset finis. Interdum testatur Mynsing. ab eadem Camera opinianem, Salic. in dict. l. 1. Baldo aduersantis amplexam fuisse, iuxta tamen casuum varietatem, quando presumpcio malitie cessabat, qua facti specie restitutionem concedendam, & per eam, trium conformium sententiarum executionem impediri, iuxta Salic. pronunciatum DD. dictæ imperialis Camera sepe iudicauere. Quam Salic. sententiam intrepidè seruandam esse ibidem Mynsing. ait, quando ex actis aliquid apparet, quod calumnie presumptionem silere faciat. Ad quam rem videatur Milis in repet. in verbo executorium sententiarum, & Cassad. decis. 1. de restitut. in integ. qui hæc omnia in hac Bald. Saliceti que pugna ante Mynsing. scriptum reliquit, licet prudens ipse Mynsing. Cassadori locum citare non pretermiserit. Nicolaus Anton. Grauatius.

Et in proposito.) Que sint euidentes siue promptuarie nullitates. Afflic. legas. decis. 283. numero 2. & Doctores in allega. clemen. 1. de re iudica. & in dicta l. 4. §. condemnatum, atque in dicta l. 2. Nicolaus Antonius Grauatius.

Verum hic.) Vera est conclusio, quod * vsque ad 30. annos de nullitate dici potest, quando tamen per modum agendi directè ac principaliter deduceretur, vt cōsulti Alex. & Dec. responderunt, ille consi. 59. libro 4. hic cons. 8. colū. pen. quod quidem sanè intelligas, vbi animæ periculum non verteretur, aliter perpetuò agi posse, Card. docuit in dict. clemen. 1. quest. 14. & tradunt Salic. in l. si pr. cf. s. c. quomo. & quan. iud. & Franc. in cap. dilecto, in 5. questione de appell. Item & intelligas, nisi ipso iure actus gestus nullius esset roboris, nam tunc perpetuò etiam nullitas ipsa durat, per reg. quod ea, que ab initio inualida sunt, tractu temporis non conualescunt, l. que ab initio, ff. de regu. iur. capit. non firmatur extra eo. Rursus si per exceptionis modum nullitas proponeretur, similiter nec temporis cursus presinitus esset,

vt auctor hic, & Alexand. consi. 82. colum. 4. libumia.
& Vant. de null. sent. quoti. & int. quod temp. num. 8.
Nico. Ant. Grauatius.

m **31** **Introducta.**) Nullitatis * cognitione pendenti, pr-
cipale appellationis negocium conquisit, l. contra manes,
C. de in off. testa. limita tamen, vt per Bald. ibi, nisi reme-
nullitas deducta fuisset, neque calumnia careret, quod &
Alexandro placuit consi. 68. colum. vltim. lib. 7. Mos. sig.
152. & Vant. vbi supra, numer. 12. cum seq. Nicol. Ant.
Grauatius.

n **32** **Sed adhuc.**) Qui nam sit in causa nullitatis proceden-
di modus, dictum fuit supra. Ceterum. * si tu libelli formu-
lam in causa nullitatis scire cupis. Van. non te legere pigeat
in sepe citato tract. de null. sent. quoti. & quibus mod. ul.
propo. numero 10. cum sequen. & num. 107. & gloss. in cap.
hec quippe, in prima gloss. in fin. tertia questio. 6. Bald. in l.
cum Papinianus, colum. tertia, C. de sentent. ex quibus faci-
le libellum componere disces. Verum hac in re silentia non
33 inuoluam, quod * proponens sententiae nullitatem ex vna
caussa, poterit etiam aliam omnem nullitatis causam profe-
qui, ne sententia confirmetur, & vt per Abb. consi. 97. libro
primo, & Alexand. consi. 147. libro 6. Attamen si libellus
nullitatis, ipseque caussa prosequutio generalis fuisset, &
sententia demum generalis subsequuta, obstaret in hoc iudice
te volenti nullitatem non specificatam in iudicio deducere,
vt Fran. docet in c. dilecto, in q. 14. de app. ll. Grauatius.

o **34** **Illam reformando.**) Iudex * nullitatis sententiam
super principali negocio, ac si ad eum remedio appellationis
caussa deuoluta fuisset, corrigere atq; reformare potest. Bar-
thol. in l. prima, colum. vltim. C. quando pron. non est nece.
& in l. si expressim, colum. pen. ff. de appell. Alexand. consi.
164. libro 6. & Felin. in cap. inter monasterium, colum. 11.
35 versi. limit. sexto, de re iudica. Qui * quidem iudex non so-
lum super nullitate, quinimo etiam super iniuria, vel iniu-
stia

stia sententia pronunciare potest, *Aegid. conclus. 295. in*
caussa, & Doctores citatis in locis, cum ad duo appellatio-
nis iudex teneatur, factum scilicet à primo iudice corrigere,
ne non & illud agere, quod primus facere debuerat, ut i-
dem Aegid. air. conclu. 523. conclusio. & decis. 481. Et cum
nullam iudex sententiam declarat, in expensis aduersarium
condemnare potest, ac etiam in eadem sententia illum, qui
in nullitatis articulo obtinuit, condemnare in negotio prin-
cipali iuxta prioris sententiae tenorem, quae nulla declarata
fuit, veluti Aegid. in dictis conclus. quod quidem aliàs per
authoritates V. an. comprobatur per citato loco, numero 112. Sed
precium operae est, videre, quomodo iudex appellationis su-
am interponit sententiam. Et breuibus dicendum erit, quod
si iudex priorem sententiam confirmare velit, pronunciando
hoc modo satis esset. Bene iudicatum, & malè appellatum.
Si vero illam infirmare velit, tunc si condemnatoria fuerit,
sufficit dicere, Pronunciamus malè iudicatum, & benè ap-
pellatum. Sin autem absolutoria fuerit, non satis est dicere,
Proferimus malè iudicatum, & benè appellatum, sed adde-
re oportet, & dictum Meuium, (ut puta) conuentum con-
demnamus, &c. aded, quod hac facti specie vltèrius proce-
dere, necesse est, ita pulchrè Bar. adnotat in l. eos, C. de appel-
qui communem etiam opinionem esse affirmat, quod suffi-
 Com. opi.
 cit pronunciare benè appellatum, si praecesserit absolutoria,
 ut reus intelligatur condemnatus, quod quidem ante eum
 Accursio visum fuit in l. preses, C. de sent. & interloqu.
 Quorū cons. ctatores sunt Abb. & Felin. (quicquid Ant. Bu-
 tr. è regione dixerit,) in cap. Cum causam, columna secundà,
 de re iudic. vbi tamen hanc communem opinionem duobus
 modis temperandam esse, docent, tu eos legito. Quae de re vi-
 dendus est etiam Lanfr. in cap. quoniam contra, in verbo In-
 terloquutiones & appellationes, numero 90. de probat. qui
 praeterea admonet post Accursi. in dict. l. eos, in princip. quod
 si prior iudex ex probationibus coram eo factis, equam pro-
 tulere

rulerit sententiam, si postmodum in causa appellatiua probaciones facte fuerint, ex quibus prior sententia confirmanda est, quod hoc themate iudex appellationis pronunciare debet male iudicatum ex nouis probacionibus, et in honori iudicis, a quo consultum videri possit. Nic. An. 10.

De secunda, ac tertia sententijs, earumque prolatione, ac fructuum & expensarum condemnatione.

CAP. II.

SUMMARIUM.

- 1 Acta omnia ad iudicem ad quem transportanda sunt, vt super appellatione iudicium suum presentare queat, & quis ea mittere teneatur.
- 2 Appellatio est, quae iurisdictionis exercitium iudici ad quem tribuit, ideoque de ea prius constare debet, fallit tamen, vt num. 4. & v. dem. 12.
- 3 Iudex appellationis pronunciat se iudicem competentem.
- 5 Iudex appellationis confirmat, vel infirmat sententiam his verbis, bene, vel male iudicatum.
- 6 Expensarum condemnatio fit in causa appellationis, etiam ab interlocutoria, & nu. 24.
- 7 Iudex an teneatur condemnare victum in expensis, quae in libello petite non fuerint, & nu. 17.
- 8 Expensarum condemnatione omissa in diffinitua, non potest amplius de expensis tractari, fallit tamen in duobus casibus, & num. seq.
- 9 Iudex suam sententiam potest eadem die supplere, vt puta super expensis.
- 10 Causa iusta excusat ab expensarum condemnatione, & quid in sacro palatio obseruetur, & n. 22.
- 11 Expen-

- 11 *Expensarum in condemnatione, qua veniant, & quid hac in re Palatium obseruet.*
- 13 *Beneficium, quempiam acceptasse, probare non sufficit, nisi infra mensem acceptasse probetur.*
- 14 *Iurisdictio expressè siue tacitè prorogata iudicium reddit validum.*
- 15 *Prorogatio iurisdictionis vt valeat, necessariò requiritur, quòd iudex sit illius capax.*
- 16 *Iudex appellationis cum iudicis appellati sententiam reuocat, causas exprimere tenetur.*
- 18 *Expensarum condemnatio nedum in diffinitiuâ, sed in interlocutoria fieri debet.*
- 19 *Expensarum condemnatio fit in causis criminalibus.*
- 20 *Expensarum à condemnatione excusatur, qui habuit iustam litigandi causam.*
- 21 *Iudex, quando ex iusta causa victum ab expensis absoluit, debet illam in sententia declarare.*
- 22 *Causa iusta litigandi qua sint, vt ab expensis qui excusetur.*
- 23 *Iudex post sententiam de expensis cognoscere nõ potest, quamuis earum condemnatio reseruata fuerit.*
- 25 *Expensa qua sint, qua in lite resarciri debeant.*
- 26 *Expensa ratione contumacia, qua veniant.*

Vbi de appositione & iustitia primæ sententiæ, eiusque validitate satis disputatum sit, ad sequiores sententias procedi solet, datis tamen in vnaquaque instantia dilationibus, seu seruatis substantialibus terminis, ex natura causæ, ac ordine instantiæ dari, atque seruari

uari solitis, de quibus supra titulo de terminorum observatione ad saturitatem diximus non repeto, & quia hæ sequiores sententiæ debent priorem confirmare, vel infirmare, nec iudex ad quem potest pro confirmatione, vel infirmatione sententiæ deliberare, nisi ipsam sententiæ, & acta prioris instantiæ videat, lex iubet, ut iudex à quo infra 30. dies à die, à qua appellatum fuerit non solum appellantem dimittat, & literas dimissorias (quas apostolos vocamus) appellanti concedat, sed * etiam omnia acta coram ipso gesta, ut gestorum meritis bene considerari possit Iudex ad quem pro singulorum fortuna sequiore sententiæ proferre, l. eos, §. superius in finalibus verbis, l. iudicibus, & l. præcipimus, §. in his autem, C. de appellatio. more à introductione est, ut is litigatorum, qui emissam appellationem prosequi intendit, sit ipse appellans, vel appellatus pro transportatione actorum prioris instantiæ ad iudicem ad quem initer, & licet lex præscriptam dilationem iudici à quo præfigat, & non notario, sed iudici hanc actorum transportationem præcipiat, non solemus aliàs, pro ut lege dictante possemus, iudicem ad transportationem actorum compellere, sed eius duntaxat notarium, qui fuit in causa actuarius, idque ut cum iudicibus urbanus agamus, ac etiam, quia iudices satis videntur, quò ad se acta concedere, ubi appellationi deferunt, & sic res videtur cum notario duntaxat agenda, contra quem solemus, ubi pro actorum transportatione institumus, monitorium à iudice ad quem obtinere, quo sub excommunicationibus, ac etiam pecuniarijs poenis monetur, ut uniuersa acta apud se

gesta ad iudicem aliquem, ac eius notarium in
 causa deputatum infra tres dies transportasse
 debeat, & nisi monitorio huiusmodi paruerit iu-
 dex ad quem, nobis instantibus seruatis solitis
 terminis ad videndum se excommunicari, quia
 non paruit monitorio, & successiue ad videndu
 se declarari, ad declaratoriam censuraru, & pœ-
 narum in monitorio contentarum sententiam
 procedit, & excommunicatus denunciatur, & v-
 bi in excommunicatione indurato adhuc corde
 perseueraret præuia aggrauatoria, & reaggrua-
 toria, ac alijs solitis terminis, ad brachium secu-
 lare deuenitur, quo manu militari acta, si repe-
 riantur transportationi disposita, sin autem eius
 persona, donec monitorio paruisset retinenda ca-
 perentur, rarò tamen notarij hanc brachij sæcu-
 laris inuocationem expectant, et si quas, vel exce-
 ptiones, vel excusationes suæ cessationis habeant,
 solent illas allegare, & controuersias, si quæ sint
 in hac specie, quæ artem ipsam notariatus cõcer-
 nant, generalis notariorum mensarius dirimit.

Dixi autem eum, qui pro expeditione insta-
 ret solere pro transportatione actorum instare,
 siue fuerit appellans, siue appellatus, & iudicem
 ad quem non posse causam expedire, nisi acta
 prioris instantiæ coram ipso producantur, quia
 si iurisdictionem respicimus, & b nisi * sibi b
 prius constet de appellatione, quæ regulariter 2
 est, & esse debet de actis iudicis à quo, non habet
 iudex ad quem iurisdictionis exercitium, &
 causa non censetur ad ipsum deuoluta, cap. Ro-
 mana, §. si verò de appellatio. in 6. Francus in ca-
 pit. cum in Ecclesia vlti. notab. vbi etiam Dec. in
 princip. de appell. Rota decisio. 199. in antiquis,
 nota,

nota, quòd ubi in caussa prophana, in finalibus
 verbis de appell. & decis. ii. Innocen. Fuit obli-
 ratum in principio, eodem tit. idque non solum
 ad effectum cognoscendi de iusticia vel iniusticia
 caussa, & sic de meritis ipsius appellationis, sed
 nec etiam ad effectum procedendi in caussa mul-
 titatis cum appellatione cumulata, cap. exhibi-
 ta, verbo constiterit de iud. ubi Abb. lo. de Gra-
 dibus in addit. ad Decium in dicto cap. cum in
 ecclesiam, in verbo non probetur sub litera.
 prout nec in caussa attentatorum. Rota decisio.
 190. in no. quoad reuocationem de attentaris, &
 de appella. Estque hoc intantum verum, ut ad i-
 stos effectus non diceretur satis de appellatione
 constare, si pars appellata obtinisset causam
 appellationis aduersarij committi, vel alias e-
 missam appellationem fateretur. Rota dict. de-
 cis. 190. Aegid. conclus. 684. quanquam de appel.
 versicu. sed non placuit alijs, & ratio est, quia is,
 qui fateretur appellatum fuisse, non fateretur alias
 qualitates in appellatione necessarias etiam quo-
 ad effectum deuolutiuum, vtpote, quòd infra de-
 cem dies fuerit interposita, Aegid. dict. conclus.
 684. quandoquidem habet appellans, docerent
 solum appellasse, sed etiam infra decem dies,
 vel alias legitima tempora appellasse, estque hanc
 temporis qualitas essentialis ipsius appellatio-
 nis etiam quoad effectum deuolutiuum. Aegid.
 ibidem Franc. ubi supra, Decius ibidem in prin-
 cipio, quamobrem traditum est, eum teneri non
 solum appellationem, sed etiam istam sententi-
 am, à qua appellatum esset, procedere: ex cuius
 die licebit dignoscere, an appellatio fuerit infra
 decem dies interposita. Io. And. ind. c. Romana, §. si

§. si verò in 6 quem refert & sequitur Fran. in dicto c. cum in ecclesia vlti. no. quæ tamen intelligas vera esse, appellato postmodum contradicente, & allegante confessionem suam esse de appellatione in genere, non autem de qualitate temporis ad eam necessaria, quia ipso non contradicente, iudex non debet de hoc, neque dubitare, neque discutere, Aegid. conclu. 505. conclu. quòd si ambæ partes de re iudicata.

Rursus limitabis prædicta de necessitate productionis appellationis procedere, nisi iudicis iurisdicção prorogata fuisset, vel iudex * pronúciasset se iudicem competentem, neque ab ea interloquutione fuisset appellatum, firmaretur enim eius iurisdicção, & licet de appellatione nõ constaret, immò si nunquam fuisset appellatum, valeret eius processus. Franc. in dict. cap. Romana, §. si verò in fin. Aegi. conclu. 84. exequutoria, versic. responde de rescriptis, prout alibi etiam vidi partium consensu causam deuolui, quæ aliàs non erat deuoluta. Rota decis. 539. in antiq. A grauamine de appell. 242. in antiq. nota, quod causa prophana, eod. tit.

Idem * dixerò, si pars appellata esset, quæ pro expeditione instaret, & pro ea pronuciandum esset, quia isto casu licet appellans non produxisset appellationem suam, cum tamen quoad ipsum, & eius præiudicium, firma sit iudicis iurisdicção, posset iudex suæ appellationis ad confirmationem sententiæ contra ipsum latæ procedere pronuciando bene iudicatum, & malè appellatum, quatenus appellatum. Bal. in l. 2. C. vt lite penden. veluti etiam posset pronuciare in fauorem appellantis contra sententiã, etiam si non

si non fuisset producta. Franc. in cap. extritione, colum. 12. versicu. 3. quæritur de appellato, licet secundum ipsum non possit isto casu in finem appellantis, & in odium appellati non proventis sententiam procedi ad infirmatoriam sententiæ non productæ, sed tantum ad impositionem silentij ipsi appellanti, & erit potius puniua, & contumacialis, quàm diffinitiva sententia. Francus ibidem, quia cum non confiteretur sententiam, & de eius continentia, non potest apperere iudici appellationis de eisdem sententia iustitia, vel iniustitia, si ergo illam infirmaret, vique iniquè faceret, cum illa iusta esse potuisset, & per consequens ad huiusmodi infirmatoriam procedere non potest, nisi fortè aliam viam retinet, qua ego simili casu partes appellantis sustinens, uti consuevi ad habendam diffinitivam impetrando similiter commissionem, in qua narrato, quod appellatus non præsentam sententiæ, neque eius processum producere, & appellatus non valet commodè habere, signatura solet rescribere, quod præfixo termino ipsi appellato ad docendum de præsentis sententiæ, atque processu, & ad illa transportanda, quo elapso & non docto, neque transportato, iudex, cui prius causa negocij vna cum appellatione fuerat commissa procedat in negotio, prout in prima instantia, & signatura solet isto casu rescribere non alias præcisè, sed iudicis arbitrio, & per istam viam non solum excludimus sententiam appellati, ut in superiore casu, sed amplius reportamus definitiuam in negotio principali.

Generaliter non transportatis actis à priore iudice, dum pro secunda, vel tertia sententiâ instamus

stamus in vnaquaque instantia suos iuxta natu-
 ram causæ, & ordinem instantiæ obseruamus
 terminos, de quibus suprâ, vbi de terminorum
 substantialium obseruatione fufius diximus,
 non repeto amplius, non probata probamus, &
 non allegata allegamus, idque iura, & scriptu-
 ras exhibendo, testes inducendo, & vbi opus sit
 literas compulsoriales, gratiales, vel speciales
 necnon remissorias pro exigentia causæ obtine-
 mus, & alia facimus, quæ nobis ad victoriam
 conferre videntur, de quibus omnibus suprâ suis
 titulis tractauimus, & vbi causâ fuerit profe-
 renda vltiori sententia instructa, continentia
 sententiæ esse solet, vt priorem sententiam con-
 firmet, vel infirmet *d* his verbis. Benè appella-
 tum, & malè iudicatum, dictamque sententiam,
 & eius processum per viam iniquitatis infir-
 mandos esse, si infirmatoria futura esset senten-
 tia, si autem confirmatoria, dicere solemus ma-
 lè appellatum, & benè iudicatum, dictamque
 sententiam confirmandam fore, & esse, prout
 confirmamus, & quia fructus lite pendente
 non debentur victori iure actionis, lex pro il-
 lis iudicis officium indulget, quo solent iudi-
 ces Roman. Cur. in istis succedaneis sententijs
 condemnare victum in fructibus, in vnaquaque
 à die præcedentis latæ sententiæ, vt pote in secun-
 da à die latæ primæ, & in terti a à die latæ secun-
 dæ sententiarum, eadem * quoque ratione, ex
 quo expensæ iudiciales post litem contestatam
 non debentur iure actionis, neque via actionis
 exigendæ veniunt, lex simili modo iudicis of-
 ficiū victori indulsit pro istis expensis, l. ædi-
 les, §. sciendum, ff. de edilit. edict. & not. per In-
 nocen-

nocentium in cap. fin. de dolo & contum. & in c. sapè, de appellat. per Specul. titu. de expens. §. nunc de expensis, versic. hoc quoque notandum, Rota decis. 353. in not. si Auditor de appell. & licet * in libello non peterentur, ex quo iudice officio debentur, poterit iudex vltra contentam petitione victoris ex officio suo victum in expensis condemnare, & nisi fecerit, non defuerit, qui voluere iudicem facere litem suam, & teneri de suo refundere, gloss. in l. omnem honorem, cap. quando prouoc. non est necesse, idque ex opinor) ratione, §. quia * si omnia expensarum condemnatione sententia proferatur diffinitiuam, lex prohibet amplius de expensis tractari, l. terminato, C. de fructib. & expensis litium, quam sententiam glo. in d. l. omnem honorem iudicere non admitto, sed duntaxat concedo, quod iudex possit ex officio in expensis non petitis victum condemnare si velit, quod si prætermiserit, opinor, eum non facere litem suam, neque de suo teneri, vbi non fuerint petita, gloss. est singularis in c. fin. de rescriptis, quam sequuntur ibi Doct. & Barth. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto, Franc. in cap. sapè, col. penul. vers. 16. quero de appell.

Et quamuis supra dixerim, lata diffinitiuam sententia iudicem non posse amplius de expensis cognoscere, neque iudicare, l. terminato, C. de fructibus & litium expensis, hoc tamen perpetuum non est. g Finge, * quod iudex post latam diffinitiuam, eadem tamen die vellet sententiam super expensis supplere, & posset veluti eadem die omnes alias accessiones ipsius sententia exquirere, l. Paulus, ff. de re iudic. cum appellacionibus,

nibus, de appell. in 6. ibi. eadem die expensarum
 condemnationem faciens. *h* rursus finge iudicē
 in ipsa prolatione definitivæ sententiæ reserua-
 se sibi hanc expensarum cognitionem & decisi-
 onem, & beneficio istius reservationis posset et-
 iam post latam sententiam de expensis cognos-
 cere, & iudicare, tex. in d. l. terminato, ubi etiam
 Bar. & alij. finge; denique, quod iudex non aliàs
 definitivè negotium terminasset, sed super ali-
 quo duntaxat incidenti pronunciaffet, & isto ca-
 su posset iudex post latam huiusmodi sententiã
 quandoque usque ad finem causæ in expen-
 sis condemnare. Inno. in c. sæpè de appell. & ratio
 est in promptu, quia licet iudex super aliquo in-
 cidenti pronunciauerit, remanet adhuc iudex,
 & durat eius officium usque ad definitivam, i-
 mò etiam post definitivam per totum illum diē
 d. l. Paulus sequitur Bart. in d. l. terminato, Abb.
 d. c. sæpè, ubi etiam Fran. col. 14. & seq. de appell.
 vers. 8. quæritur, quæ & si vera sint, ubi iudex nõ
 definitivam, sed interlocutoriã profert sen-
 tentiam, nihilominus & soleamus in Rom. Cu. in
 formula sententiæ interlocutoriæ ex abundan-
 ti expensarum condemnationem usque ad finem
 litis reseruare, quæ reservatio secundum prædi-
 ctã, est potius abundans, quàm necessaria.

Generaliter verò lex iubet eum, qui temerè li-
 tigasset, in expensis condemnari, l. eum quem, ff.
 de iudic. l. properandum, §. sin autem, C. eo. quã-
 obrem cum lex de eo, qui temerè litigasset, duntaxat loquatur, excusaret, l. ab hac expensarum
 condemnatione (quæ pœna est temeritatis ipsius
 litigatoris) ubicunque victus iustam habuisset
 litigandi causam, l. qui solidum, §. etiam, ff. de
 Q9 l. 2. &

h

i

k

10

l

l. 2. & c. 1. in fi. de elect. in 6. & utrobique notatur
 Rarè tamen consuevit Rom. Cur. & præsertim
 sacrum palatium hâc excusationem admittere,
 nec reperio alio casu fuisse admissam, nisi pro
 eo, qui modò succumbens, prius in eius fauorè
 aliam sententiam reportasset, si modò ex nou-
 ter deductis reuocaretur, m secus verò si ex e-
 dem Rot. decis. 251. in no. Licet sententia, de sen-
 tentia, & re iudi. contra Specu. in loco ibi allega.
 qui volebat quamlibet sententiam ab expen-
 aru condemnatione excusare, & extra præscriptum
 calum consuevit Ro. Cur. præsertim sacrum pa-
 latium ferè semper victum victori in expensis
 condemnare, Cassa. decis. 13. de rescrip. qua in re,
 & si videatur Rom. Cur. durè cum litigatoribus
 agere, hanc nihilominus duritiem in alio litiga-
 toribus rependit, quia * & si lex iubet victum,
 non solùm in expensis iudicialibus d. l. propera-
 dum, §. autem, C. de iudi. sed etiam in viaticis
 & alijs condemnari, dict. l. eum quem, ff. de iudi.
 mitigatur tamen iste rigor in Ro. Cur. in qua eti-
 propter frequentiores forensium ex vniuersis or-
 bis regionibus causas, grauissimæ fiant viatico-
 rum impensæ, nihilominus non consueuerunt
 iudices Rom. Cur. de similibus viaticis, neque de
 expensis victus aliquam in ipsa expensarum ta-
 xatione rationem habere, sed de iudicialibus vi-
 ticis, & de his, quæ ex actis liquent, utpote de ex-
 pensis regestj, examinis testium, notulæ senten-
 tiæ, & similibus, quas vulgò expensas vias vocant,
 supra quarum summam solèc iudices pau-
 lò plus pro aduocato, procuratore, sollicitato-
 reque concedere, prout inferius suo de expensa-
 rarum taxatione loco docemus.

ANNOTATIONES.

More introductum.) Huc accedant, quæ suprâ hoc
eodem lib. c. precedenti in prin. diximus. a

Et nisi sibi prius.) Iure quidem hoc fieri debet cum
appellatio iurisdictionis iudicis ad quem fundamentum sit,
ideoque prius de ea sibi constare oportet, c. Romana, vbi glo.
in ver. presumat, & cap. non solum, §. illa verò de appell. in
6. Rot. decis. 391. nota, quòd auditor in antiq. & decis. 11. Fuis
dubitatum in prin. in no. & Aegid. conclu. 21. & 18. & 100.
& saltem ipsa de appellatione, vt negocium deuolueretur
per confessionem appellati constare debet, vt puta, si appella-
tionis causam committi petiisset, idem Aegid. conclusi. 683.
quanquam. Ceterùm in causa reuocationis attentatorum
hoc non procedit, vt sola sufficiat confessio, quia tunc magis
concludenter probanda est. Rot. decis. 190. quoad, in no. Quin-
imò hac facti specie, nec de ipsa appellatione prius constare
satis esset, nisi etiam infra decem dies appellatum fuisse, pro-
betur vt apertissimè volunt Ioan. Andr. in d. c. Romana, &
Spec. tit. de app. §. de off. ver. pen. & Rot. dec. 94. nota, quòd
vbi in antiq. & eò loci ex hoc dicit, quòd * non sufficit pro- 13
bare, quempiam beneficium acceptasse, nisi infra mensem ac-
cepisse probetur. Qua de re legitur in clem. 1. de concessio.
prebendarum, & iterum hoc proditum est in decis. 125. suf-
ficiit appellanti in no. & per Compost. qui dicit sic obtinuisse
in c. cum dilecti, vbi Butr. in fin. & per Felius, in cap. quod ad
consultationem, colum. antepen. ver. secunda conclusio de re
iudicata, Nico. Anto. Grauat.

Nisi iud.) Iudicis * tam ordinarij, quàm delegati iuris-
dictio expressè siue tacitè prorogata, quant. e ad Validandum
iudicium sit efficacia, vt Iuriconsulti sententia habetur, in
l. 2. §. sed si iudex, vbi Barto. & alij hanc materiam accu-
rate pertractant, Innoc. & Felin. in cap. de causis, de offic.
deleg. Rota decis. 280. si iudex, in no. Guid. Pap. decis. 285.

Afflic. decis. 117. numero 4. & decis. 227. Capic. decis. & iterum Felin. in cap. 1. numero 10. de iudic. vbi post rem.

Com. opi. *communem opinionem esse testatur, quod ex aliquo obituca litis contestationem tacita prorogatio inducitur. Ceterum si prorogationis materiam tam de tempore ad tempus, quam de re ad rem, quam de persona ad personam sive capax, & citatos locos conuolabis. Verum hoc unum non omittens, quod * in causis, in quibus de proroganda iurisdictione agitur, necessario requiritur, ut illi iudex sit capax, aliter sententia non eueniet, ut per Innocen. in cap. pastoris de re iudica. Docto. in c. vltim. de iudic. & Afflic. qui satis claustranter explicat decis. 354. num. 14. cum sequ. Nicolaus Anton. Grauat.*

d *His verbis.) Adde libellorum architectum illius. Petr. Ferr. in forma sent. in causa appell. Bar. & reliquis l. eos, C. de appell. Verum * iudex appellationis, cum iudex appellati sententiam impugnat, siue reuocat, causas exprimere tenetur, quare priorem sententiam iniquam fuisse tribueretur, ut not. in cap. sicut nobis, de re iudicat. & vbi idem Ioan. Petr. in forma libell. appell. prope si, in verb. de appellatum, secus vero si illam confirmaret, nam tunc minime causam exprimere necesse est. Nicolaus Anton. Grauatius.*

e *Ex licet.) Super hac re controuersantur Docto. Non quid * iudex victum in expensis non petitis condemnare reueatur, multis enim visum fuit, non teneri: verum si voluerit illum ex officio condemnare, utique posset, ut tradunt Cyr. Bart. Ang. & plerique alij in l. properandum, §. siue extra alterutra, C. de iudic. Paris. à Put. in tract. Synd. in verb. expense, §. potestas, numero 4. & Felin. in cap. significauerunt de excep. Sed id nonnulli in expensis ante litem contestatam factis intelligunt, secus vero post, in quibus etiam si illi petiti non fuerint, iudex tamen in eis victam condemnare obstringitur, inter quos est Salicet. in d. l. properandum, §. siue*

autem alterutra, & Ang. s. cum pugnans in l. Paulus 1. de re
iudicata, quorum opinioni vbi se Imola subscribit. Attamen
prior opinio, quod non teneatur, nisi ipse condemnare voluc- **Com. opi.**
rit, communi calculo à Doctoribus recipitur, vt Iason in di-
ctal. properandum, §. siue autem alterutra, numero 31. qui in
practica ita etiam seruari testatur. At Ant. Trem. in addit.
ad Praxim Bonacc. tit. de recus. numero quarto, in versic. ra-
tific. re. posteriorem opinionem communem esse affirmat, id-
circo ad evitandas opiniones vtile erit semper in libello de
expensis protestari, illasque petere, nam hoc casu iudex vi-
ctum victori necessario ad expensas (quando tamen iure de-
bentur) condemnare tenetur, aliter eas ere suo resarcire ob-
stringitur, vt Doctores omnes pr. citatis locis in hoc conue-
niant. Quas quidem expensas tacite etiam petere sufficit,
vt pat. si sententiam pro se ferri postulet, vt communiter in
libellis fieri solet, nam intelligitur omnibus cum accessorijs,
vt perbellè Bald. scriptum reliquit in dicta l. properandum,
§. siue autem alterutra, cui Paul. Castren. Alexand. & Ias.
ibi, numero 32. consentiunt, & memorie commendandum
esse admonent. Et * expensarum condemnatio nedum in dif- **18**
finitiva sententia sed etiam in interlocutoria facienda est,
p. r. Ias. post ceteros eò loci numero 19. qui hanc opinionem **Com. opi.**
communem esse ait, & tam in principali causa, quam appel-
lationis, Paul. Castren. in l. destitisse, ff. de iudic. & latius
per Gram. decisio. 83. Quæ * expense etiam criminalibus in **19**
causis vendicant sibi locum, vt succumbens illas resarcire
teneatur. Ias. sepe citato loco, numero 21. Gram. decisio. 39.
& est communis opinio teste Franc. Mar. decisio. Delphi. 276. **Com. opi.**
Predicta intelligas, nisi * victus iustam litigandi causam **20**
habuisset, ea enim à dictis expensis excusationem præstat,
vt Ias. ibi, numero tertio, Mil. in reper. in ver. expense, &
tradit Hierony. Cagno. in l. in alterius, numero 25. ff. de reg.
iur. vbi hanc opinionem communibus suffragijs receptam es- **Com. opi.**
se prodidit, veluti si doctissimus vir alicui litigare consu-
luerit,

Com. opi.

luerit, nam excusaretur ab expensis, si in causa succederet, & licet ab hac opinione nonnulli dissentiant, at in communi calculo à Doctoribus recipitur, teste Carr. conf. numero 14. intelligas tamen ut per Ias. allegat. loco citato numero 8. Ceterum quod diximus, iustam scilicet litem causam ab expensis victum excusare, pluribus modis limitata, veluti per Ias. ubi supra numero 3. & que ad 11. sed aduertendum esse admonet ibi numero 10. quod * quando iudex iusta ex causa victum ab expensis absoluit, & illam in sententia exprimat, cum declarare teneatur, vide eam limitas adducentem auctoritates. Et quando * litigarem habuisse iustam causam litigandi dici possit, vide Lufpan. in cap. quoniam in ver. expensa, numero 5. cum sequen. de probat. ubi latius pertractat, ponendo quinque casus, & limitatè Rebuff. in commen. in const. Gallie in tract. de expensarum. regu. 274. & Guid. Pap. decis. 436. num. 65. Nual. Anno. Grauiatus.

f

Quia omiffa.) Adde Afflict. decis. 42. nu. 2. intellige tamen, ut in sub sequenti add. rursus dicemus.

g

Finge quod.) Vide Abb. in c. sepe in fin. de appell. ubi que etiam Franc. col. 14. vers. 8. queritur, & que supra diximus lib. 3. cap. 10. sub litera E.

h

23

Rursus.) Iudicem * non posse post sententiam reuocari de expensis cognoscere, quamuis earum condemnatio reuocata fuerit, pro comperto habetur, per l. crimin. in hoc alleg. ubi Bal. colum. penult. ver. quero, & in authen. generaliter, numero 11. C. de episc. & cler. & tradit Ias. in l. proponendum, §. siue autem alterutra, numero 27. C. de iur. fid. lit tamen ubi statutum vigeret (prout in Regno Neap.) quod victus victori ad expensas condemnatur, nam tunc expensæ peti possunt, & de eis iudex cognoscet, etiam si illarum condemnatio omiffa fuerit, nedum reuocata, & ab ea minime quoque prouocatum, ita pulchrè Barto. in l. certis, §. rem, ff. de leg.

de leg. 3. & in l. non solum, ff. de rei vend. Alexand. in l. Paulus, numero 8. ff. de re iudic. & Afflict. in constituta, reg. Neap. duorum, numero 2. & hæc est communis opinio, quic- **Com. opi.**
 quid Math. esil. è regione dixerit sing. Sc. teste Prosp. Carau. in comment. super ritibus magnæ Curie Vica. Reg. Neap. in ritu 297. num. 5. versicu. secundo casu, & sic d. l. terminato, recipit limitationem, locum non habere, vbi municipali lege (vt supra diximus,) cauetur, expensas vincenti à victo refarciendas esse. Nico. Anto. Grauatius.

Finge denique.) Huc accedant, quæ diximus libr. 3. **i**
 cap. 10. sub lit. E.

Nihilominus.) Adde Afflict. decis. 42. vbi decisum **k**
 fuisse testatur, quod * appellans ab interlocutoria debet in **24**
 expensis condemnari, si bene appellatum & malè iudicatum fuisse pronuncietur, nec debent de iure dictæ expensæ in fine causæ reservari. Grauatius.

Excusetur.) Huc spectant, quæ supra diximus sub lit. E. **l**

Secus verò.) Adde Butr. & Abb. in c. finem litibus, de **m**
 dol. & contu. Ang. in l. negotiorum pen. col. de app. Ias. in l. properandum, §. siue autem alterutra, num. 24. C. de iudic. & Afflict. decis. 42. Graua.

Sed etiam in viaticis.) Si expensas, * quæ in lite re- **n**
 ficiendæ sunt, scire cupis, magistram glo. consulas in dist. cap. **25**
 finem litibus, vbi expensas necessarias, vtilis, & moderatas refarciendas tantum esse censet. Et quoniam horum triū super verborum declaratione longa commentaria interpretes egerunt: si tibi satisfactum velis, eos legere non te pigeat. Ceterum illud hac in materia non prætermittam, quod in expensarum condemnatione, damna in rebus illata non veniunt, sed quæ duntaxat personæ illata fuere, exempli gratia, Si artifex diu litigauerit, vt traditum est à Specul. & Ioan. Andr. in addit. ad eum, titul. de expens. §. vltim. versicu. quid si victor artifex. Butr. dicto cap. finem litibus, & Ias. in l. properandum, §. si autem alterutra, numero 13.

de iudic. vbi etiam ad presens institutum multa quæstio decidit, & nu. 15. quando reus partim obtinuit, partim vero succubuit, quoniam pacto expensarum condemnatus fuerit. Sed quoniam expensæ aliquando ratione contumaciæ aliquando victoriæ debentur, & nonnulla in his casibus discrimina quomodo refici debeant, & que non veritas expensæ, idcirco Bart. & Ias. declarantes legi in l. sancimus, nume. 8. C. de iudic. Rebus. in tract. de expens. in comment. consti. Gall. art. 5. nu. 55. & iterum art. 8. nu. 14. cum seq. lib. 3. Lanfr. in capit. quoniam contra, in verb. expensæ, nume. 24. de probat. & Prosp. Carau. in comment. rituum. Cur. vic. Neapo. 298. numero 9. cum sequen. vbi post. I. s. & Rebuff. citatis in locis septem enumerat differentias, vique inter ceteras, quod * in expensis, ratione contumaciæ debitis, nedum, que in iudicio circa aduocatos, procuratores, & notarios erogate fuerint, debentur, sed que in itinere, nec non & damna in persona, rebusque etiam illata, secundum Accurs. & Bartol. in l. prima, ff. de iudic. mit. causa facta, & in dicta l. sancimus, vbi I. s. numero 8. secus vero in expensis ob causæ victoriæ debitis, cumque in illis, damna rebus illata non includuntur. Extitit & alia differentia, quia in expensis ratione contumaciæ non computantur illæ, quæ commifactorius fuisset, sed in expensis victoriæ causæ vique sic, I. s. in l. 1. §. vlti. nume. 25. ff. si quis in iudic. non obtemper. vbi latius etiam hanc explicat. Ceteras autem differentias citatis in locis, (si lubet) legere poteris, quas breuitati causa consulo omitimus.

De restitutione in integrum.

C A P. III.

S V M M A R I V M.

I Restitutio in integrum peti potest, vbi appellatio denegatur.

- 2 *Remedium extraordinarium cessat, donec ordinarius unum habet locum.*
- 3 *Restitutio in integrum officio iudicis petitur.*
- 4 *Restitutio in integrum multis de causis petitur, & concedi solet, & quae sint.*
- 5 *Prescriptiones temporales an currant contra minorem*
- 6 *Restitutionis in materia plura inter minorem et maiorem sunt discrimina.*
- 7 *Minor respub. vel ecclesia quando lesionem probare teneantur, & quando non.*
- 8 *Restitutio aduersus tres sententias an concedenda.*
- 9 *Restitutionis impetrandae forma.*
- 10 *Clausula, parito iudicato, quid referat.*
- 11 *Contumax fictus an egeat beneficio restitutionis in integrum in causa appellationis.*
- 12 *Pauper restituitur aduersus sententiam.*
- 13 *Restitutio in prophanis an detur.*
- 14 *Restitutionis petenda tempora, quae & quanta sint.*
- 15 *Restitutio in integrum an executionem differat.*
- 16 *Intellectus ad cap. suscitata de rest. in integ.*
- 17 *Carceratio infert ignominiam.*
- 18 *Restitutio ad appellandum ubi concederetur, debet restitutus infra decem dies à die concessae restitutionis appellare.*
- 19 *Restitutionis petenda multiplex modus, & quomodo in ea procedatur.*
- 20 *Absens ex causa Reipub. restituitur ad appellandum.*

- 21 *Privilegiatus contra privilegiatum, an viatur suo privilegio.*
- 22 *Restitutio in integrum competit nedum Reipub. & civitati, sed etiam villa, siue pago.*
- 23 *Tempus quadriennij ad petendum restitutionem est vni forme, tam Ecclesia, quam Reipub. & minoribus.*
- 24 *Restitutio in integrum ex capite ignorantia post 40. annos, infra quadriennium tantum competit Ecclesia, & non vltra.*
- 25 *Restitutio in integrum impedit executionem.*

Nonnunquam euenit, vt quis non valeat aliàs via appellationis ordinaria audiri, vel quia lapsa sint tempora ad appellandum, vel emissam appellationem prosequendum, vel quia bis appellatum, denique quia natura causæ non appellabilis appellatione non admitteat, & istis casibus lex * grauius restitutionis remedium indulget, vbi appellatio derogaretur. Glo. l. vnica, C. si de momen. post. appel. siue. idque etiam, vbi appellatio ex natura causæ non appellabilis prohiberetur. Veluti si sententia possessoris esset in terris, vbi ius civile seruaretur, hoc etiam hodie in terris Ecclesiæ vigore constitutionis Aegidianæ sub titul. qui co. app. non valeat Bald. in d. l. vnica, col. 3. num. 15. ver. quæro nunquid Ecclesi.

Imò * non daret lex hoc restitutionis remedium, vtpotè extraordinarium, donec quis via appellationis, vel alia ordinaria audiri posset, regula enim iuris est, quamdiu superest ordinariū remedium, non est recurrendum ad extraordinarium, l. in causæ, ff. de mino. cap. 2. de of. sic. iudi.

fic. iudic. Specul. titul. nostro, §. quis autem & quando possit in integr. restit. num. 27. versicul. Et scias, quod hoc beneficium, Rot. decis. 224. in no. si contra absentem de resti. in integ. & de appellatio.

Non * tamen concedit eam lex actionis nomine, sed rem omnem iudicis officio committit, quamobrem non petitur aliàs restitutio iuris actionis, sed iudicis officium ad hoc implorari debet, l. quod si minor, §. si. l. 1. §. illud, l. quod si speciali, ff. de mino. Spec. titul. qualiter autem restitutio in integrum petatur in si. Abb. in c. tū ex literis col. 7. numero 19. versicu. quæro. Attingendo ibi vnde conclude eodem titul. & iuxta * casus exigentiam plurifariam peti & concedi solet restitutio, quandoque a enim ad omissam appellationem, & hæc dicitur restitutio ad appellandum, quandoque ad omissam prosecutionem iam propositæ appellationis, & hæc dicitur aduersus desertionem, seu lapsum fataliū, & per istas restitutiones non retractantur aliàs sententiæ, neque processus, sed restituitur quis simpliciter ad facultatem appellandi, vel appellationem prosecutioni, quam ob lapsa tempora amiserat, nisi fortè antequam, vel interim donec quis restitutionem ad prosecutionem appellacionem, & aduersus fataliū lapsum obtineret, lata esset aliqua sententia super desertione, quæ per istam restitutionem aduersus lapsum fataliū retractaretur, & resolveretur vireualiter, etiam absque eo, quod restitutio aduersus similem sententiam fuisset petita, cuius petitio contra consilium Innocen. in cap. coram, in fin. de restit. in integ. non est necessaria, Rota decis. 11. in vlti-

3

4

2

in vlti-

in vltimis, an lata sententia, de restit. in integ. in fin. & rationem affert, quia similis sententia super desertione, non est iuris noui indodoria, sed prioris potius declaratoria.

Quandoque etiam restitutio peti, & concessa solet aduersus iudiciorum processus, ac etiam ipsam sententiam seu sententias, & per similem restitutionem solēt retractari processus, vel sententia, aduersus quos seu quas concederetur restitutio, Specul. de restit. in integ. §. quis autem nu. 5. vers. Item super eodem non auditur ibi. vbi autem datur restitutio ad appellationem, non cassantur acta prius habita, secus si detur contra sententiam, & inferius num. 35. vers. Illud quoque præmittendum non est, prope finem, ibi vbi autem fit restitutio, totus processus reuocatur, qua ratione dicitur quis isto casu implorare iudicis officium rescindens. Abb. in dicto cap. cum ex literis, col. 6. cum seq. num. 19. vers. quæro attingendo, &c.

5 Verum * & si lex dixerit contra minore temporales præscriptiones non currere, l. fin. C. in quibus cau. restit. in integ. non est necesse, & in eodem videatur dicendum in æquiparatis, vt pote in rustico vel Ecclesia, quæ minorum exemplo per eorum administratores reguntur, non tamē procedit hæc legis indulgentia in temporalibus præscriptionibus iudicialibus, quæ contra omnes suos pariformiter habent cursus, licet eisdem beneficio restitutionis iure speciali succurratur, Bar. in l. 1. C. si sapius in integ. restitutio sue postul. Host. in c. fin. de resti. in integ. vbi etiam Abb. col. 1. num. 2. & 3. & notatur in c. audistis eo. titul.

Et quam-

Et quamvis quod temporalium præscriptio-
 num huiusmodi cursum non referat in hæc re-
 stitutionis specie, an quis sit maior, vel minor,
 Respubli. vel Ecclesia, quo tamen ad alia, plura
 sunt in materia restitutionis discrimina inter
 maiorem vel minorem & æquiparatos, quando-
 quidem si minor, Respub. vel Ecclesia restitucio-
 nem petant, sola læsio satis erit pro caussa con-
 cedendæ restitutionis, & sic res videtur potius
 pendere à iudicis officio, quàm à petentis instan-
 tia. Quod si à maiore peteretur hæc magis à iu-
 re communi pendet, vnde non sufficit probare
 læsionem, nisi iusta quoque exculationis causa,
 utpote impedimenti, vel alia probetur, l. i. ff. ex
 quibus cau. maio. Abbas in c. ex literis, colum. 3.
 nu. 1. vers. sed contradictum Innocen. ibi resti-
 tutio verò in integrum conceditur, quandoque
 minori siue Ecclesiæ, &c. de rest. in integ.

Imò * à minore Repub. vel Ecclesia, præscri-
 pta læsionis probatio tantùm desideratur, vbi
 aduersus sententiam restitutionem peterent, se-
 cus verò vbi non aduersus sententiam. Sed ea
 duntaxat, quæ sententiam præcedere solent,
 utpote b ad omiffas exceptiones & allegatio-
 nes, in his enim restitueretur minor, non pro-
 bara aliàs læsione, quia ex ipso temporis la-
 psu ac negligentia sufficiens læsio, in fauoré mi-
 noris resultat, Specu. tit. nostro, §. Quis autem,
 numero 25. versicu. quoque prætermittendum
 non est, quod tamen intelligas de exceptionib.
 peremptorijs, secus verò in declinatorijs, vel di-
 latorijs, quia in his ultra negligentiam læsionis
 probatio desiderari solet, Spec. ibidem per text.
 in cap. constitutus eodem titu. & læsio solet isto
 casu

nis, an minorē releuaret nec ne, & præcedere ista cognitione eo ipso, quò minor non proposuit eam in termino, apparet læsio, Specul. ibidem.

Adde pro breuiori causarum expeditione, non consuevit palatium restitutionem concedere propter solam subsistentiam iustæ excutionis causæ, nisi etiam de iure suo doceret, Rota decis. 384. in no. fuit dubitatum, vtrum appellans de appellatio. Aegid. conclus. 38. Ecclesia eodem titu, ibi tunc enim dicendum, & si aduersus tres diffinitiuas sententias peteretur, non concederetur restitutio, nisi doceretur de iniustitia ipsarum, vel aliquarum ex eis, Innoc. in c. ex literis de resti. in integ. Rota decisio. 464. in antiqu. Nota, quòd aduersus tres sententias diffinitiuas de in integrum rest. imò non audiretur isto casu is, qui restitutionem peteret, nisi prius summarie doceret de aliqua noua causa, propter quam verisimiliter credatur, ipsum per huiusmodi sententias fuisse læsum, quem rigorem seruat palatium, non solum vbi aduersus tres diffinitiuas, verum etiam aduersus tres interlocutorias restitutio peteretur, Rota decis. 2. in no. Aduersus tres sententias eodem titu. & licet ista ex iuris dispositione & obseruantia sacri palatii à petente restitutionem exigantur, cum tamen veniant omnia post restitutionem concessam iterum discutienda in decisione causæ principalis, nõ desiderat palatium in isto restitutionis articulo de præmissis plenas, sed quas quales & summarias duntaxat probationes. Innoc. & alij in dicto cap. ex literis eodem titu. Aegid. dicta conclus. 38. ibi, sed quia de hoc interesse plenus est postea discutiendum, In hac

In hac* restitutionis specie consuevit Signatura varijs modis rescribere, nam si in causa beneficii simpliciter peteretur, prætextu boni iuris, non autem alicuius excusationis & signatura consuevit, non aliàs restitutionis causam committere, sed ipsam restitutionem concedere gratosè, Staph. car. 163. i. facie vers. si verò ibi ex gratia, non tamen simpliciter, sed cum magno temperamento, videlicet cum clausula, parito iudicato & constituto de bono iure, Staph. ibidem & superius car. 162. i. facie, vers. quando est lata vna sententia, ibi què restitutio conceditur, sed cum magno moderamine, per quã clausulam constituto de bono iure, non grauabitur pars plena probatione, Aegid. d. conclus. 38. Staph. d. car. 163. versicul. si verò narratur ibi, quo casu docendum est in aliquo licet non plenè de iustitia volentis se restitui, etiam, quo ad negocium principale, & allegat Aegid. vt supra.

Alia* verò clausula, parito iudicato importabit, vt orator dimittat possessionem, restituat fructus, & soluat expensas, capit. final. de restitut. spolia. Clemen. vt calumnijs de re iudica. vbi Docto. Staph. car. 162. versicu. quando est lata vna sententia in fin. Mitigatur tamen iste rigor. Finge, quòd lata esset vnica sententia, què in ré transiisset iudicatã, non tamen in contradictorio, sed per audientiã contradictarum, & isto casu, ex quo parte absente causa non fuit plenè discussa, cuius merita non nisi partiũ assertionem panduntur, l. si. C. si per vim vel alio modo, nõ cogeret is, qui restitutionem peteret, possessionem dimittere, neq; fructus percipere.

pro

ptos restituere, sed concederetur restitutio refeētis duntaxat expensis, in quibus non comparando aduersarium suum fatigauit, argum. c. exceptionem de exceptio. Staph. d. car. 162. a tergo uersi. Sed hoc habet locum, idque si condemnatus fuisset à principio personaliter in executione citationis apprehensus, & sic uerus contumax, nam * si fictus duntaxat, utpote domi, vel per edictum citatus, ex quo uerisimiliter potuit non habuisse citationis notitiam, non indigeret restitutionis extraordinario remedio, sed uia ordinaria appellationis audiri posset simpliciter appellans à die habitæ notitiæ, & signatura in causa similis appellationis commissionem daret, Rota decis. 364. in no. cū iura de appellatione. Staph. ibidem in fin. uerbis.

Et prædicta de restitutione refeētis duntaxat expensis procedunt, si per audienciam contradictarum lata esset unica duntaxat sententia, non autem duæ uel plures, quia isto casu non admissa præscripta mitigatione seruaretur rigor, & non daretur restitutio, nisi cum claufula, parito iudicato, prout etiam in restitutione aduersus sententias in contradictorio iudicio latis, idque propter nimiam contumaciam condemnari, qui tantum in contumacia perseuerauit, ut plures ferrentur sententiæ, argum. tex. in l. Fulcinus. §. fin. ibi propter nimiam contumaciam, ff. ex quibus causis. maio. Staph. d. car. 162. à tergo uersi. sed per contradictas, qua ratione, idem proximo diebus respondi contra quendam, qui personaliter apprehensus unicam duntaxat sententiam per Audienciam contradictarum contra se reportauerat, & post sententiam passus fuit ad li-
terat

teras exequutoriales, ad censuras, & vsq; ad brachium sæculare procedi, & in contumacia perseverans censuras & brachium sæculare huiusmodi per plures annos passus fuerat, imò ratione insurdescentiæ, à iure, si quod habebat, cecidisset, prout inferius suo dicemus loco.

Quòd si is, * qui restitutionem peteret, allegaret paupertatem, consuevit signatura à præscripto rigore clausulæ parito iudicato recedere, & mitius rescribere, videlicet cum clausula dimissa possessione tantùm, & reseruatatis fructibus & expensis in fine litis constituto de oratoris paupertate, & sic paupertas excusat à fructuum restitutione & expensarû refectione, & sola relaxatione possessionis dabitur pauperi restitutio in integrû, & signatura propter paupertatem non admittit excusatione à relaxatione possessionis, quia licet paupertas impediatur facultate restituendi fructus & expensas reficiendi, non tamen impedit, quin possessor possit possessionem relaxare. Aegid. conclusio. 44. Allegatio de dolo & contum. & c. Staph. dict. car. 162. à tergo cum sequenti versic. sed si per contradictas, & si nò allegaretur paupertas, sed aliqua alia caussa, propter quam orator prætenderet sententias nò mereri exequutione, utpote, quòd miserit procuratorem, qui non comparuit, vel aliàs decipit dominum suum, quo casu malitia procuratoris non debet domino imputari secundum Rotam decisio. 155. in no. si certus terminus de appella. in fin. per l. qui mittuntur, ff. ex quibus causs. maior. cõsuevit signatura dare restitutionem etiam in beneficialibus cum clausula, prout de iure, Staph. d. car. 163. 1. facie ver. si verò.

R r

Quòd

13

Quòd * si non beneficiari, sed profani in
caussa peteretur restitutio, & in istis non con-
suevit signatura concedere restitutionem, sed
duntaxat causam restitutionis iudicibus com-
mittere, per hæc verba. Placet de restitutione
prout de iure, Staph. d. car. 163. 1. facie ver. in pro-
fanis, idque modò iudici à quo, modò iudici ad
quem secundum factorum contingentias, nã si pe-
teretur restitutio in casu, vbi nullo modo fuis-
set appellatum, esset de iure petenda coram iu-
dice à quo, & non coram iudice ad quem, quia si
nullo modo fuit appellatum, causa non fuit ad
eum deuoluta, quòd si appellatum extitisset, ap-
pellans tamen ob non legitimam infra terminum
prosequutionem ad restitutionis remediũ conuo-
laret, cum semel per appellationem fuerit causa
deuoluta, nõ esset aliàs isto casu petenda restituti-
o coram iudice à quo, sed coram iudice ad quem. l.
præses, C. de appell. & ita Cyn. Bart. & Bald. ibi-
dem. Franc. in capit. ex ratione colum. 13. in fin.
ver. circa primum ibi, & ideo dicas de appellat.
Quam distinctionem admittit signatura cum
temperamento tamen, vt sola appell. non suffi-
ciat ad committendam restitutionem iudici ad
quem, nisi appellationis in causa reperiatur iam
sibi commissã.

14

Sed dices, quæ * & quanta erunt restitutionis
tempora? qua in re, aut quæris de tempore pe-
tendæ restitutionis, & hæc tempora olim ad an-
num vtilem, quo hodiè d. sublato ad quadrien-
nium nouo iure præfinita sunt, l. fin. C. de tem-
po. restituti. in integ. & c. r. eod. tituli. in 6. & vtro-
bique notatur, & computatur hoc quadrien-
nium, vbi plures sunt latæ sententiæ, à die vlti-
mæ

ma sententia, quæ lædit & succedit loco primæ,
 Rota decisio. 165. in no. latis tribus sententijs de
 restitu. in integr. nisi fortè contra minorem latæ
 fuissent, vel si contra minorem eum tamen, qui
 iusta & rationabili causa impeditus fuisset, nam
 in minore deduceretur tempus minoris ætatis,
 ita, quod non curreret hoc quadrienniū, nisi ab
 anno lue ætatis, 25. completo, & in maiore tem-
 pora legitimi impedimenti excipirentur dict. l.
 fina. C. de temp. resti. in integr. c. 1. de restit. in in-
 tegrum, in 6. & notatur utrobique. Aut quæris
 de tempore finiendæ causæ restitutionis, & li-
 cet in hac specie restitutionis Hostiens. in capit.
 tum ex literis extra titulo nostro fuerit in ista
 sententia, quod sola causa restitutionis, quæ pe-
 tebatur iure minoris, esset infra quadriennium
 & petenda, & obtinenda, secus verò in restitu-
 tione, quæ petitur iure maioris, cum dicit nul-
 lum esse tempus præfixum, ea ratione, quia re-
 stitutio, quæ iure maioris conceditur, pendet à
 mero iudicis officio, quæ à mero iudicis officio
 expediuntur, non clauduntur tempore secundū
 ipsum in loco suprà allegato, cum qua opinio-
 ne recitantes eam transeunt Ioan. Andr. & Butr.
 ibidem. Nihilominus verior est contraria sen-
 tentia, & omnis restitutio siue iure maioris pe-
 tatur, infra quadriennium petenda & obtinen-
 da est, & pro ea sunt text. aperti in dict. l. fina. C.
 de temp. resti. in integ. ibi memorata continua-
 tio temporis obseruetur ad interponendam con-
 restitutionem finiendamque litem, vbi gloss. &
 omnes, vbi ex hoc notant, quod restitutio in
 integrum litis contestatione non perpetuatur,
 & allegant, l. petendæ, C. eodem, & hodiè ma-
 gis

gis clarum habemus text. in clemen. vnica eodem, quam sententiam sequitur Barthol. in l. fin. C. ex quibus causs. maio. vbi contra ratione Hostiens. notat, quod officium iudicis rescindens clauditur quadriennio, & allegat dict. l. fina. sequuntur etiam Cardinalis & Abbas in dicto capit. tum ex literis, qui refert opiniones & confutata sententia Hostiens. firmat istam sententiam pro vera, immo si post lapsa quadriennij tempora concederetur restitutio, sententia esset ipso iure nulla, nec defenderetur, quia videatur contra ius litigatoris, & non constitutionis, gloss. in dict. clemen. vnica verbo finiri ibi. sed quid si post finitum quadriennium? quæ tamen intelligas restitutionis scilicet instantiam ultra quadriennium non extendi, neque retardari reo iniuro, secus verò ipso volente, gloss. in dict. l. final. verbo finiendam ibi, nam hoc fauore rei constituitur, vnde si non staret per actorem, quin restitutionis causa expediretur, sed per aduersarium, qui causam sua appellatione, vel aliàs differret, vel staret per iudicem non præiudicaret reo huius quadriennij lapsus gloss. in d. clemen. vnica verbo finiri Abb. in d. capit. tum ex literis col. 4. nume. 13. ver. secunda solutio sua ibi ex hoc nota, quod istud quadriennium, prout non obesse etiam, vbi actor non solum facto iudicis, vel aduersarij, sed etiam alia iusta causa impedita fuisset, text. in d. l. final. C. de tem. in integ. restit. & in c. 1. de rest. in integ. & notatur vtroque Cas. decis. 2. de resti. in integ.

e
rj Et visis temporibus restitutionis in integrum, ac eius instantiæ, adhuc dubitabis, an interim retardetur executio & restitutionis petitio operetur

peretur effectum suspensiuum, vt interim nihil
 sit innouandum, qua in re, et si antiquiores patres
 sacri palatij fuerint varij, prout facile admo-
 nent decisiones quasi contrariae, 379. si commit-
 tatur causa restitutionis, & alia, 446. si lata vna
 definitiua de restit. in integ. in no. Nihilomi-
 nus crediderim in hac specie constituendam es-
 se regulam affirmatiuam, vt restitutionis peti-
 tio regulariter effectum suspensiuum & execu-
 tionem impediatur, l. vnica, C. in integrum resti-
 tutio. postul. nihil inno. sic, Abb. & alij in capit.
 suscitata de restit. in integr. Cassad. decis. 5. in
 fin. de appella. Idque etiam si non iure commu-
 ni, sed speciali, vt pote iure minoris peteretur
 restitutio, Sal. in l. vnica, C. ne liceat tertio pro-
 uo. in fin. Tamen si Bal. fuerit in contraria senten-
 tia, quam Salic. ibidem confutat, in qua opinio-
 ni dissidentia, Cass. deci. 1. de rest. in integ. refert
 sacrum palatium suo tempore consueuisse mo-
 do vnam, modo alteram amplecti sententiam,
 prout iuxta factorum contingentias visa fuit ca-
 lumniae suspicio cessare & vrgere, & vbi cessa-
 ret Salicet. vbi verò subesset calumniae suspicio,
 Baldi sententiae adhererem, cui Cassiadoro
 in hoc non consentio, quoniam ex obseruantia
 sacri palatij per ipsum relata potius videntur
 patres regulariter opinionem Salice. sequutos
 fuisse, & quamuis subsistente suspicione calum-
 niae ab eius sententia quandoque recesserint, non
 crediderim recessum, vt adhererent contrariae
 sententiae Baldi, quae vera non est, sed communi
 potius limitationi, quam tradunt Doctor. ad
 praescriptam conclusionem, quae est, vt non pro-
 cedat conclusio, vbi calumniae suspicio seu-

seu præsumptio subesset, de qua in capite suscitata, ubi glo. verbo pensate. Abb. columna quarta, & alij de restit. in integrum, ubi etiam habes, quòd istis casibus, quibus sententia in integrum restitutione postulata executioni demandaretur, cogeretis, qui pro executione instaret, præstare cautionem de restituendo omnia ei, qui restitutionem peteret, si postea in causa obtinisset, text. gloss. & Docto. in d. c. suscitata, quod tamen ego intelligerem parte petente, alias crediderim iudicem exequi posse etiam cautione non aliàs præstita, argumento notatorij per gloss. & alios in l. vniuersa, C. de precib. imperat. offe. imò non conuenit palatium præscripto casu cogere eum, qui pro executione instaret ad præstandam cautionem, nisi quando is, qui executionem peteret, non esset soluendo, vel de dilapidatione suspectus foret, ita quòd petenti restitutionem verisimiliter nõ esset futurum satis cautum in casum victoriæ, vt is, qui executionem reportasset, posset restituere quæ habuisset Rota decis. 435. in no. fuit dubitatum, vtrum auditor de re iudi. & de appell. imò conuenit etiam hanc theoreticam non admittere, neque simili cautione eum grauare, qui pro expensis iudicialibus tantum executionem peteret, Rota ibidem, cuius rei rationem affert ibidem Collect. quia istæ expensæ non soluuntur ratione iudicati, sed ratione temerariæ vexationis, capic. calumniam de poenis, & c. fin. de dolo & contu.

x6

Addo, * quòd limitatio text. in d. c. suscitata de restit. in integ. aduersus reg. iuris communis, vt in integrum restit. postulata executio fiat, quando contra petentem restitutionem de calu-

nia

nia probabilis suspicio seu præsumptio subest, non est generaliter recepta, sed certis casibus etiam subsistente suspicione malitiæ seu calumniæ retardaretur executio, utpote si executio non esset recuperabilis præiudicij, & præiudicium quod per executionem fieret, non posset per cautionem præservari, Abb. in d. c. suscitata in gloss. verbo pensata, ibi adde tamen vnum dictum Baldi, in l. vnica, C. ne in integ. rest. postu. nil inno. sit, vbi suggerit exemplum. Finge, quod condemnatus in modo executionis ad carceres ducendus esset, retardaretur enim executio prætextu restitutionis petitiæ etiam subsistente suspicione malitiæ, & hoc quia licet carceratio possit per liberationem de futuro reuocari, non tamen potest reuocari de præterito respectu præiudicij ratione ignominia, quæ *honesto viro per carcerationem inferretur, refert & sequitur Abb. in dict. cap. suscitata, vbi supra, & extra istum casum, & generaliter etiam omnibus casibus, quibus aliàs restitutione postulata executio fieri posset retardaretur, nequid aliquid innouandum esset, vbi iudex restitutionis iudicij executionis iam inhibuisset, & si quid interim innouaretur, veniret veluti attentatum reuocandum, Rota d. decis. 379. in no. Quamobrem solemus nos vbi prenderemus restitutione postulata nihilominus exequi posse, & iudex restitutionis inhibuisset, impetrare commissionem iudicij restitutionis directam, ut præfixo petenti restitutionem aliquo breui & peremptorio termino ad probandū, & docendū quicquid vult, & potest cur executio impediti debet, & nihil q̄ impediatur, seu releuet docto inhibicio.

nem suam moderetur, quæ executioni obsta-
bat, & remoto eius obstaculo, iudex execu-
tionis exequi solet, imò in casibus, in quibus res-
titutio retardaret executionem, ut lites abor-
uientur in restitutionis articulo raro, vel nu-
quam pronunciari solet, quia si contra restitu-
tionem iudex iudicaret, similis commissione
præfixionis termini dari solet ad docendū que-
quid vult. & potest cur restitui debeat, quo ela-
pso, & nihil quod releuet docto inhibitionem
moderetur, & causam exequendam ad iudicem
executionis remittat, vel si nō intersit execu-
tionem transferre, idemmet iudex restitutionis
exequatur. Quod si pro restitutione inclinaret,
& restitutio ad appellandum vel prosequendum
peteretur, solent eadem ratione patres omnia
restitutoria sententia loco sententiæ admittere
eum, qui pro restitutione instaret ad appel-
landum vel prosequendum, & in causa appel-
lationis suo tempore pronūciare, qua in re me-
mor eris, quòd * vbi concederetur restitutio ad
appellandum, debet restitutus infra decem dies
à die restitutionis habito appellare, Rot. decif.
446. in no. si lata vna diffinitiva de rest. in integ.
& vt lite pend.

18

19

Cæterum * vbi in integrum restitutio postu-
lata fuerit, multiplex erit procedendi modus,
veluti & petendi, quandoquidem restitutionem
petimus quandoq; via exceptionis, & tunc lem-
per incidenter, quandoque etiam via actionis,
Bar. & Eald. in l. nam postea, §. si minor, ff. de iu-
reiuran. & probatur in l. Pap. §. si filius, ff. de in-
offi. testa. n. Aegi. conclu. 502 eod. tit. Rursus vbi
via actionis peteretur restitutio, vt supra vidi-
mus,

mus, aliquando petimus eam principaliter vna cum officio rescissorio ad effectum rescindendi sententias, processus, vel alium actum iudiciale vel conuentionalem, quandoque etiam non ad effectum rescindendi, sed vt duntaxat via audientia ob lapsum temporis nobis præclusa aperiat, & sic aduersus lapsa tempora ad appellandum, aliudve agendum, quo casu (& si via actionis) incidenter tamen peti dicitur restitutio, Rota decis. 11. in vltimis an lata sententia, de restitut. in integrum, & decis. 471. in antiq. nota si petatur restitutio eodem titulo, & quoad modum procedendi summaria est, quod vbicunque non principaliter, sed incidenter petatur restitutio, nec libellus, neque litis contestatio, neque alia terminorum observatio desiderantur, idque siue via exceptionis, seu replicationis. Aegid. dicta conclu. 501. eod. titu. siue via actionis incidenter tamen, vt pote, quando aduersus lapsa tempora ad appellandum, aliudve faciendum, Rota dicta decis. 471. in antiq. & 495. etiam in antiquo. Nota, quod in restitutione de litis contesta. & extra istos casus, quibus incidenter peti dicitur restitutio, vbi principaliter & ad rescissionem sententia, processus, vel alterius actus iudicialis, vel conuentionalis peteretur, libellus, litis contestatio, ac plena terminorum observatio iuxta naturam causæ, necessaria erunt. Barto. in l. diuus, ff. de in integrum restitutio. Franc. in cap. ex ratione colum. 14. versicu. de secundo autem dicas de appellatio. Milis verbo restitutio, versicu. restitutio quando petatur, duntaxat, vt pars audiat in fin. Rota decis. 91. in no. per litis contestationem eod. tit. vbi etiam voluit Rota, quod petens

petens restitutionem, qui habet docere de lesione, seu iniustitia sententiarum, seu aliquarum ex ipsis prout supra diximus, teneatur id auctoris contestationem docere tanquam necessarium praeambulum, quod si non fiat, & lis nihilominus contestetur, quod per istam litem contestationem praecludatur petenti restitutionis via istius praeambulae cognitionis, Rota ibidem.

ANNOTATIONES.

- a** Quandoque.) Adde Cardin. in clemen. 1. de restitu. in integr. Afflict. decis. 175. & Aretin. cons. 160. numero 7. ubi * absens ex causa Reipubl. ad appellandum restituatur, & Com. opi. banc opinionem communem esse affirmat. Quae de re videtur etiam per Accurs. Barto. & Bald. in l. 1. §. ultim. ff. quando appellat. & Ias. in l. 1. §. si procurator. numer. 13. ff. si quis ius dic. non obi. qui regulam cum limit. tradit. Nicol. Anto. Grauatius.
- b** Vt pote.) Vide Abb. in c. auditis in §. not. de restitu. in integr. Docto. in c. eod. titu. in 6. & Cardin. in clemen. 1. eo. & 21 ad eod. verum est, quod * auctor hic ait, ut ecclesia contra talem restitutionem utatur, sicque privilegiatus contra privilegium, veluti Abb. scribit in dict. c. auditis, colum. 2. Et 22 restituatur * nedum respub. sed ciuitas etiam, quoniam pagus, ut Bart. Bald. & ceteri scriptum reliquere in l. respubl. c. ex quib. cau. maio. Alexan. cons. 1. lib. 4. Afflict. in praeclad. Com. opi. Const. reg. Neap. in §. quaest. principali, & est communis opinio, ut Dec. attestatur cons. 42. in fin. Nam ciuitas, municipia atque rura reipubl. appellatione continentur, per Ias. in l. domus, §. si fundus, num. 19. ff. de leg. 1. & in l. inter ciuitatis, num. 15. c. de sacrosan. eccl. Quod tamen cum temperantia intelligat, nisi in rure pauci, puta sex vel octo commorantur homines, ut Afflict. praecitato loco docet post alios in l. b. respubl. Nicol. Antonini Grauatius.

Et si aduersus.) Huc accedant, quæ in huius libri cap. e
 1. diximus sub lit. H.

Quo hodie.) Tempus * quadriennij ad petendum in d
 integrum restitutionem à iure præfinitum, tam in ecclesia 23
 locum habet, quàm minore, & republ. & in omnibus secun-
 dum veram opinionem vni forme est, licet inter Docto. mag-
 na sit altercatio, nam hoc quadriennij tempus ecclesie tan-
 tum conuenire, nonnullis visum fuit, at minoribus reipub. in
 tempore l. s. non quadriennij, sed solum illud tempus com-
 petere, quod l. s. non induxit, vt puta, si infra decendium
 non fuerit appellatum, aut infra præscripta tempora appel-
 latio non profectu, vt infra aliud decendium, aut biennij,
 & non vltra, restitutionem haberent. attamen communis Com. opi.
 est opinio, vt quadriennium hoc ex æquo omnibus competat,
 auctore Assl. in decis. 175. vbi postquam diutius super huius-
 modi disputatum fuit, sic decisum fuisse testatur. Quod
 quidem quadriennium à principio vtile est, quia à die scien-
 tiæ labitur siue currere incipit, vt per Dec. consil. 42. in fin.
 Boer. decis. 39. num. 7. & Bello. cons. 46. nume. 15. verùm * 24
 hanc restitutionem ex capite ignorantie, post 40. annos in-
 fra quadriennium tantum ecclesie & pauperibus compete-
 re affirmant, explosa Alexand. nonnullorumque opinione,
 qui post centum annos dictam restitutionem peti etiam pos-
 se existimauerunt, dictoq; quadriennio potiri posse. Et hæc qui-
 dem prior opinio communibus suffragijs approbatur, vt Dec. Com. opi.
 Bell. & Boer. vbi supra testantur. Sed ad rem, hoc vnum si-
 lentio non inuoluam, quod quadriennium ad petendum in
 integrum restitutionem aduersus tres sententias, vel omif-
 sas probationes à die vltimæ sententiæ computari debet, vt
 prædium est à Cassad. decis. 2. de rest. in integr. & habetur
 decis. Capel. Thol. 54. & 55. Nico. Ant. Grauatius.

At vltis.) Quod * restitutio in integrum executionem e
 impediat, vt ea pendente nihil innouandum sit, vocabuli ety 25
 mologia demonstrat. Nã restitutio nihil aliud est, quàm in pri-
 stinum

stinū statum repositio l. quod si minor & restitutio, ubi 207.
 ff. de minor. Card. in Clem. 1. in 3. no. de rest. in integ. & 16.
 in l. interdum, num. 4. ff. de cond. indeb. & quod per dicitur
 in integrum restitutionem petitam, ipsa impediatur exco-
 rtiō, est communis opinio, ut idem Ias. restat in l. qui se
 tulit & condemnatum, nu. 27. ff. de re iudic. ubi & per dicitur
 hanc materiam etiam pertractatam videbitur, & per dicitur
 decis. 356 qui tamen nonnullas tradit limitaciones per Ab-
 bat. & reliquos in cap. suscitata, de in integrum restitua. Ni-
 col. Anton. Grauat.

Ut lite pend. Et de attentatū.

CAP. IIII.

SUMMARIVM.

- 1 Appellatione pendente, nil nouandum est, nisi
 tamen, ut nume. 2. cum sequentibus, & nume. 27.
 & 40.
- 2 Attentata pendente nullitatis causa non reuo-
 cantur.
- 3 Iudex potest innouare in hi, qua tendunt ad cau-
 sa faciliorem exitum, & qui sint isti exitus.
- 4 Iudex potest partibus interdicare, ne nubent,
 etiam postquam ab ipso appellatum fuisse super
 matrimonio, de quo controuersabatur.
- 5 Appellans petens coram iudice à quo attentata
 reuocari, non censetur appellationi renuntiare.
- 6 Iudex reuocat grauamen per repositionem, & fre-
 quens est iste vsus in Rom. Cur.
- 7 Iudex appellatus in quibus casibus post inhibiti-
 nem iudicis, ad quem procedere possit.
- 8 Attentata reuocare, ad quem spectet.
- 9 Attentata plurima sunt, que non veniunt in pri-
 ma

mi & ante omnia reuocanda, & qua sint, & vide num. 16.

- 10 Inhibitio siue iusta, siue iniusta, timenda est.
- 11 Iudices non satis benè faciunt, qui statim inhibēt, non cognita prius appellationis qualitate.
- 12 Attentatorum ad reuocationem duplici via agere possumus, & num. 39.
- 13 Iudicij officium ad attentata reuocanda implorare quæ non prohibetur, etiam si via ordinaria agere cœpisset.
- 14 Attentatorum reuocatio vsque ad conclusionem peti potest.
- 15 Conclusio in causa operatur, ut negocium finitum esse censeatur.
- 16 Attentata in quibus casibus per officium iudicis non reuocantur.
- 17 Attentatorum in causa, qualis erit procedendi formula.
- 18 Terminorum obseruatio, non est necessaria in attentatorum reuocatione.
- 16 Possessio an debeat colorari in iudicio attentatorum.
- 20 Litera remissoria non dantur actori in causa attentatorum.
- 21 Testium repulsa siue reprobatio, an concedenda in causa attentatorum.
- 22 Sententia super attentatis est interlocutoria, fallit tamen.
- 23 Citatio inducit litis pendentiam.
- 24 Lis super beneficio & sic super iure, an afficiat non solum super proprietate, sed etiam super possessio-

sessio-

sessione.

- 25 Instantia causa perpetua est de iure canonico, fallit tamen.
- 26 Cessio litis & causa operatur etiam cessum iuris.
- 28 Attentata reuocantur via ordinaria nullitatis.
- 29 Attentata, ut reuocari possint, necesse est appellationem iudici, & parti notificatam fuisse.
- 30 Attentata reuocari petenti, non obstat excommunicationis exceptio in eum opposita.
- 31 Attentatorum causa pendente, non potest procedi in causa principali.
- 32 Attentatorum priuilegia que sint.
- 33 Debitor suspectus de fuga, pendente lite capere potest.
- 34 Marito pendente lite potest inhiberi, ne ad uxorem ipse accedat, non obstante possessione maritali, si tamen matrimonium iure non valeat.
- 35 Appellatione pendente iudex potest procedere, ne possessor turbetur in sua possessione, & non dicitur innouare.
- 36 Attentatorum remedium non habet locum contra tertium, fallit tamen.
- 37 Iudex appellationis ab interlocutoria inhibita non debet, nisi causa cognita, & num. seq.
- 40 Attentata in quibus casibus non reuocantur.
- 41 Attentatorum iudicium est summarium.
- 42 Attentata, an prius diluenda, quam negotium principale.
- 43 Attentans appellatione pendente tenetur fructus restituere.

PRO.

Prohibet a lex* ciuilis appellatione inter-
 posita innouari, toto titu. ff. nil no. appella.
 pend, cui consentiunt canones videlicet. c.
 non solum de appellat. in 6. ratio prohibitionis
 multiplex est, præcipuè quia postquam iudex
 semel, siue malè, siue bene pronunciauit, functus
 est suo officio, l. iudex postquam, ff. de re iudica-
 ta, & eò ipso quòd quis superiorem iudicem ap-
 pellant iudicis inferioris iurisdictio suspenditur,
 cap. venientes de iureiurand. Hæc prohibitio ad
 casum pendentis restitutionis in integr. eo. iure
 extenditur, l. vnica, C. in integr. resti. post hu. ni-
 hil inno. fit, non tamen indiscretè, sed cum pluri-
 bus sectionibus, de quibus supra titu. proximo
 satis diximus. Item ad casum pendentis nullita-
 tis propositæ Innocent. & Imol. in capit. ex infi-
 nuatione, extra de procurato. quos tamen intel-
 ligit Franc. in capit. dilecto, de appellat. colum.
 12. versicul. ex quibus omnibus tene menti, &
 cap. vt attentata* pendente nullitatis causa non
 reuocentur aliàs in primis, & ante omnia iuxta
 privilegium attentati, sed postquam is, qui de
 nullitate diceret in causa nullitatis obtinisset,
 & sic beneficio iniustitiæ, per not. per Bald. in
 authent. quæ supplicatio. C. de prec. imp. offer.
 & in l. tale pactum, §. qui prouocabit, ff. de pa-
 ctis. Amplius & per sacros canones extenditur
 hæc prohibitio generaliter, ne lite in quouis
 statu pendente aliquid innouetur toto titu.
 vt lit. pendent. extra & in 6. & notatur vtrobi-
 que.

Verum hæc prohibitio & iurisditionis suspē-
 sio, quatenus attinet ad iudicem à quo, indiscreta
 non est, sed in his duntaxat, in quibus innouatio
 appel-

- b** appellationi præiudicaret, *b* secus* *verò in his,*
3 quæ tendunt ad faciliorem exitum causæ ipsius
 appellationis, quia in istis non remanet suspensa
 iurisdicção iudicis à quo, cap. cum teneamur,
 vbi Abb. Imol. Franc. & Dec. de appella. in prin.
 & erit limitatio ad regulam iuris communis,
 quòd appellatione pendente nihil innouetur, &
 ad tex. & materiam in dict. cap. venientes de iu-
 reiuran. In hac enim specie iudex à quo non dè-
 ceretur innouare & attentare, sed potius se con-
 formare cum præscripta iuris communis regu-
 la, vt appellatione interposita nihil nouetur, &
 appellationi fauere, ac faciliorem exitum præ-
c stare, *c* veluti si appellanti terminum ad prose-
 quendam appellationem statueret, vt in c. per-
 sonas, & c. cum sit Romana extra de appella. vel
 si vbi timor interim dilapidationis subisset, se-
 questrum, Specu. tit. de appella. §. Nouissime, &
 vbi timor fugæ debitoris appellatis superueni-
 ret, capturam decerneret. Angel. in l. nemo car-
 cerè in fi. C. de exactio. tribu. lib. 10. in repet. arg.
 l. vt prætor, §. si debitorè, ff. de his quæ in fraud.
 credito. Specul. vbi supra Abb. & Decius in dict.
 cap. cum teneamur de appella. vbi etiam Franc.
d colum. 3. vers. sed limita omnia, vel si lata è len-
 tentia in causâ matrimonij iudex* à quo post-
 quam ab ipso appellatum extitisset, partibus, ne
 interim appellatione pendente aliter ruderent,
 interdiceret, gloss. verbo districtius in cap. 1. ex-
 tra de matri. contra interdic. Eccles. contracto,
 vel si appellatione interposita prouideret, ne
 possessor interim in sua turbaretur possessione
 d. c. cum teneamur, vbi omnes, vel si in præiudi-
 cium possessoris appellatione interposita fuisset

set innouatum, id omne vtpote attentatum reuocaret. Imol. ibidem, vbi etiam Fran. colum. 4. versic. secundus intellectui ibi, quia certè propter hoc non prohibetur, Dec. in princ. versic. sed tamen tex. hic in finalibus verbis, vbi etiam habes, quòd * appellans petens coram iudice à quo ista attentata reuocari, non censetur suæ appellationi renunciare, quibus consencit palatium, Rota decis. 287. in no. licet appellationi de renuncia. & appella. vel denique si * iudex à cuius grauamine appellatum fuisset, illatum grauamen reuocaret, prout frequens est iudicum Ro. Cur. vsus per repositiones, quibus quotidie in similibus grauaminum reuocatione vtuntur, quo casu potest iudex à quo citare ad hoc grauatum appellantem, & non solum reuocare grauamen, sed etiam reuocato grauamine, ad vltiora in causa principali procedere, ac si nunquam fuisset appellatum, cap. si à iudice de appellat. in 6. capit. cum cessante extra eodem, & notatur vtroque, Imol. Franc. & Dec. in dict. cap. cum teneamur, vbi etiam tradunt, quòd ista procedunt non solum in iudice ordinario, sed etiam in delegato, præsertim Franc. colum. fin. in princ. ibi ex prædictis concludit hic Panorm. His enim casibus ac plerisque alijs, quos enumerant Specu. d. §. nouissimè titu. de appell. in princ. & suprà citati Docto. in d. c. cum teneamur, eod. titu. non videtur iudex à quo attentare, neque appellationi aliquod præiudicium inferre, sed potius expeditioni causæ appellationis faciliorem exitum præstare.

Nec * ed minus licebunt ista iudici à quo, quia sibi forsan inhibitum fuisset, subsequens enim

§f

nim

nim inhibitiō in fauorem appellantis non impedit, quin iudex in præmissis, in quibus non remansit eius iurisdicō suspensa, possit prædicta ualia tendentia ad faciliorem exitum causæ appellationis facere. Abb. & alij in dict. c. cum teneamur, Franc. præsertim ver. secundus intellectus, colum. fin. in prin. ibi & haberent locum prædicta etiam, si iudex ad quem canonicè inhibuisset iudici à quo, qua in re plurimos noui errare, & contra impugnantēs similia gesta per iudicem à quo in articulo attentatorum obtinui, quæ tamē in delegato intelliges, ubi iudex appellationi non detulisset, quia per delationē appellationis à delegato causam in totum, & omnis iurisdicō ad superiorem delata fuit, c. de appellationibus de appellat. in 6. licet secus sit in ordinario, qui ex generali iurisdicōne, quam habet, potest se intromittere etiam in habentibus orrū de no. Abb. in d. c. cum teneamur de appell. refert & sequitur Fran. ibidem col. fi. in fi. ver. & aduerte, quia omnia prædicta intelligit hęc Panormit.

8 Generaliter * verò ubi attentatum fuisset, sollet dari commissio super reuocatione attentatorum, & regulariter committitur ei iudici, cuius maiestas fuisset attentando offensa, & sic iudici ipsius appellationis cap. sollicitudinem circa medium ibi, nam ad officium eius extra de appellatione. & licet in commissione peteremus iudici committi, ut in primis & ante omnia attentata reuocaret. Mos signaturæ est illa uerba, imprimis & ante omnia delere, quoniam * plurima sunt attentata, quæ non veniunt aliàs imprimis & ante omnia, sed postquam is, qui attentatum diceret in causa, in qua fuisset, attentatum obtinisset,

nuisset, prout supra vidimus in attentatis, pendente causa nullitatis, Bald. in auth. quæ supplicatio. C. de precibus Imp. off. & in l. tale pactum § qui prouocauit, ff. de pactis, Franc. in cap. dilecto. colum. 12. versicul. ex quibus omnibus tementi de appell. Idem vbi post desertionem appellationis, quæuis attentata quantumuis priuilegiata peterentur reuocari, Rota decis. 1. in no. Attentata de appell. & attenta. & 463. in antiqu. Nota de attenta. quo casu si reuocarentur, sententia tanquam à non suo iudice lata, esset nulla, iuxta l. 1. C. si à non compet. & cap. at si clerici, de iudi. quod tamen restringit Rota, vt procedat vbi desertio ex actis constaret, secus verò vbi tantum allegaretur, nec constaret ex actis, sed veniret per exteriores probationes probanda, Rota decisio. 1. in no. Idem si lata sententia contra fictum contumacem, à qua non fuit aliàs infra decem dies, sed post à die tamen habitæ notitiæ appellatum, peterentur reuocari omnia gesta post decem dies à die latæ sententiæ, vsque ad diem emissæ appellationis à die habitæ notitiæ, Rota decis. 187. in no. sicut contumax de dolo & contum. & de attenta. Idem si peterentur reuocari omnia gesta post decem dies à die latæ sententiæ vsque ad diem postulata restitutions in integrum, Abb. in dict. c. suscitata, colum. penult. in gloss. verbo pensata, circa finem, ibi secus dic vbi exequutio fuisset acta ante postulatam restitutionem. Idem e si peterentur reuocari attentata per tertium lite pendente inter te & me, Rota Fastoli causa, 5. nume. 5. versicul. quintum dubium. Idem si post appellationem duntaxat extra iudicalem attentatū diceretur, Rot. Fastoli ibidem,

dem, & decis. 309. in no. attentata de appell. vel post appellationem non à diffinitiva, in qua loquitur c. non solum de appell. in 6. sed ab executione, Gemina in d. c. non solum, col. 4. num. 10. versi. quæro an quod dicitur de reuoca. attentat. vel etiam post appellationem ab executione, vel denique si diceretur attentatum in quouis alio casu prohibito de iure appellari, Gemina. ibidem in gloss. verbo casibus. His enim casibus attentata non solum non reuocantur in primis & ante omnia, sed tantum expectato euentu causæ, in qua fuit attentatum, verum nec via attentati sed beneficio iniustitiæ reuocari dicuntur, Rota in locis, de quibus supra, & magis expressè in dicta decis. 187. in no. Quamobrem consueui ego reprehendere aliquos causarum patronos, qui in commissione, qua petunt committi reuocationem attentatorum, solent dicere, Placeat. S. V. eidem iudici committere & mādare vt gesta, quæ prætenduntur attentata reuocet per viam attentati, nam si talia postmodum reperirentur attentata, quæ non venirent via attentati, sed via & beneficio iniustitiæ reuocanda succumberet in hoc iudicio specialiter intentato, vt per viam attentati reuocarentur, vel saltem non inseruiret præcedens formula commissionis, neque processus eius vigore habitus, sed alia impetranda esset, qua simpliciter daretur de reuocatione attentatum, & sic pinguior est in proposito specie commissio, quæ simpliciter daret de reuocatione attentatorum, quam ea, quæ daret per viam attentati, cum nihilominus consuevit semper signatura addere hæc verba, pronuntius fuerit. Admoneo tamen, quod præscriptis

ptis omnibus casibus, quibus attentata sunt ca-
 lia, quæ non veniunt in primis, & ante omnia via
 attentati reuocanda, sed expectato euentu caus-
 sæ principalis, & beneficio iniustitiæ, si tamen
 iudicis inhibitiō præcessisset, virtute similis in-
 hibitionis venirent ante omnia reuocanda, Ge-
 minia, in dict. cap. non solum, §. illa verò, colum.
 1. & 2. à num. 6. vsque ad 9. & versic. Quæro an iu-
 dex ad quem, vsque ad versiculum sed an atten-
 tata, inhibitiō * enim siue iusta, siue iniusta ti-
 menda est, l. 1. §. 1. ff. de operis non. nunci. cap. sig-
 nificantibus de appella. Rota decis. 306. in antiq.
 Nota, quòd ibi de commif. & attentata. f. Quam
 obrem non satis iustè faciunt iudices, * qui sta-
 tim, non cognita qualitate appellationis inhi-
 bent, etiam vbi ex inspectiōe appellationis ap-
 pareat fuisse interpositam in casu à iure prohi-
 bito, quòd facere non debet nec possunt, nisi præ-
 cedat summaria cognitio, an appellatiō veniret
 recipienda, nec ne, cap. Rom. §. si autem post sen-
 tentiam. Gemina, in dict. cap. non solum de ap-
 pella. colum. fin. in gloss. verò casibus de appel-
 l. in 6. Cassad. decis. 10. de rescrip. numer. 4. Ex his,
 quæ suprà diximus facile dignoscere potuit,
 quòd * ad reuocationem attentatorum g duplici
 via agere possumus, vna videlicet directæ peti-
 tionis & ordinarij iudicij simul cum causa prin-
 cipali, qua expectato euentu causæ principalis
 beneficio iniustitiæ possunt per sententiam in
 causa principali reuocari. Altera extra ordinè
 per officium iudicis mercenarium eius officium
 implorantes, qua magis properantes petimus at-
 tentata imprimis, & ante omnia reuocari, & per
 hanc viam pendentia causæ attentatorum ope-
 ratur

ratur effectū suspensiuum, vt interim filere causa principalis, c. non solū de appellat. in 6. vbi Docto. & non solū faceret filere causam principalem, verū etiam causam nullitatis, si quæ penderet. Ita, quod esset prius prouidendum super attentatis, quàm super nullitate, conf. Neap. decis. 98. in antiqu. num. 4.

- 83 Adeoque * hæc via agendi ad reuocationem se inuicem compatiuntur, vt licet quis post attentationem cœperit simul cum principali causa via ordinaria agere, non prohiberetur ad extraordinariam reuerti, & iudicis officium implorare, vt in primis & ante omnia reuocentur attentata, Gemina, in dicto cap. non solū in princip. de appella. in 6. colum. 2. numero 8. versicu. Quid si appellans, & sequenti versicu. in hac materia. Idque etiam si eadem via vsque ad litem contestationem processum extitisset, licet fuerint in hoc opiniones, quas Gemina, ibidem versicu. in hac materia, refert, Franc. in cap. dilecti, colum. 2. versicu. 2. quaritur, de appellat. in quorum varietate Rota seruat istam partem, vt litem contestatio in ordinario iudicio, facta non impediatur, quin passus attentata possit reuerti ad viam extraordinariam, implorando iudicis officium, vt in primis, & ante omnia attentata reuocet, Rota decisione 185. in no. si pars rea de appella. & ratio est secundum Patres ibi, quia ista reuocatio peti potest in quacunque parte iudicij, dicto cap. non solū de appellat. in 6. vbi Doctor. quod tamen alibi limitant in quacunque parte, id est, ante conclusionem, h. in causa. Rota decisio. 57. in no. attentata, vt lite pendente, & decisio. 306. in antiqu. Nota, quod ibi audien-

tia de commissio. & attentata. & ratio est secun-
 dum patres ibidem, quia * per conclusionem in
 causa negotium videtur esse finitum, & prop-
 terea non admittitur mutatio modi agend. argu-
 tex. in cap. pastoralis, de caus. poss. & proprie. &
 clem. 2. vt lit. pen. vbi post conclusionem in cau-
 sa non admittitur petitorij suspensio, prout et-
 iam supra ritu. de petitorij suspensione diximus.
 quam limitationem sequitur conf. Neap. decis. 352.
 in antiq. Quidam de attentata. post conclus. in
 c. reuo. cum temperamento tamen, vt intelliga-
 mus de attentatis ante ipsam conclusionem in
 causa, & quia si post factam conclusionem fuis-
 set attentatum, quia de istis attentatis conclusio-
 nem superuenientibus, posset etiam post conclu-
 sionem ipsam, de veluti re nouiter emergenti re-
 uocatio peti, & allegat Viralem in clausula nil
 nouari lite pend. col. 6.

Et quauis qui attentata passus fuit, possit pro-
 hibito suæ voluntatis audiri in causa attentato-
 rum extra ordinem seorsum à causa principali
 per modum implorandi officium iudicis, dicto
 c. non solum de appellat. in 6. vbi Docto. Non ta-
 men semper obtinebit data veritate attenda-
 ti, quia plerique sunt casus, * quibus attentata
 non venient officio iudicis, si imprimis & ante
 omnia, sed tantum simul cum decisione causæ
 principalis beneficio iniustitiæ reuocanda, vt-
 pote, i si de non iure petentis reuocari attentata
 notoriè constaret. Inno. in c. constitutis de filijs
 presby. in c. signi ficasti de diuortio. Rota decis.
 14. in no. Fuit dubitatum vtrum petenti, de re-
 stit. spolia. & vt lite pend. & decis. 55. in no. ad in-
 stantiam vt lite pen. & de attent. & 347. in antiq.

Sf 4

Nota,

Nota, quod si constat de restit. spoliato, & ratio videtur esse in promptu, nam si de non iure gentis constaret, non interesset sua ista attentata reuocari, cap. cum inter de elect. c. veniens de reb. bus, nec videtur satis dignum, quod iudex auctorizet agentem sine iure, & sic in temeritate de delicto suis Rota d. decis. 347. in antiq. Cassa. decis. 3 num. 4. de restit. spolia. Quod eò magis procederet, si talis instaret pro reuocatione attentati circa possessionem beneficij, & reuocatio tenderet ad restitutionem possessionis beneficij, ne fortè vitiosus cuiquam daretur ingressus, argumen. cap. cum qui de eo, qui mitti in possess. cap. rei seruau. in 6. Rota dicit, decis. 35. in no. Cassa. decis. 3. de restit. spoliato. in princip. vel similitudine attentatorum reuocatio peteretur, vbi de nullitate appellationis eius, contra quem diceretur attentatum, constaret, dicit. cap. non solum verbo canonicè de appellat. Idque etiam si iudicia inhibita attentata præcessisset, Rota decis. 356. in antiq. Nota, quod attentata de attentata, & de appella. Aegid. conclu. 239. in causa domini Guil. de appella. vel attentata. pro quorum reuocatione instaretur, talia essent, quæ ex sui natura non possent reuocari, nisi per diffinitivam sententiã in causa principali, beneficio iniustitiz, vt in casu l. chirographis, §. fin. ff. de adm. tut. quem refert Bald. in l. appellatione, colum. 51. vers. quæro an super officio, C. de appellat. & in pluribus alijs locis, quos supra titu. nostro, §. generaliter verò enumerauimus. Vel denique talia essent attentata, quæ ex sui natura iuris possibilitate possent non expectato alijs euentu causæ principalis, imprimis & ante omnia reuocari, difficilia tamen

tamen esset possibilitate facti eorum reuocatio
 Gemina, in d. cap. non solum, §. illa verò, colū.
 fin. in si. de appella. in 6. Franc. in capit. dilecti,
 colū. 3. versicu. 2. limita de appell. Rota decif.
 30. nume. seu dubio. 5. in vltimis de appella. & v-
 bique suggeritur exemplum. Finge, quodd in cœ-
 miterio vnus Ecclesiæ sepultum esset funus, &
 alia prætextu iuris suæ parochiæ iudicialiter a-
 gens ad funeris vindicationem, lite sic pendente
 exhumasset funus, & illud in cœmiterio suo sic
 de facto sepelisset, & propterea Ecclesia conuē-
 ta via attentati ageret, vt in primis & ante om-
 nia funus in pristinum statum restitueretur, fuit
 enim conclusum in palatio, quodd isto casu non
 reuocarentur attentata in primis & ante om-
 nia, ex quadam equitate aduersus iuris rigorem
 propter difficultatem facti in transportando fu-
 nus tot vicibus de loco ad locum per nota. per
 Innoc. Hostiens. Abb. & alios in cap. cū libe-
 rum de sepulch.

Verū & introducta attentatorum causa, vi-
 deamus qualis * erit procedendi formula, &
 quæ hoc iudicio actori incumbant, pro quorum
 declaratione tu distingues, ant agitur ad reuoca-
 tionem attentatorum vna cum causa principa-
 li, prout suprā docuimus, agi posse, & quandoq;
 etiam oportere, & cum isto casu cognitio atten-
 tatorum, & illorum reuocatio non aliās princi-
 paliter & de per se, sed in sequelam causæ prin-
 cipalis tractetur. Idem erit eius processus, qui &
 causæ principalis, veluti & eadem probationis
 incumbentia & vltra ea, quæ incumberent pro
 victoria in causa principali, si vis gestorum re-
 uocatio fiat etiam ex capite attentati, haberet a-

§f 5

ctor

k

17

Et or etiam probare propria incumbencia in articulo attentatorum, quæ duo sunt videlicet in nouatio, & litis pendentia tempore ipsius in nouationis, Ioan. Mona. in cap. cupientes in magna gloss. sua de electio. in 6. Bald. in l. appellatione, col. 2. ver. quæro vtrum attentata, C. de appella. vbi etiam Sali. col. 3. num. 7. versicu. quæro an in nouata.

Quod si agatur ad reuocationem attentatorum seorsum à causa principali, vt in primis & ante omnia reuocentur, prout supra diximus posse per tex. cum materia in cap. non solum de appellatio. in 6. & cum isto casu reuocatio attentatorum petatur non iure actionis, sed iudicis officio mercenario, in quo non requiritur libellus neque litis contestatio, gloss. in clemen. 2. in prin. vt lite pend. & in rub. ff. de integ. restit. Ioan. And. in cap. cum teneamur de appell. Bald. colum. 1. vers. Vtrum attentata, & Sali. col. 3. versicu. quæro innouata in l. appellatione, C. de appell. Franc. in cap. dilecti, colum. 2. cum principio sequentis versic. secundo quæritur vbi Na
 18 * in reuocatione attentatorum, ex obseruantiæ sacri palatii, nulla erit terminorum obseruatio necessaria siue in spiritali, siue in profana causa contingant hæc attentata, Rota decisio. 14. in no. Fuit dubitatum, vtrum petenti de restitut. spol. & vt lite pen. & decisio. 764. sciendum est, quod si aliqua causa de attentatis, & decis. 473. in antiqu. Nota si attentata de offic. iudicis. Et isto casu quando attentata petuntur reuocari iudicis officio, in primis & ante omnia habet actor tantum probare in nouationem & licet pendentiam tempore, quo fuit innouatum, prout supra diximus

diximus, per nota, per Io. Mo. in dicto capit. cupientes de electio. in 6. & per Bald. & Sali. in dicta l. appellatione, C. de appell. & vbi quis diceretur per alium attentasse, non obtineret actor, nisi doceret de mandato in personam illius, qui attentasset, & non sufficeret in hac specie, utpote in materia delicti docere de generali mandato, Rota decisio 81. in no. quod ad reuocationem ut lite pendens. Lap. in c. eum qui, de præben. in 6. versicul. attentata lite pend. per procuratorem, non grauaretur tamen hoc iudicio actor probatione suæ possessionis in re, circa cuius possessionem diceretur attentatum. Inno. in cap. dilecto de maio. & obed. Nisi fortè is, cui diceretur attentasse, præsumeretur de iure, vel ex aliqua verisimili causa possidere. Quia isto casu satis non esset ei, qui attentatum diceret, probare attentionem, nisi probaret veram possessionem suam tempore attentionis. Innoc. in cap. benè de appella. & ratio est in promptu, quia si reus præsumeretur possidere tempore, quo dicit attentatum, probatio circa possessionem lite pendens, non infert vitium attentati, nec dicitur attentare is, qui lite pendente sua vitur possessione, sed possessionem suam potius continuare, nisi actor istam præsumptionem possessionis rei contraria probatione dilueret, probando possessionem suam tempore innouationis, Rota deci. 89. in antiquo. Nota vbi de appella. & attentata. & satis esset in proposito, iam si non probaret actor possessionem suam, sed alterius innouationis tempore, quoniam attentata etiam cum tertio, dummodo per vnum ex litigatoribus reuocantur tanquam attentata. Rota decis. 30. nume. 4. versif.

4. versicu. vtrum innouata de appellat. in vltimis.

19

Addo, * quòd minus grauaretur actor hoc iudicio colorare possessionem suam etiam vbi uocatio attentatorum tēderet ad restitutionem possessionis beneficij, licet secus si in mero iudicio spoliij, prout suprā vidimus. Quia in re & si sacrum palatium tempore Aegid. in contraria fuit sententia, Aegid. conclus. 286. in materia vtil. penden. posteriori ramen tempore fuit seruatum, vt non grauaretur actor hoc iudicio docere de aliquo tit. Rota decis. 14. in no. fuit dubitatum, vtrum peten. de resti. spol. & vt lite penden. & de ista obseruantia attestatur etiam Cassad. suo tempore, decis. 3. de resti. in prin. & vbi obtineret, condemnaretur reus ad fructus non solum perceptos, sed & quos percipi potuisset, si modò pars perat, Rota decisio. 481. Nota attentans de condem. expen. in antiqu. Milis verbo attentata, numero 17. versic. attentans lire penden.

20

Et licet in hoc videatur grauari reus, in pluribus tamen alijs sibi actori repensum est. Non * dabitur actori remissoria pro probandis attentatis, sed probatio erit sibi in Roman. Cur. omnino faciendā, Rota decis. 89. in antiq. Quia ad hoc alias concordantes allegat, & decis. 119. in antiq. not. seruat audientia de attentatio. & remissio. & nihilominus daretur reo ad defensionem & excusandum se ab obiectis attentatis, Cassad. decis. 4. de causa poss. & proprie. Idque etiam ad repulsandum testes ex aduerso per actorem examinatos, quia * in re an esset hæc facultas repulsandi testes, ac pro ea dilatio cōcedenda reo in hoc attentatorū iudicio dubitauit alias Cog. fl. Nea.

21

fil Neapo. & consuluit Rotam Romanam à qua habito pro affirmatiua responso, ita determinavit Afflict. decis. 351. fuit bis dubitatum de testiū obiectione in caus. attenda. reci. Item ne cogatur reus hoc iudicio, vbi sibi deberetur absolutoria ab obiectis attentatis, (quæ plerunq; calumniosè ad effectum tantum differendi expeditionem causæ principalis allegaretur) per viam sententia se eximere, & ire per tres conformes, solet signatura succurrere reo, & concedere commisionem, qua datur, quod præfixo actori aliquo breui & peremptorio termino ad docendum de præsentis attentatis, quo elapso & nihil quod releuet docto, reiectis attentatis ad expeditionem causæ principalis procedat, prout solet etiam, vbi pendente causa petitorij daretur de simplici spolio ad effectum suspendendi processum in principi causa, idque præsertim, vbi aliqua feriæ instarent, vt citius causa principalis expediri possit. Cassa. decis. 4. de causa poss. & proprie. num. 5.

Imò istis temporibus, quando imminerent aliqua magna feriæ, vt pote Natalis Domini, carnis priuij, Paschatis, vel messium, consuevit signatura non solum arctare simili præfixione terminos, qui iam commisiones super attentatis obtinissent, sed etiam petentibus tunc commisiones super attentatis, vel etiam nullitatibus ac similibus (quibus solent rei causarum expeditionem differre,) vsque ad nouas audientias denegare, idque ad cohibendam litigantium malitiam.

Generaliter verò vbi * sententia super attentatis ferretur, ex sui natura diffinitiuam non est, sed

sed interlocutoria, Rota decis. 214. Nota, quod
sententia de sententia & re iud. & decis. 43. no-
ta si attentata de officio iudicis in fi. omnibus
in antiq. Quæ vera sunt, ubi attentata essentia,
quæ non concernerent possessionem, neque
illius restitutionem, quo casu diffinitiva potius
reputabitur sententia Aegid. 286. in materia vt
lit. pen. qui tamen loquitur in casu, quo attenta-
torum reuocatio tenderet ad totalem possessio-
nis restitutionem, nõ autem ad aliquem statum
dubium, vel aliàs æreum, prout, in similibus fe-
ri consuevit, & Milis verb. sententia, nu. 10. verbi
sententia reuocationis attentatorum loquitur
simpliciter, quando attentata sunt circa posses-
sionem, sed dicit, quod similis sententia repu-
bitur diffinitiva, quoad dispositionem, c. coram
de appel. lib. 6. Habet tamen omni calu vim dif-
finitiuæ, & pro ea de stylo Ro, Cur. consueuerunt
taxari expensæ pro registro, pro procuratore,
sollicitatore, aduocato, & alijs, prout diffinitiu-
ua, & pro notula sententiæ notario quatum pro
diffinitiuua, Milis verbo attentata verfic. si. incip.
attentatorum sententia. Rota decis. 99. in no. si
fiat condemnatio de sententia, fructibus, & ex-
pensis.

Et cum supra dixerimus actorem hoc iudicio
debere probare non solum inuocationem, sed et-
iam litispendentiam inuocationis tempore, nõ
ignorabis, quod & si aliàs lis ob eius duntaxat
contestationem initium habeat, capit. ex parte
el. 2. extra de verb. signi. quo * tamen ad hunc ef-
fectum, vt lite pendente nihil in nouetur, specia-
liter cautum est, litem ab ipsa citatione inchoa-
ri, si modò talis sit, per quam reus plenè instrui
potuerit

potuerit de his, super quibus ab actore conueni-
 tur, clem. fin. vt lite penden. Quæ tamen quali-
 tas vt citatio sit talis, per quam citatus possit in-
 strui de his, super quibus ab actore conuenitur,
 dispensante stylo non desideratur, vbi quis ap-
 prehenderetur præsens in Rom. Cur. quia tunc
 sola citatio per cursorem per cedula, prout fi-
 eri solet, inducit quoad omnes effectus veram
 litis pendentiam, Rota decis. 29. in no. clem. 2.
 vt lite pen. & quod dixi ab ipsa citatione quate-
 nus attinet ad partem rei, intelligas à die, qua ci-
 tatio ad eum peruenisset, i. vel stetit per eum
 quo minus perueniret, tex. in d. clem. fin. vt no-
 tatur, & sic ab executione citationis erit litis
 pendentia quo ad reum, qui tamen executio-
 nis euentus non expectabitur in actore, quia
 quoad ipsum, cum primùm decretum citationis
 obtinet, introducitur litis pendentia, quoad
 effectum nostrum, vt lite pendente nihil inno-
 uetur. Aegid. conclus. 545. si pendente inquisitio-
 ne vt lite pendente in finalibus verbis, Staph.
 car. 44. prima facie & à tergo, Rot. decis. 425. in
 antiq. Nota, vt lite pendente de citatio. & decis.
 459. in eisdem. Nota clem. 2. de citatio. & decis.
 75. in no. dicitur vt lite penden. & de atrena. &
 rationem diuersitatis ibi affert Collector, quia
 actor est certus de commissione impetrata, & de
 citatione decreta, & qui certus est, non est am-
 plius certi orandus, cap. ab excommunicato de
 rescript. & capit. eum qui, de reg. in. in 6. & quia
 plerunque lis per alios inchoata ad alios non ci-
 tatos extenditur, vtpote se liti offerentes, & ad
 eam pro eorum interesse venientes, in istis so-
 lam admissio ad prosecutionem causæ idem
 operatur,

operatur, quod citatio exequuta in alijs, idque
 siue hæc admissio fiat à papa absque alio iudicis
 ministerio, per viam gratiosæ surrogationis
 iam quoad litem in statu & terminis, in quibus
 defunctus reperiebatur, Cassad. decis. 7. vt lit
 pendens, nisi fortè Papa in gratia non aliàs surro-
 garet, sed mandaret surrogari, quia isto casu iu-
 dicis ministerium ad litem introductionem, quo-
 ad surrogatam desideraretur, Cassa. ibid. num. 5.
 vel nisi fortè surrogatio etiam quo ad litem ef-
 fet, non ad surrogati instantiam, sed motu pro-
 prio Papæ facta, quia similis admissio non facta
 ad instantiam partis non argueret notitiam litem
 in surrogato, prout non argueret etiam in surro-
 gatione gratiosa vt supra, ad instantiam partis
 modò surrogatio quoad litē nō simpliciter nec
 purè, sed euètualiter in euentū litem fieret, quæ ra-
 tione solent cauti curiales, quādo similes surro-
 gationes impetrant, non facere mentionem, nisi
 euètualiter, vt supra Cassa. deci. ij. vt lit pend.

Ceterum * vbi lis fuisset super beneficio in-
 troducta, faceret litem non solum super titulo
 & proprietate beneficij, sed etiam super posse-
 sione, Cassad. decis. 9. num. 3. de cau. poss. & pro-
 prie. & sic respectu vtriusque. Quod procedit
 etiam si causa fuisset super iactationibus & mo-
 lestationibus introducta, si modò molestatio-
 nes narrètur super beneficio, tecus verò si super
 possessione tantum, quia isto casu sola possessio
 esset litigiosa, prout esse consuevit, quando cau-
 sa simpliciter super possessione introduceretur,
 nec aliàs istis casibus lis ad proprietatem benefi-
 cij extenderetur, Cassad. d. decisio. 9. de caus.
 poss. & proprie. numer. 8. 10. & decis. 4. numero
 1. vt

extenderet, utpote ad possessionem tantum, tunc effectus esset, utpote quod non impediretur ordinarius conferre beneficium occurrente illius vacatione, nec obstaret dispositio, capi. 2. ut lite pend. in 6. Cassad. decis. 4. ut lite pend. et si beneficium de iure patronatus esset, non prohiberetur patroni presentare, qui alias lite pend. super beneficio, ac illius proprietate presentare non possent, Cassad. decis. 3. numero 2. eodem titu. & ubi lis fuerit semel introducta, quia* secundum canones, qui in Rom. Cur. attenduntur, nullum est ad litem finiendam tempus prefixum, c. penultim. de iudi. non finiretur tempore, nisi forte tantum esset, quod de iure satis esset ad presumendam litem habitam pro derelicta, qua in re variauit Rota secundum casuum & hominum qualitates, Cassa. decis. 5. ut lite pend. vsq; ad fin. & ubi lis de possessione tantum esset, quae solo preteritis animo pedet, facilius presumeremus litem pro derelicta, ubi per tot annos actor nihil fecisset, quae de iure satis essent ad presumendam oblivionem possessionis iuxta text. in l. peregre. ff. de acq. poss. Cass. d. decis. 5. numero 4. versic. secus in amissione possessionis, & extra istum casum lis plurifariam finiretur, & sic etiam legis prohibitio, ne quid ea pendente innouaretur, utpote per sententiam, quae res esset iudicata, l. causas, C. de transact. c. 1. de litis contestata, in 6. ubi etiam glo. Rota decisio. 411. in no. si lite pendens. an curia ut lite pend. versic. si autoritate id haberet, &c. Milis verbo lite pend. versic. lite pendens. quod litigantem non finitur lis. Cassad. decis. 5. nu. 2. ut lit. pen. Staph. car. 164. a tergo, ubi etiam vult, quod lis semel, ut premitteretur,

25

Tt

per

rem iudicatum finita, per restitutionem integrum suscitaretur, quod tamen intelligi potest obtentam restitutionem & non prius. Item finiretur per renunciationem seu cessionem liti & causa, l. postquam liti. C. de pactis, imò per similem cessionem non solum summoeretur de medio, sed etiam abdicaretur ius a parte, etiam quod cesserit liti & causa tantum, & nihil expresserit quoad cessionem iuris, idque sine profana, siue spiritualis causa esset, Rota decis. 677. in antiq. Dic quod de cessione lit. & causa. Denique finiretur etiam per mortem civilem, vel naturalem litigantis. Cassa. decis. 3. nu. 6. vt lite pend. Quod tamen intelligo quoad reum possessorem, qui pro fine litis non indiget, nisi quod molestia actoris cesset, secus vero quoad actorem agentem contra alium possessorem, quia isto casu non esset lis finita quoad ipsum, ideo debet litem prosequi contra inter. sic purantes vsque ad finem, Cassa. decisio. i. de sententia & re solet sibi dari processus per audientiam contradictarum contra eos, Cassa. qui alios concordantes allegat decis. 6. vt lite pendens. in princip. & si omisso simili processu iret ad possessionem beneficij etiam vacuam reuocaretur ab eo veluti attentata non ad instantiam eius, qui in ius & locum defuncti successisset, sed ex merito iudicis officio, Rota dicta decisio. 411. in no. vbi etiam habes, quod licet ab ipso reuocaretur possessio veluti attentata, non tamen daretur simili surrogato, sed Rota retineret eam apud se vsque ad finem litis, reddit rationem, quare fieret hæc reuocatio, ex quo ille qui fuit, surrogatus, nullum habere potest interesse in iure possessionis.

fessionis, quam nunquam habuit, & respondens
 tacite obiectioni dicit satis sua interesse, vt iste
 actor, qui lite pendente se in possessionem intru-
 sit, remoueat a possessione, & sibi de fructibus
 non respondeatur, vt in euentum victorie in
 causa principali reperiat rem vacuum & fru-
 ctus inesse ab aliquo non occupatos, quæ tamen
 reuocatio possessionis remedio attentati non
 daretur, vbi non actor, neque alius collitigans se
 in possessionem defuncti, sed tertius se intru-
 set, contra quem esset via ordinaria proceden-
 dum, & alias succurreretur sibi prout Rota ibi-
 dem in fin. docet, & vbi post sententias se intru-
 deret, sententiæ huiusmodi contra alium pos-
 sent cõtra ipsum exequutioni demandari, prout
 infra proximo titulo de exequutione rei iudica-
 rz dicemus.

ANNOTATIONES.

Prohibet.) Notissima est iuris regula, quod * appella-
 tione pendente nihil innouandum sit. vt ff. nil nou. appell.
 pen. & secus si factum fuerit, remedio attentatorum, quam
 primum reuocandum est, cap. non solam de appellat. in c. l.
 appellatione, c. eod. tradit Rot. decis. 185. si pars, in no. quod
 tamen cum moderamine intelligendum erit. si appellatio le-
 gitima fuisse, aliter enim esset, si ea inualida declaratur:
 quia tunc attentata nequiquam reuocantur. Rota decisio.
 357. Nota, quod attentata in antiq. & Aegid. conclus. 239.
 in caus. d. Gulielmi. Item nec attentata reuocantur, quan-
 do deserta est appellatio. Rot. de ces. 1. in no. & Aegid. con-
 clu. 420. Sed quoniam hæc regu. plures putitur exceptiones
 quas longum esset recensere, videbis eas apud Soc. in suis
 fall. in reg. 21. qui septem recenset, & Corset. in singu. Appel-
 latio, vbi alias septem, quarum quinque diuerse sunt ab illis
 Soc. quas omnes & alias etiam Roman. in sing. 161. egregie
 profequi-

- prosequitur. Catel. Cor. in memorab. in verbo Appellatione,
 & latius Auctor hic, & Franc. Nicot. in rep. capit. quoniam
 contra in gl. vlt. nu. 12. cum seq. Affl. in c. fin. numer. 39. quod
 temp. mil. in vsib. feud. Paris. consi. 28. nu. 22. & seq. lib. 4.
 & Petr. Due. in reg. 42. vbi 23. fall. ponit, & latius Mol.
 in praxi, in 6. par. in ver. appellatio, num. 163. cum seq. * si
 & si huiusmodi attentata, de quibus supra, per viam atten-
 tatorum reuocari minimè queant, attamen via iudiciali
 nullitatis reuocari possunt, vt à Franco docentur in c. consu-
 luit, 2. & c. sapè, col. 10. de appell. & Com. in reg. de trien-
 nali. q. 54. Insuper & iudicis officio reuocari possunt, Ita
 decis. 14. in no. & Aegid. concl. 623. Processus cum seq. sed
 illud non omitam, quòd * necesse est, vt attentata reuocan-
 tur appellationem iudici atque aduersario notificata, nisi
 aliàs iudex si innouet, innouata non reuocantur. Baur. in q.
 Imo. in cap. vlt. colum. item vlt. vbi quoque Fran. de appell.
 Quod tamen limitat idem Franc. in c. bona, col. 17. in 9. con-
 clus. eo. tit. cui consentit Maran. in praxi, in 6. par. ver. Ap-
 pellatio, num. 392. locum habere in appellatione iudiciali,
 non autem extraiudiciali, in qua attentata reuocantur, et-
 iam si appellatio notificata fuerit minimè. Sed hoc sane in-
 telligas, vt in extraiudiciali, attentata solum ea reuocantur,
 que sunt contra appellationem, secus in attentata post ap-
 pellationem iudicalem, que simpliciter reuocantur, & est
 communis opinio, quicquid nonnulli contra dixerint, vt Dec.
 restatur in c. bona, nu. 15. in 12. diff. de appell. Et vsq. adeo *
 hoc attentatorum remedium priuilegiatum est, quòd contra
 agentem reuocari attentata, excommunicationis exceptio
 opponi non potest, ita dixit Dec. cons. 200. col. vlt. cuius est
 cons. Etator Maran. præcitato loco nu. 393. Nec etiam excep-
 tio proprietatis, Card. in d. c. bona, col. 3. Nec quoque spoli-
 exceptio, vt per Affl. decis. 98. nu. 4. & ibi nu. 3. dicit quòd
 * donec attentatorum causa pendet, procedi in negotio prin-
 cipali non potest. Ceterum * si attentatorum priuilegia, que
 quam

Com. opi.

30

31

32

quàm plura sunt. scire cupis, Francum consulas in d. c. bon. e.
Sed aduertendum est, quòd & si multa extent priuilegia,
attentata tamen (nisi parte citata) reuocari non possunt, vt
Fran. eò loci. què sequitur. Dec. d. cons. 200. Nic. Ant. Grau.

Secus verò.) Adde tex. in c. ex literis, & Abb. ibi, nu.
4. de mat. contr. interd. eccl. cont. & in c. cum teneamur.
in 1. not. appell. & Felin. cons. 13. nu. 3.

Veluti.) Vide omninò Fran. in c. personas, de appel. &
Maran. citato superius loco, nu. 194. vbi multa congerit, &
post Francum octo modos dandi dilationè tradit prosequere
vt ibi. Vide Rot. decis. 94. in no. Et vbi * debitor fugæ effe-
ctus est suspectus, quod pendente etiam lite capi possit, &
sic inuouari. Adde Marc. Bauer. in tract. de mora. in 3. par.
§. condescendo, nu. 13 & Rip. in ca. 1. num. 88. de iudic. apud
quem regulam cum 11. ampliat. & octo limit. declaratam
videbis, Nicolaus Anton. Grauatius.

Vel si lata sententia.) Idem est, in marito, qui * in
possessione. sue quasi matrimonij esset, quod iure non vale-
bat, non pendente lite prohiberi potest, ne cum vxore rem-
agat, tex. est sing. secundum Batr. ibi, nu. 5. in cap. laudabilè,
vt lit. pend. & Rom. sing. 411. Ad id verò, * quod dicitur,
appellatione pendente iudicem prouidere posse, ne possessor
in sua turbetur possessione. Adde pulchrè Staphi. de grat. &
expect. §. citatio personab. numero 15. & 16. vbi quid iu-
dex si pendente lite possessionem reformet, attentare non di-
citur, & Socin. cons. 45. colum. 3. in fin. lib. 1.

Idem si peterentur.) Adde Affl. decis. 354. nu. 20.
declarantem, quòd * & si remedium attentatorum contr-
tertium minimè locum habeat, tamen si tertius ipse innouas
à parte contradicente causam habuerit, attentata per ipsum
reuocantur, idem que etiam Afflict. censet, si non à parte, sed
à iudice causam habuisset, quod & Franc. voluit in c. bon. e.
col. 3. de appel. Nic. Ant. Grauat.

Quamobrem.) Huic illud affine est, quòd * iudex
It 3 appella-

b

c

33

d

34

35

e

36

f

37

37 appellacionis ab interlocutoria inhibere non debet, nisi prius super appellacionis iustitia causse cognitionem exhiberit, aliàs inhibitiō nullius erit efficacia, vt prociamus d. Specu. in titu. de appell. §. de officio, versi. sed quare est tex. in c. Romana, §. si verò, & §. si autem vbi Gem. appell. in 6. & Felin. in c. dilectus, 2. pen. col. de rescrip. In

38 super * dicta inhibitiō, vt valida sit, parte citari debet, vt consultus Are. respondit cons. 20. colum. pen. vs. circa secundum, & cons. 34. colum. 3. & Alexand. 91. colum. pen. libe. 2. & iterum cons. 9. lib. 4. idemque in l. Titia in fin. ff.

Com. opi. solu. matrim. vbi hanc opinionem à Doct. crebriore calcula receptam esse affirmat, & in l. 4. §. condemnatum, ff. de rei iudic. & Ias. in l. si opus, num. 6. ff. de nou. oper. num. & de cōmuni etiam opinione meminere Bernar. à Luca in reg. 365. & Ias. in l. nec quiquam, num. 31. ff. de offi. procons. in ol. Anto. Grauatius.

g
39 Duplici via? Duobus * modis attentata reuocari possit. Cardi. docuit in c. dilecti, 3. de appell. vno scilicet iudicis officium principaliter implorando, altero verò accessorie appellacionem prosecuendo. Qua de re vide Affl. decis. 351. Nicol. Ant. Grauat.

h
40 Ante conclus.) Adde Franc. in c. dilecto, 3. col. 2. de appel. & ibi * nonnullas tradit limit. quando attentata, non reuocantur, vnde etiam Rot. decis. 518. nota, quod in antiq.

i Vtpote.) Vide Affl. decis. 98. in fin. & Franc. in ca. bone de app. & si non sint, qui hac in re contrarium velint, vt Affl. ibi testatur.

k Verum.) Adde Abb. in c. tua in fin. & in d. c. hanc, de appell. volentem, quod attentata reuocantur absque ordine iudicario, ex cuius aliorumque interpretum dictis, formulam procedendi in attentatis habebis, & eundem etiā Abb. legas in c. ex parte colum. pen. de rescript. Franc. in c. consulti, 2. de appellat. Rot. decisio. 765. sciendum est, quod si in

41 antiq. & Affl. decis. 351. nu. 2. vbi ait, quod * attentata

rum iudicium est summarium, que^{*} attentata an prius di-
luenda sint, quam negotium principale, idem Afflict. tradit,
deci. 98. numero 3. & latius decisio 131. ubi concludit, quod
attentatorum causa non impedit, quod minus in causa prin-
cipali procedi non possit, cui decisio. DD. e. mer. e. Imperialis
si subscribere, teste Ioachi. Mynsig. in singu. o^h. r. in cent. 3.
obs. r. 33. quicquid Arcin. & Ias. aliter sentientes dixerint
in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess. De
quorum attentatorum materia, vide Guid. Pap. decis. 212.
cum seq. & decis. 436. num. 12. & 90. & 111. Et illud quo-
que notabis, quod Cardin. scribit in d. c. bonæ, colum. 3. ver-
not. ex textu, quod is, qui^{*} appellatione pendente attenta-
uit, tenetur fructus restituere, etiam medio tempore perce-
ptos à die interpositæ appellationis. Nicolaus Anton. Gra-
uatius.

Solet sibi.) Vide Rot. decis. 129. in absentia, in antiqu.
& 144. & in causa in no. & Aegid. conclus. 310. & 615.
quibus in locis praxis Roma. Curie habetur, quod lite pen-
dente, controuertentium aliquo à curi recedente, vel dece-
dente, contra illum (prius tamen hoc summarie constituto)
processus per audientiam contradictarum decernitur. Nico-
laus Grauatius.

De executione rei iudicata, expensarum taxa-
tione, ac fructuum liquidatione.

C A P. V L T.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio iudicati, vel in factum ex re iudicata con-
ceditur.
- 2 Iudicis officium in executione rei iudicatae po-
tius postulandum, quam via actionis agendum,
& num. 24.
- 3 Executio rei iudicatae summarim facienda
nullaq;

T 1 4

nullaq;

- nulla q̄ iudiciorum obseruatione adhibita.
 4 Iudices delegati in citatione rescriptum eorum
 iurisdictionis inferere debent.
 5 Debitores, quib p̄cenis olim affiiebatur, & quomodo
 aduersus eos hodie procedatur, & nu. 21.
 6 Debitoribus actione personali cōdemnati datur
 quadrimestre tempus ad soluendum.
 7 Exequutio trium sententiarum conformium, ubi
 peteretur, quid Signatura seruare solent.
 8 Termini in causa appellationis quatuor sunt.
 9 Exequutio sententię ad quem iudicem spectat,
 & quid regulariter Signatura rescribere solent.
 10 Sententię exequutio fit ex sententię confirmate,
 non autem confirmata, & nu. 31.
 11 Iudex exequutionis expensas taxat, sequestrum
 (si quod esset) relaxare facit, fructus liquidat,
 & alia de quibus hic.
 12 Rescriptum siue cōmissio, non firmat in iudicione,
 neq; probat, nisi parte ad opponendum cita-
 tata.
 13 Verbum constituto, importat partiu citationem.
 14 Citatio fit ad videndum taxari expensas, & de
 ipsius formula limit vt nu. 35.
 15 Iuramentum parti deferitur post expensarum taxa-
 tionem à iudice factam.
 16 Literarum exequutorialium formula.
 17 Fructuum ad restitutionem condemnatus potest
 negare eos recepisse, vel opponere, se in Ecclesię
 vtilitatem conuertisse.
 18 Excommunicationis formula contra eum, qui
 rei iudicata non paruit.

- 19 Termini, contra non parentem rei iudicate, qui seruari soleant.
- 20 Brachij secularis auxilium petitur, quinimò & praecipitur ab ecclesiastico, vt sibi prestetur, & num. 40.
- 21 Excommunicationem contemnentes, qua poena plectendi sint.
- 22 Excommunicationem negligens per annum de heresi non mediocriter suspectus est, & nu. 42.
- 23 Sententia nulla exequutionem non meretur.
- 24 Sententiae exequutionem petere officio iudicis, est melius quàm via actionis.
- 25 Sententia exequutionem petens, an teneatur omnia acta producere?
- 26 Citatio partis an requiritur in exequutione sententiae?
- 27 Exequutio, nò facta seruata forma, l. à diuo Pio, §. in venditione quando valeat.
- 29 Appellatione deserta, iudex à quo potest sententiam exequi, absque alia pronuntiatione iudicis ad quem.
- 30 Appellationem esse desertam, quis iudex pronuntiat, à quo, vel ad quem.
- 31 Sententia ex confirmante, an ex confirmata agere debemus.
- 32 Iudex ex officio debet pronuntiare appellationem esse desertam.
- 33 Sententia super desertione appellationis, vel causa, vel quoddam non liceat tertio prouocare, licet sit interlocutoria. habet tamen vim diffinitiuam.
- 34 Citatio per edictum est exorbitans, & ideo non

- conceditur, nisi quando tutus non est locus.
- 36 *Expensarum taxatio, quo casu nō est facienda, sed condemnatio in omnibus expensis?*
- 37 *Fructus quomodo extimentur.*
- 38 *Fructuum appellatione, qui veniant.*
- 39 *Fructus intelliguntur deducti expensis.*
- 40 *Iudex ecclesiasticus potest compelli iudicem secularem ad prestandum sibi auxilium.*
- 41 *Iudex secularis, an teneatur stare processu facto per ecclesiasticum, & quid è contra.*
- 43 *Excommunicatus per durans per annum in excommunicatione, beneficio priuari potest.*
- 44 *Heresis causa, si quis excommunicatus fuerit, elapso anno pro conuicto habetur.*

a **N**ON prodesset *a* in causis iudici, inter partes & sententias ferri, nisi is, qui sententiam obtinuisset, valeret ius dictum in sua causa, ac sententiæ executionem consequi, argum. cap. cum aliquibus extra de sentent. & re iud. Proinde lex omnibus, pro quibus lata esset sententia, *b* quæ valida sit, & quæ per appellationis vel restitutionis remedium non sit suspensa, executionis auxilium impartitur, l. i. & l. fin. C. de executione rei iudic. & l. si cum nulla, ff. de re iud.

i Et quamuis *** lex nobis ad hoc actionem iudicari, seu in factum. (quæ ex re iudicata descendit) concedat, ea ratione, quod litigatores iudicio quasi contrahere dicantur, & is, cum quo lis fuit, propter condemnationem sententiæ ex quasi contractu conueniri possit, l. licet, §. antep. ff. de peculio, cuius ex iudicato actionis pluribus in locis

locis lex meminit, præcipuè in l. in iudicati. ff. de re iudica. l. fin. C. de vsuris rei iudica. l. actori. C. de rebus creditis. Admonet * tamen nos Specul. **a**
 vt exequutionem rei iudicatæ non aliàs via acti- **c**
 onis, sed iudicis potius officio postulemus tit. **c**
 nostro de exequutio. sent. §. 5. incip. breuiter in princip.

Quamobrem * in exequutionis petitione no- **b**
 uo non erit opus processu, quasi iam ante cogni-
 tum sit, id quod petitur, debitum esse, & licet de
 rebus, in quibus exequi deberet, esset controuer-
 sia, de ea summatim cognosceret nullo admisso
 libello, nullaque iudiciorum obseruatione ad-
 hibitis, l. à diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iu-
 dica. Specul. vbi supra, etenim ex litibus lites fe-
 rendæ non sunt, l. quidam, ff. si cer. peta. Imò vo-
 luit sacrum palatium quòd exequutor d senten- **d**
 tiæ, non teneatur citare partem ad exequutio-
 nem faciendam, nisi velit, per c. de cætero de re
 iudi. & nor. in cap. pastoralis de offic. delegat. &
 citationes, quæ fiunt, sint potius abundantes,
 quàm necessariae, & quasi extraiudiciales pro
 summaria informatione habenda de fructib. &
 alijs in articulo exequutio cognoſcendis, vt in
 l. à diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudica. & i-
 ſtatione in citationibus similis exequutionis
 non solet desiderari tanta solennitas & expres-
 ſio, & præsertim quòd inserat rescriptum suæ **e**
 facultatis & iurisdictionis, prout * in alijs de-
 legatis requiretur, iuxta cap. præterea de dila-
 tio. & clemen. 2. vt lite pend. Rota decisio. 355. in
 no. si exequutor trium conformium, de senten-
 tia & re iudica.

Quæ tamen intelligo, vbi exequutio contra eum
 qui

qui condemnatus esset in sententia, petetur, e-
 secus, si contra alium in casibus, in quibus de iu-
 re fieri posset, aduersus regulam iuris commu-
 nis. Res inter alios acta, alteri obesse non debet,
 l. sãpẽ, ff. de re iudic. c. quamuis, cap. cum supra
 eodem titulo, utpote, quod possessio de qua age-
 retur, lite pendente, vel finita per sententias ad
 eum peruenisset, quo casu lex etiam contra ista
 tertium sententias cum alio latas exequeretur,
 imò solet dari commissio, ut intruso lite pend.
 possint exequutoriales literæ intimari non aliã
 cognito, an sit intrusus lite pendente, Staph. lite-
 ris car 169. à tergo in principio, versic. datur talis
 commissio, esset enim hæc qualitas intrusoris
 lite pendente, vel finita post sententias interuen-
 eius, qui pro exequutione instaret, & ad illius
 probationem arẽtaretur, aliã non obineret, Ro-
 ta decis. 477. in no. supposito de probatio. & de
 re iudi. & super hoc plena causã cognitio defi-
 derabitur, l. fin. C. si per vim vel alio modo, cap.
 licet de præbend. el. 2. & propter istam personã
 mutationem, erit hæc quasi nouã litis inchoa-
 tio, l. cum quæritur, ff. de exequutione rei iudic.
 quã tamen intelligas parte opponente & contra
 dicente, nam si peteretur ex priori processu con-
 tra ipsum exequi, validẽ procederetur, & exe-
 quutio fieret contra eũ per l. 1. ff. de ferijs, & not.
 ibidem, & in c. fin. extra eod. tit. & in clem. sãpẽ,
 de verb. signifi. Rota decis. 479. in no. Si sententia
 de senten. & re iud. & decis. 19. in vltimis primus
 in data, num. 4. vers. nunquid.

f Et licet f Gellius lib. 20. c. 1. testetur, confessis
 s * & conuictis de debito datos esse triginta dies
 ad quærendam pecuniam, intra quos si non fece-
 rint

rint solationem contracti æris alieni, facta est
manuum iniection, & neruo ac compedibus vin-
cti sunt, legibus tamen Romanis nusquam com-
peri, hunc vincendorum debitorum morem sa-
tis receptum & expressè permissum, nisi fortè
huic arrideret tex. in l. i. §. generaliter, ff. de pœ-
nis, vbi lex iubet eum, qui constitutam pœnam
pecuniariam non soluisset, affligendum esse cor-
pore, vel huius rei argumentum sumeremus ex
l. i. C. qui bo. ce. poss. vbi lex inquit, effugi carce-
rem per bonorum cessionem, immò quia inhu-
manus quidam mos creditorum inualuerat, quo
duri creditores consueuerant debitores suos in
priuatis domibus tenere, & non minus, quàm
iumenta in eorum ergastulis eos laboribus exer-
cere, cum nec humanitatis ratio, neque publica
tranquillitas exigerent hoc permitti, l. non est
singulis, ff. de regu. iur. non solum prohibuerunt
leges inhumanum hunc morem, l. ob as, C. de a-
ctio. & oblig. verum etiam nouissimo auth. iure
constitutum fuit, vt creditor, qui hoc facere au-
sus fuisset, ius crediti amitteret, & insuper tan-
tundem debitori suo pendere cogeretur, auth. vt
nulli iu. & c. §. quia verò.

Amplius lex debitoribus compatiens expres-
sè prohibuit, ne quis ob publica debita in carce-
rem conijceretur, l. nemo, C. de exactio. tribu.
lib. 10. & alibi vt debitores, qui soluendo non es-
sent, aduersus creditorum duritiem atque sœui-
tiam aliquo pacto posset esse succursum, cessionis
bonorum, vel quinquennale induciarum
alternatiuum remedium indulsit toto tit. C. qui
bo. ce. poss.

Quòd sit tanta fuit profanæ legis pietas, vt
quant

quantum audisti, voluerit debitori, vt carcerem
 effugeret esse occursum, mirum non est hunc.
 Cur, quæ Ecclesiastica est, vbi quis pro exequu-
 tione rei iudicatæ instaret, condemnatum pro-
 moneat, & censuris Ecclesiasticis compellat, vt
 pareat sententiæ, antequam ad manuum iniectionem,
 quam vocant inuocationem auxiliij bra-
 chij secularis, procedat, quia secundum cano-
 nes, vltimum & subsidiarium est remedium, ca-
 pit. cum non ab homine de iudi. cap. 2. de malef.
 Oldrad. consil. 89. Episcopus inuocat, cuius rei
 ratio duplex esse potest, nempe pietatis (de qua
 supra diximus) alia verò à rei denominatione &
 vocabulo deprehendi potest, nam si vbi manuum
 iniectione necessaria est, Ecclesia auxilium brachij
 secularis inuocat, alienum quippe auxilium &
 opem inuocare videtur, vt indignum videretur,
 vt Ecclesia alienum auxilium inuocaret, nisi
 prius iure suo & censuris ecclesiasticis, quæ mi-
 litantis Ecclesiæ fulmina sunt, vta fuisset. Qua
 ratione videmus, quòd vbi in patrimonio Eccle-
 siæ temporalis, & inter subditos eiusdem patri-
 monij ageretur, si is, qui exequutionem peteret,
 paupertatem allegaret, Signatura consuevit
 quandoque petentem exequutionem à via cen-
 surarum longiori, & magis dispendiosa dispen-
 sare, & dare quòd loco literarum exequutoria-
 lium, quæ sunt duntaxat monitoriz, vt inferius
 dicemus. Iudex mandatum exequutorium, quo
 ad manuum iniectionem peruenitur, decernat
 ea ratione, quòd hoc casu Ecclesia pro manuum
 iniectione alieno non indigeat auxilio, quòd ra-
 men non passim concedit Signatura, sed duntaxat
 vbi de re prophana, & non graui, vel etiam
 vbi

vbi de re spiritua li actum fuisset, de expensis ta-
men esset duntaxat exequendum, prout semper
euenit in exequutione sententiæ absolutoriæ pro
reo, & vtroque casu is, qui exequutionem pete-
ret, paupertatem allegaret, redditque se in hoc
semper signatura difficilem.

Imò hac monitione canonica, quæ continetur in
litteris exequutorialibus, ac censuraria compul-
sione huiusmodi vtitur Rom. Cur. non solum, v-
bi actione personali quis cõdemnatus esset, quo
casu lex civilis non statim exequitur iudicatum,
sed *quadrimestrem dilationem sibi indulget ad
soluendum, aut præstandum id, quod per senten-
tiam solueret, aut præstare iussus esset, l. 2. C. de
vfu rei iudic. verum etiam vbi reali actione quis
condemnatus extitisset, quo casu lex regulariter
condemnato nullam dilationem concedit, ne-
que pro re, quam tradere iussus esset, neque pro
fructibus, in quibus condemnatus fuisset, §. & si
in rem institu. de offi. iud. & circumscripto hoc
legis discrimine inter condemnatum actione
personali, & actione reali, solet sacrum palati-
um quemlibet ipsorum, antequam exequatur,
prius per litteras exequutoriales monere, cum di-
latione triginta dierum ad parendum senten-
tiæ sub censuris & pœnis, & aliàs prout in for-
mula litterarum exequutorialium inferius vi-
debis.

Solemus igitur in palatio, multò magis coram
alijs iudicibus delegatis Roma. Cur. vbi pro ex-
equutione rei iudicatæ instamus, commissione
obtinere, qua signatura de exequutione rescri-
bit, & quidem variè iuxta factorum contingen-
tias.

tias. Nam si res iudicata prætenderetur, quia sententia appellabilis non esset, ut pote si in proprio possessorio iudicatum fuisse vigore Aegidiana constitutionis, de qua supra titu, de appell. Amplius loquuti fuimus, consuevit signaturam rescribere de executione, non alias precise, sed cum clausula conditionali, quatenus Aegidiana constitutioni locus sit, vel alijs casibus, quatenus executioni locus fiat.

Quòd si appellabilis esset sententia, videtur tamen rem prætenderet iudicatum, & solet distinguui, aut quia nullo modo appellatum, & signatura isto casu rescribit simpliciter, ut iudex executionis exequatur, nisi fortè executio non eidem iudici, qui pronunciaffet, sed alteri etiam eius in officio successori demandetur, dum tamè persona mutaretur, quo casu non alias precise de executione rescriberet signatura, sed cum clausula conditionali, confitendo de iudicatum, & ratio subesse videtur, cum maiore studio explicetur executionis petitio apud alium iudicem, quàm apud eum, qui iudicauit, nimirum ignorantia rei ab alio in iudicio gesta.

7 Qua ratione idem fermè seruari solet, ubi executio vigore trium cõformium pereretur, cum enim hic petitor executionem velit, non solum vigore sententiæ à iudice executionis latae nempe vltimæ, verùm etiam aliarum præcedentium, quæ ab alijs latae sunt, nec propterea possit iudex vltimæ sententiæ & executionis de existentia ac etiam de conformitate trium sententiarum se informare, nisi aliqua causa cognitio adhibeatur, solet signatura hoc casu rescribere, sub alia conditionali clausula, confitendo de
tribus

tribus cōformibus, cui consueui ego addere hæc verba, vel aliàs de re iudicata, vt pinguior sit cōmissionis continentia, contingere enim posset, quod tres essent sententiæ, non tamen omnes exequibiles, sed altera tantum. Finge, quòd reus, contra quem executio trium conformium peteretur, allegaret, & comprobaret aliquam ex eis nullam esse, nullitas tamen inferret non solū nullitatem illius sententiæ, quæ nulla diceretur, sed etiam appellationis aduersarij à præcedente sententia, quæ propterea remaneret res iudicata, veluti si nullitas sententiæ proueniret à defectu mandati eiusdem procuratoris, qui à præcedente sententia appellasset, vel appellationem fuisset prosequutus, vel si succedanea sententia nulliter lata sit, appellans tamen à præcedente sententia non custodisset tempora instantiæ appellationis suæ à dicta præcedente sententia, etenim sententia nulla non facit perire instantiam Barto. in l. si quis in conscribendo, columna fin. in C. de pactis, & si appellans à prima prædendit sequiorem nullam, debet custodire tempora appellationis à prima, aliàs ob non legitimam infra tempora appellationis prosequutionem, prima res iudicata remaneret.

Verum si vigore alicuius sententiæ, à qua aliquo modo fuisset appellatum, executio peteretur, quia victor prætenderet, vel appellationem non fuisse validè interpositam, vel si validè, non tamen infra legitima tempora prosequutam, & cum istis casibus de veritate vtriusque præsuppositis aliqua causæ cognitio sit necessaria, an videlicet appellatio validè fuerit interposita, vel infra legitima tempora prosequuta,

- appellans audiri possit, & si iustam habuisset impedimenti causam, illam afferre consuevit figurata alio modo rescribere videlicet, quod terminatis terminis in articulo executiuo huiusmodi de stylo ac obseruantia sacri palatii seruatis, iudex ad executionem procedat, terminis
- 8 * autem solent esse quatuor, ad docendum scilicet de appellatione ac eius legitima prosecutione primò pro prima, item pro secunda, item pro tertia, denique etiam pro quarta dilationibus, quorum locum quandoque etiam signatura dare consuevit, vt præfixo vnico breui & peremptorio termino ad docendum de appellatione ac eius legitima prosecutione, quo elapso & nihil quod releuet docto, iudex exequatur, prout supra diximus titu. de terminorum obseruatione in articulo executiuo versu. Quandoque etiam euenit, vt latis vna vel duabus sententijs, antequam tertia feratur, vsque ad finem, quæ
- 8 practica hanc utilitatem affert, & quia per eam euitat is, qui pro executione instat ex capite desertionis necessitatem pronuntiationis iudicis super desertione, à qua de iure daretur appellatio, & sic res in infinitum iret, & lites breuiori via amputatur.
- 9 Sed dices * ad quem iudicem executio rei iudicæ pertinebit, qua in re cõmunis est Theorica relata per Barto. in l. præcipimus, §. officijs, C. de appellat. quam sequuntur omnes in l. eos, C. eodem titul. & canonistæ præsertim Io. Monach. Archid. & Gemin. in cap. Romana, §. fin. de appella. in 6. & Franc. in cap. ex ratione, colum. antepenult. versicu. sexto quæritur extra eodem titul. quod si sententia confirmatur tempore, vt
- quia

quia infra legitima tempora non appelletur, vel
 emissa appellatio non prosequatur, tunc exe-
 quetur idem iudex, qui sententiam promulga-
 uit, l. si contra minorem, & l. quoniam nonnulli,
 C. de appellat. authent. ei qui. & l. fin. §. illud et-
 iam, C. de temp. appellat. & ista procedunt tam
 in prima, quam in secunda sententijs, idque ec-
 iam si appellationis iudex pronunciaffet caus-
 sam non prosequatur appellationis desertam,
 Archid. in dict. cap. Romana. §. fin. eodem titul.
 libr. 6. sequitur Bald. in authent. si quis litigan-
 tium, C. de episcop. audien. Geminia. in cap. Ro-
 mana, §. si. versicu. in fin. gloss. ibi versicu. si verò
 iudex de appellat. in 6. b. quandoquidem senten-
 tia super desertione interlocutoria est, & ex
 ea nulla oritur actio vel obligatio ad dandum
 vel faciendum, sed mera lapsi temporis est de-
 claratio, gloss. in cap. cum dilectus circa fin. su-
 pra de electio. Bald. in l. eos, C. de appellat. co-
 lum. 3. Bart. in l. diuo Pio circa finem principij,
 ff. de re iudica. Franc. in capit. ex ratione, colum.
 antepenult. versicu. sexto, queritur extra de ap-
 pell. si verò non tempore, sed expresso partium
 consensu confirmaretur sententia, vt pote quia
 litigatores ab appellatione recederent, & isto
 casu appellationis iudex exequetur, l. tale pa-
 ctum, §. qui prouocauit, ff. de pactis, vel saltim
 vterque iudex exequi poterit, Bart. in d. l. præci-
 pimus, §. officijs. Quod si non tempore neq; par-
 tium consensu, sed alia iudicis appellationis cõ-
 firmatoria prima confirmetur sententia, & idẽ
 iudex, qui confirmauit, exequetur, Geminia. in
 dict. capit. Romana, columna antepenultima in
 fin. gloss. ex quo quando prima sententia fuit

h

V u a

per

per secundam confirmata, agitur ex sententia confirmante, & non ex confirmata, d. l. precipimus, C. de appellat. Bald. in dict. l. eos, colum. 3. num. 19. versu. porro illa quaestio in prin. ibi, sed quae est ratio, C. eodem titu. nisi forte confirmetur à iudicis appellationis, ubi iam esset à iure confirmata, utpote ob lapsa tempora, iuxta d. l. si contra maiorem, l. quonia m nonnulli, C. de appellat. authent. ei qui, colum. fin. §. illud, C. de temp. appell. esset enim hoc casu confirmatoria iudicis appellationis potius abundans, quam necessaria, & ex superflua pronuntiatione iudicis ad quem, non deuoluitur ad eum exequutio, Bald. in l. pen. in fin. C. quorum appellatio, Fran. in d. c. ex ratione, colum. antepenult. versu. sed dubitatur, pone, extra de appellat. Idem si non confirmaretur temporis lapsu, nec partium consensu, nec denique iudicis confirmatoria, sed per infirmationem secundae sententiae, quae eam reuocabat, si nullo addito, vel mutato, si vero aliquo addito vel mutato uterque iudex, scilicet, qui primam protulit, & qui secundam eius reuocatoriā infirmauit exequi poterit, Gemina in d. c. Romana, §. fin. col. fin.

In hac varia iuris communis dispositione, mos Ro. Cur. aliàs fuit, ut is, qui rem iudicatam prærenderet, habitis à iudicibus sententijs ac expensarum taxatione non adiret aliter signaturā iustitiae, neque iudices, qui sententias promulgarent pro illarum exequutione, sed in audientia Papae contradictarum compareret, & productis sententiarum instrumentis, alter ex procuratoribus eiusdem audientiae conducebat, qui reuiso processu causae, vniuersam illius historiam in audien-

audientia recensēbat, & pro exequutione iniū-
 bat. Audientia verò vbi omnia intellexisset, si
 processum ac sententias non probasset, vel rem
 iudicatam, prout prætendebatur, non comperis-
 set, consuevit litigatorem ad iudices, vt melius
 vel vterius ageret, remittere. Quòd si processus
 ac sententias nouisset ritè ac rectè latas, ac rem
 iudicatam extare, solebat hæc audientia literas
 exequutoriales apostolicas victori ad partes de-
 cernere & concedere, sub Pontif. nomine ac
 plumbo sedis sigillo, quibus mandabant exequu-
 toribus in partibus, vt processus & sententias
 huiusmodi debitæ exequutioni demandarent,
 cum clausula contradictores & rebelles quos-
 cunque censuris, & alijs pœnis ecclesiasticis cõ-
 pescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit
 auxilio brachij sæcularis, quantum vigore exe-
 quutores in partibus, præuia monitione ad pa-
 rendum sententijs & rei iudicatæ, vbi parere re-
 cusasent, vel negligerent, ad solitas censuras &
 pœnas, & denique ad inuocationem auxilij bra-
 chij sæcularis procedebant.

Sed hodie / antiquato præscripto vsu, solent
 litigatores, vbi rem iudicatam perendant, omif-
 sa via Audientiæ contradictrarum, adire signatu-
 ram iustitiæ, & petere, vt exequutio rei iudicatæ
 iudicibus, qui merita causæ nouerunt, delege-
 tur, vt sententias, ac rem iudicatam exequantur,
 & literas exequutoriales decernant, prout infe-
 rius, & quoad personam exequutoris, si varia
 est, prout suprâ audistis, iuris communis dispo-
 sitio in committendo exequutionis articulo, mi-
 nus potest obseruantia Signaturæ in hoc esse vni-
 formis. Regulariter verò consuevit Signatura

exequutionem committere eidem iudici, qui eam
 sententiam promulgasset, cuius exequutio po-
 stulatur, iuxta tex. in di. l. si contra maiorem,
 & in l. quoniam nulli, C. de appella & in d. auh.
 ei qui, & in l. si. §. illud etiam, C. de temp. appella.
 & in auth. de appel. & appella. & infra qua tem-
 pora, §. 1. idque etiam si a sententia huiusmodi
 appellatum fuisset, dum tamen causa appella-
 tionis non reperiatur alteri iudici commissa, quia
 tunc signatura non consuevit de exequutione
 rescribere, nisi ad iudicem appellationis, idque
 ea ratione, quod ex quo iurisdictionis fuit semel ad
 eum per commissionem appellationis deuolu-
 ta, licet prætendatur desertio, & per eam iurisdic-
 tio reuertatur ad primum iudicem, ut notatur
 in l. eos, C. de appella. Articulus tamen desertio-
 nis est dubius, & ratione istius dubij iudex appel-
 lationis remanet iudex, & habet cognoscere de
 desertione, & an sua sit iurisdictionis, cap. l. uo-
 bis extra de appell. & licet sententia super deser-
 tione ex stylo Rom. Cur. ut supra diximus, prae-
 termitti soleat, cum tamen de ea per saltum cog-
 noscatur & ratione istius cognitionis, iudex ad
 quem remaneat iudex, solet isto casu signatura
 articulum exequutionis iudici ad quem com-
 mittere, cum clausula tamen seruatis quatuor
 terminis in similibus seruari solitis, vel praefixo
 illorum loco aliquo breui & peremptorio ter-
 mino ut supra.

Et si appellationis causa reperiretur iam al-
 teri commissa, si modò expediret ei, qui pro ex-
 equutione instaret, petere exequutionem coram
 iudice a quo, daret signatura aliam commisso-
 nem iudici ad quem directam, qua rescriberet,
 quod

quod seruatis dictis quatuor terminis, seu vnico illorum loco, vt supra, præfixo inhibitionem suam, si modò inhibuisset, moderaretur, & causam ad Iudicem à quo remitteret. Arridetq; hæc obseruancia Signaturæ iuri communi magis, quam proxima, ex quo de iure, vbi desertio verificetur, iurisdictione reuertitur ad iudicem à quo, vt in d. l. eos, C. de appel.

Vbi non iudici ad quem committenda esset executio, sed iudici à quo, & plures essent veluti si duo lata fuissent sententiæ, & prima fuisset per secundam confirmata, conuenit signaturæ committere executionis articulum non primo iudici, sed secundo, qui primam sententiam confirmauit, idque ea (vt opinor) ratione & quia * isto casu ageretur ad executionem non ex sententia confirmata, sed ex confirmante secundum veram opinionem, quam Bald. attestatur communem in d. l. eos, colum. 3. num. 2. ver. porro illa quæ est in princ. ibi, sed quæ est ratio, C. de appell. Quæ ratione idem seruatum est etiam, vt vbi executio trium conformium peteretur, vt videlicet committatur iudici, qui vltimam confirmatoriam sententiam promulgauit.

Generalis vceò ac communis dispositio similis commissionis executoriæ, qua vtimur in hac specie, solet esse, qua iudex * executionis omnes & singulas expensas pro oratoris parte factas taxet & moderetur, sequestrum, si quod extaret relaxet, ac relaxationis instrumentum decernat, fructus liquidet, ac sententiam & omnia in ea contenta, tam contra victum aduersarium, quam omnes alios & singulos intrusos & intrudendos debitæ executioni demandet, & p. præmissis

missis omnibus & singulis in sententia contentis
 literas exequutoriales ad partes etiam pre-
 dictum publicum constituto summarie & extri-
 dicialiter de non tuto accessu, intimadas sub-
 communicationis alijsque censuris & penis ec-
 clesiasticis decernat, & in euentum non paritio-
 nis, censuras & poenas huiusmodi eosdem incur-
 risse declaret, aggrauet, reaggrauet, & interdi-
 ctum ponat, inuocato etiam ad hoc, si opus fue-
 rit, auxilio brachij secularis, literasque desuper
 oportunas & necessarias suo sub sigillo decer-
 nat, quæ perinde arctent, ac si sub plumbo expedi-
 tæ forent, cōstitutionibusque & ordinationibus
 apostolicis, cancellariæ regulis illa præferim,
 qua caueri dicitur, vt similes literæ aliàs, quam
 sub plūbo expeditæ nullius sint roboris, vel mo-
 menti, cæterisq; in contrarium facientibus non
 obstantibus quibuscunque. Ideoque dicere sole-
 mus omnes & singulas expensas taxet &c. per præ-
 scripta verba vniuersalia, non tamen indefinite,
 per verba expensas tantum, vt videatur magis
 expressum de taxatione expensarum, non solum
 coram eodem iudice tactarum, sed coram alijs
 præcedentibus iudicibus, quas aliàs sine simili
 speciali mandato taxare non posset, Rot. dec. 734
 in antiq. Nota, quòd quando fit taxatio de taxa-
 tione expensarum. Item dicimus literasque de-
 super oportunas suo sub sigillo decernat, & su-
 perius enunciata regulæ derogamus, quia offici-
 ales Cancellariæ apostolicæ, per quorum offi-
 cium literæ exequutoriales, vt supra, sub plūbo
 expediri solebant, vbi vidissent nouum huius li-
 tigatorum vsum, euitando viam audientiæ con-
 tradiatarum, pro exequutione habenda consue-
 uerunt,

uerunt, vt ius solutionū suarum eis saluum esset
 curare apud pontifices pro tempore, vt inter a-
 lias constitutiones & regulas cancellariæ suæ
 hanc quoque edicerent, vt literæ exequutoria-
 les aliās, quam sub plumbo expeditæ uulgius el-
 sent roboris, vel momenti, & propterea litiga-
 tores oportuit adiuuare hoc derogationis re-
 medium, vt obstaculum contrariæ regulæ sum-
 mouerent, qua in re ad eō se facilem præbuit
 & præbet Signatura vt illam supplices iu-
 re quasi præscripto obtinere soleant. Denique
 dicimus, etiam per edictum publicum intiman-
 das, constituto summarie, &c. de non tuto accessu,
 quia hæc via intimationis per edictum publi-
 cum non permittitur, nisi in isto speciali casu,
 quando ad eum, cui intimatio fienda foret, tutus
 non daretur accessus ex indulto Bonifa. 8. in ex-
 traug. vnica, Rem non nouam de dolo & con-
 tu. & requiritur summaria & extrajudicialis sal-
 tim iudicis informatio, per tex. in cle. 2. de iudi-
 cijs, Rot. decis. 252. Dic, quod in c. dudum, 203.
 Dic, quod citatio omnibus in antiq. titu. de cita-
 Staph. car. 158. quo casu, quid testes deponere ha-
 beant, vidimus supra titulo de citatione extra
 cu. s. quod si & titu. de exequutione citationis ad
 partes decrete.

Addo, quod si pro fructuum liquidatione nō
 haberes fortè testes in promptu in Roman. Cur.
 præsentis, & expediret tibi eos in partibus reci-
 pi, & examinari, solet signatura in articulo exe-
 quutio & in eadem commissione, qua de exe-
 quutoriabus rescribit, rescribere etiam vt exe-
 quutionis iudex vices suas aliquibus probis vi-
 ris, in partibus in dignitate ecclesiastica nihilo-

minus constitutis, subdeleget, qui in articulo liquidationis huiusmodi testes & alias probationes recipiat, & receptos ad se remitat, instrumentumque subdelegationis huiusmodi suo sub eodem sigillo decernat, non tamen præcisè, sed eius arbitrio, per quam subdelegationem subleuatur is, qui executionem peteret, ab impensa expeditionis remissoria, licet (ut opinor) posset iste probationes per super executores literarum executorialium in partibus recipi, & ad curiam transmitti per tradita in dec. 403. in no. fuit dubitatum de offi. deleg. versic. contra hanc meam opin.

m

12

Impetrata siquidem præscripta commissione executoria, & iudici, cui dirigitur præsentata, neque probat, nisi parte citata ad opponendum, gloss. Barto. in extrauag. ad reprimen. super verbo de plano, quem, in crimin. l. x. de maiest. proc. poss. Aegid. conclus. 38. Rom. conf. 519. Cassad. decis. 7. de appellat. in fin. verbis consueuimus in palatio citare aduersarium ad dicendum contra commissionem ultimo loco præsentatam, in qua citatione & si fortè fieret contra absentem à Roman. Cur. & non per nuncium siue cursores, quo casu suprà titul. de introductione causæ in Rom. Cur. contra præsentem diximus, rescripti insertionem clem. 2. ut lite pen. non esse necessariam, minus erit similis commissionis executoriae insertio necessaria, Rota decis. 354. in no. si executor trium cõformium de senten. & re iudi. reproducta hac citatione, si commissio non præcisè rescriberet, & sub aliqua ex his, quas suprà diximus conditionalibus clausulis, ut pote

utpote constituto de tribus conformibus, seu re
 iudicata, siue assertis, aliasue simili, quia ista
 clausula » tanquam ablatiuus absolutus inducit
 conditionem, Bartol. in l. i. col. fin. ff. de cond. &
 demon. consueuimus in primis purificare istam
 conditionem, & docere de re iudicata, seu tri-
 bus conformibus, vel denique de alijs assertis
 per repetitionem actorum, si ex eisdem actis
 posset constare, sin autē per alias exteriores pro-
 bationes. idque parte citata, quoniam * verbum
 constituto, præsertim in iudicialib. importat par-
 tis citationem, gloss. in clemen. præsentis verbo
 constiterit de censibus, Rota decis. 683. in antiqu.
 Dico, quod si in aliqua commissione de com-
 mis. & citatio. & sequenti, vbi idem dicitur de
 verbo, si repererit, licet secus de verbo, si inuene-
 rit Aegid. conclus. 179. Auditor de offic. delega.
 Staph. car. à tergo in fi. ver. secus fortè si in com-
 missione cum seq.

Et si commissio daret, quod seruari quatuor
 terminis de stylo palatij in articulo executiuo
 seruari solitis, vel aliàs essemus in casu, in quo
 seruandi essent, vel eorum loco daretur termini
 præfixio, solet is, qui pro executione instaret,
 seruare hanc telam, vel quatuor terminorum
 ad docendum de appellatione, ac eius legitima
 prosecutione. primò pro prima, deinde secun-
 dò pro secunda, tertio pro tertia, & deniq; quar-
 to pro quarta dilationibus, prout supra titul.
 de terminorum obseruatione docuimus, vel si
 commissio executoria dispensaret ab hac ter-
 minorum obseruatione, & daret, quod illorum
 loco vnicus terminus præfigeretur, vt supra,
 solet victor citare aduersarium, ad videndum
 bi

bi præfigi terminum iuxta formam commissio-
nis, & citationis hora adueniente, iudex termi-
num præfigere semper ad secundam, & manda-
re, vt intimeretur aduersario.

14 Hiso peractis, vbi iurisdictione iudicis exe-
quutionis, vt supra firmauerimus, & seruata
fuerit tela iuxta suos casus (vt supra diximus)
necessaria, vsus palatij est, vt alia * citatio fiat,
tenoris infra scripti. Citetur N. ex aduerso prin-
cipalis, vel procurator, si cum procuratore lis
tractetur, ad videndum taxari, & moderari om-
& singulas expensas pro parte infra scripti
instantis in huiusmodi causa habitas & factas,
& literas exequutoriales iuxta formam eiusdem
commissionis decerni, & si forte extaret seque-
strum, in eadem citatione addere solemus, ad vi-
dendum relaxari sequestum, & instrumentum
relaxationis decerni. Quæ citatio potest fieri ad
primam diem, ac etiam per totam, prout temporis
necessitas vrgeat, & adueniente hora similis ci-
tationes, patronus eius, qui pro exequutione in-
stat, cedula designationis omnium expensarum
dictat, cuius formulam habes in sæpius citato for-
mulario procuratorum Ro. Cur. eis qui instat,
data relatione cursoris, cedula designationis
expensarum porrigit, & præuia partis petiti-
one, iudex illas taxat & moderatur, & eodem con-
textu, sequestum, si extat, relaxat, ac relaxatio-
nis instrumentum, nec non literas exequutoria-
les pro omnibus in sententia contentis sub soli-
tis censuris & poenis ecclesiasticis decernit, iux-
ta formam commissionis, p & quia * de iure post
iudicis taxationem, defertur iuramentum par-
ti, vel eius procuratori, quod tantum & ultra
fuerit

fuerit in caussa expensum, glo. in cap. 1. de elect. in 6. verbo docuerit & expensarum taxato, non subsequuto simili iuramento, esset de iure nulla, capit. cum venissent, extra de eo, qui mit. in poss. de stylo sacri palatij defertur hoc iuramentum in ipsa expensarum taxatione petenti taxari expensas, & licet non apparenter. Notarij tamen caussarum actuarij eiusdem sacri palatij in extensione huius termini taxationis expensarum, semper extendunt hoc iuramentum tanquam deferri & præstari solitum, prout etiam faciunt in extensione aliorum iuramentorum de more palatij deferri & præstari solitorum, utpote de calumnia in termino substantiali ad hoc seruari solito, vel in supplementum semiplenæ probationis in termino sententiæ, raro enim hæc iuramenta apparenter & solenniter deferuntur in palatio, quia Patres præsupponunt procuratores sacri palatij viros eruditos & tales, qui benè sciant, quòd in istis actibus, in quibus iuramentum præstari solet, per solam traditionem cedula relationis cursoris, vbi de iuramento fit mentio, & nostro casu per exhibitionem cedulæ designationis expensarum præstatur iuramentum.

Formula * autem seu continentia literarum executorialium, quibus hodiè vtimur in palatio, est quòd executionis iudex per literas executoriales huiusmodi scribit ad omnes iudices Principes sæculares & personas Ecclesiasticas & publicas, utpote tabelliones necnon ad curiæ caussarum Camere apostolicæ generalem auditorem scribit, eisdemq; sub excommunicationis & alijs pœnis Ecclesiasticis præcipit, ut
quo-

quotiescunq; pro instantis parte fuerint requisiti, seu alter eorum requisitus infra sex dierum spatium, quorum duo pro primo, duo pro secundo, & duo pro tertio peremptorio termino eis præfigit, debeant videlicet Ecclesiasticæ personæ prædictæ condemnatum aliosque intrusos & intrudendos auctoritate apostolica monuisse, quatenus infra triginta dierum spatium post monitionem huiusmodi, quorum decem pro primo, decem pro secundo, & decem pro tertio peremptorio termino, ac monitione canonica assignat eidem instanti, vel eius procuratori legitimo, omnibus & singulis in sententia contentis parere, quæ per extensum exprimuntur, idq; tam quoad rei possessionem & ad expensas, quam etiam quoad fructus, etsi vsq; in eam diem non fuerint liquidati, vsus enim palatij permitti, vt non solum iudex generaliter condemnet victum in fructibus perceptis absque alia quantitatæ liquidatione. Sed etiam exequutor possit in exequutione sic generaliter monere ad restitutionem fructuum, etsi adhuc non liquidatorum, Rota decisione 183. in no. sicut de sententia & re iudicata. Quod si sic moniti infra præscriptam triginta dierum dilationem sententijs, vt præmittitur parere recusauerint, vel cessauerint, eisdem personis Ecclesiasticis præcipit, vt eosdem monitos publicè denuncient excommunicatos, etsi post denunciationem huiusmodi excommunicationis sententiam per spatium decem dierum sustinuerint, easdem censuras aggrauent. i. reiterent & innouent, maiori tamen cum solennitate, vt pote pulsatis campanis, candelis accensis, & postea extinctis, ac in maledictionis

tionis signum in terram proiectis, & alijs, quas omnes recensere ociosum esset, quod si iidem ut præmittitur, moniti, denunciati, & aggravati præmissa omnia per alios decem dies sustinuerint, eisdem processus & censuras reaggravent. i. reiterent & innovent, ac omnes Iesu Christi fidelibus etiam familiaribus, affinibus & servientibus eorundem commercium cum præfatis excommunicatis eis sub eisdem censuris & poenis interdiciant, etsi excommunicationem, aggravationem & reaggravationem huiusmodi per alios decem dies sustinuerint, omnes & singulas Ciuitates, Castra, Oppida, Loca Villas, Ecclesiastica collegia, & parochiales aliasque Ecclesias, sub quibus, & ad quas præfati sic moniti degunt, & perueniunt, quamdiu ibi fuerint, Ecclesiastico supponant interdicto. Quod si denique interdictum huiusmodi per alios decem dies passus fuerint, ex quo gladius spiritualis non suffragatur, auxilium brachij sæcularis inuocent & requirant, prout in formula literarum exequutorialiũ huiusmodi latius continetur, quàm apud vulgatum formularium instrumentorum legere licebit.

Et quamuis iudex exequutionis in præscripta literarum exequutorialium formula subdeleget vices suas exequutoribus in partibus, ut moneant condemnatum, aliosque intrusos ad restitutionem possessionis & fructuum ac expensarum solutionem, verum etiam ad declarandum & denunciandos eos excommunicatos in euentum non paritionis, & successiuè aggravandum, reaggravandum, interdiciendum, & auxilium brachij sæcularis inuocandum, nihilominus

mos

mos inoleuit in palatio, vt exequutores in partibus duntaxat literas exequutoriales condemnato ac intrusis intiment & primam partem ipsarum literarum duntaxat videlicet, & antedictæ monitionis canonicæ ad parendum rei indicatæ infra triginta dierum terminū exequatur, & vbi literæ exequutoriales fuerint legitimè intimatæ non procedatur ad vltiorem exequutionem coram dictis exequutoribus, sed habita relatione legitimæ intimationis earundem literarum, reproducantur literæ vnà cum relatione intimationis in curia coram auditore exequutionis iudice ad effectum procedēdi ad vltiorem exequutionē, Staph. car. 169. à tergo in prin.

17

Et licet * victus fuerit condemnatus in fructibus & pro eisdem quoque in literis exequutorialibus monitus, cum tamen generaliter tantum poterit, nihilominus ipse in hoc exequutionis articulo negare se fructus huiusmodi percepisse, vel opponere, quod eos in vtilitatem beneficij conuertisset, si modò hoc infra terminum triginta dierum sibi datum, vel saltem antequam declaratoria sententia contra ipsum proferatur, allegauerit, Rota decisione 183. in no. sicut Auditor de sententia & re iudica. & decisio. 158. licet reus de renun. in no. Bald. consilio 99. s. volum. & propterea is, qui exequutionem etiam pro fructibus peteret, in hoc exequutionis articulo probare debet victum fructus percepisse & quot, nec posset pro fructibus, post antedictam exequutorialium intimationem, ad declaratoriam aliaque prædicta procedere, nisi habitata à iudice de fructibus liquidatione, quam Auditor q̄ debet facere taxando fructus non multiplicatos

9

plicatos in vnica summa, sed fructus singulis an-
 nis tantum valuisse, prout docet Rota decisione
 337. in no. Auditori de rescript. & de appella. se-
 quitur Steph. car. 175. & à fructuum liquidatio-
 ne condemnatus poterit etiam appellare, & si-
 gnatura solet causam appellationis huiusmodi
 committere. Crederem tamen hoc casu, quo li-
 quidatio fit in executionem sententiæ, appel-
 lationem emitti debere, non ab ipsa liquidatio-
 ne, sed ab eius excessu, & licet non defuerint, qui
 isto casu voluerint expressionem excessus, satis
 non esse in genere, nisi quantitas quoque expri-
 merecur. Abb. in capit. quoad consultationem
 column. final. de re iudica, receptior tamen est
 contraria sententia doctorum ibidem in præal-
 legato capit. quoad consultationem, & alijs lo-
 cis communibus & finito vel prætermisso liqui-
 dationis articulo, solet is, qui pro vltiori exe-
 quutione, instaret reproductis literis exequu-
 torialibus, & illarum executione, parte citata
 ad dicendum contra & videndum iurare testes
 super illorum recognitione, testes super reco-
 gnitione inducere, & exinde seruatis quatuor
 terminis in simili argu. declaratoriæ de vsu sa-
 cri palatij seruari solitis, ac eisdem etiam ex a-
 bundanti, in vim innocentianæ, vel specialis
 commissionis ad hoc impetratæ vnici contextu
 & audientia reiteratis, sententiam declaratoriã
 excómmunicationis petere & obtinere, quæ sem-
 per in scriptis ferri consuevit & sub formula in-
 frà scripta.

Per * hanc nostram declaratoriam sententiã
 quam de dominorum Coauditorum & G. Feri-
 mus. in his scriptis, pronunciamus, &c. quédam

X x

Meuium

Meium assertum clericum aduersarium ob nō
partitionem literarum exequutorialium contra
eum ad instantiam nobilis viri domini Sempro-
dij de, & super certis, canonicatu & præbenda
Ecclesię Segobiensis & illorum occasione decre-
tarum excommunicationis ac alias sententias,
censuras, & pœnas in eisdem literis exequuto-
rialibus contentas incurrisse, eundemque ex-
communicatum publicè denunciandum, & ab
omnibus euitandum fore, & esse, prout denun-
ciamus, ac euitari mandamus, literasque decla-
ratorias desuper oportunas decernendas fore,
prout decernimus, dictumque Meium in expen-
sis &c. condemnandum fore & esse, prout con-
demnamus, quarum taxationem nobis in poste-
rum reseruamus.

27 Terminus* autē in hoc articulo declaratoria
ob nō partitionem literarum exequutorialium
de stylo sacri palatij seruari soliti sunt, qui se-
quuntur, videlicet:

Ad docendū se paruisse literis exequutorialib.

Primò pro prima,

Secundò pro secunda. } Singuli ad primā diē.

Tertiò pro tertia,

Quartò pro quarta,

Lata denique declaratoria sententia, ac lite-
ris desuper oportunis relaxatis, dantur cursori,
qui illas affigat, & publicet in locis solitis, & à
die publicationis huiusmodi expectatur aduer-
sarius sic excommunicatus per decem dies, qui-
bus elapsis, si adhuc cesset rei iudicatæ & literis
exequutorialibus parere, & excommunicatio-
nis sententiam indurato corde sustineat, ad vl-
teriora contra ipsum vsque ad brachij sæcularis
inuo-

inuocationē, modo quo inferius dicemus, proceditur cum interuallo decem dierum inter singulos infra scriptos terminos seu actus à singulorum publicatione.

Ad videndū se aggruari,	} Singuli ad primā, vel etiā per totā cū interuallo tamen decē dierum inter vnū & alium à singulorū publi- catione.
Ad vidēdum se reaggruari,	
Ad videndum interdici,	
Ad vidēdum brachium sæ- culare decerni.	

Exinde super * inuocatione auxiliij brachij
sæcularis literæ expediuntur, quibus iudex exe-
quutionis apostolicus auctoritate apostolica
omnes & singulos Principes sæculares cuiusuis
dignitatis & præminentia etiam si imperialis
existent, veluti exequutores iustitiæ monet &
requirit etiam excommunicationis & alijs pœ-
nis & censuris Ecclesiasticis, excepto Imperato-
re, quem in hoc dūtaxat adhortatur, vt quoties-
cunque fuerint pro parte victoris requisiti con-
tra aduersarium exequantur in personam, & sic
detineatur, donec omnibus & singulis in sen-
tentijs & literis exequutorialibus contentis, vi-
ctori integraliter satisfecerit, vel in bona, ser-
uato tamen ordine, vt prius capiantur mobi-
lia, deinde immobilia, & postremò ad nomina
& iura perueniatur, l. à diuo Pio, §. in vendica-
tione, §. vtrum, & §. penultim. ff. de re iudi. qui-
bus adhortationibus, monitionibus, & iussioni-
bus, si paruerint, vel parere paratos se exhi-
beant, victor habebit intentum, si verò recusent,
vel cessent, si victor ad Romanā Curiam reuer-

f
29

XX 2

tatur

tatur cum relatione requisitionis suæ procederet Roma. Curia contra Dominos temporales huiusmodi, ad declaratoriam censurarum & poenarum in literis inuocationis auxiliij brachij secularis contentarum, parte volente & instante, & camera apostolica reproductis literis inuocationis brachij secularis, ac instrumnto requisitionis dominorum temporalium ad illarum executionem, vbi Patribus cameralis audiētiae visum fuerit dominos temporales sic requisitos recusasse, vel saltim cessasse in postulata executione, solent victo vt pote in casu denegatae iustitiae repraesalias contra subditos illius domini temporalis & literas oportunas desuper victori manu regia concedere. Quæ repraesalia quibus casibus, qualiter concedenda sint, & à quibus, habes a Bart. in tract. suo repraesaliarum, ad quem semper poteris, vbi opus erit, recurrere.

12

Et* si aduersarius censuras tanto tempore sustinisset, vt propter nimiam eius cōtumaciam videatur insurdescere, solet Signatura dare commissionem, vt fructus aliorum beneficiorum, quos ipse in alijs locis obrineret, sequestrarentur, donec literis exequutorialibus cōtra ipsum emanatis paruisset, argumen. text. in capit. quoniam frequenter in fin. vt lire non contestata, & in l. Fulcinius, §. ff. ex quibus causis. in post. ear. Staph. car. 176. prima facie, Imò isto casu quia aduersarius propter insurdescētiā & censurarum neglectum, esset de hæresi non mediocriter suspectus, fieret contra ipsum locus fisco, & Signatura iustitiae daret commissionem iudici ordinario Ro. Cur. vt constite sibi summarie & extra-

extraiudicialiter quantum sibi sufficere videbitur, quod aduersarius sit de insurdescentia dif-
famatus, procedat contra ipsum veluti de hære-
si suspectum, & monitoriū ad personaliter com-
parendum, seq; à præmissis expurgandum com-
pareat, & quod plus est, darentur etiam contra
ipsum via gratiosa literæ priuationis beneficio-
rum, & in forma iuris ad priuationem seruatis
seruandis procederetur. Reliqua mi Pelleæ, quæ
ad vsum iudiciorum sacri palatij attinent, quæ-
que plurima sunt, ego aliàs, vbi maius ocium na-
ctus fuero, ad te interim in foro aduociorum ea
omnia veluti solidioris cibi scribam, nisi fortè
tu meo exemplo, longa regestorū lectione, quæ
sola mihi in hac arte vera fuit pædagogia & diu-
tina fori versatione, hac præsertim monstratio-
ne nostra adiutus à te ipso (vt facile spero, acce-
peris, meque ab hoc munere exemeris.

ANNOTATIONES.

Non prodesset.) Frustra nempe sententia profer-
rentur, si ea debite executioni non demandarentur, capit.
quoad consultationem de re iud. not. Accurs. in rubr. C. de
exequ. rei iud.

Quæ valida.) Sententia * inualida executionem
non meretur, l. 4 §. condemnatum, vbi Bart. Alex. Ias. &
alii, ff. de re iud. Ang. in l. i. ff. nil nou. app. ll. pend. & tradit
Ass. decis. 283. nu. 1. & decis. 28. nu. 9. & rursus decis. 39.
numer. 6.

Sed iudicis.) Altero * de duobus modis, vt hic, exe-
cutione sententiæ peti posse, declarat etiam Andr. ab Iser.
in consti. reg. Neap. dilationes, ibique admonet, melius esse
officio iudicis executionem petere, illa certè ratione, quia
tunc nec libellus, nec litis contestatio requiritur, quod secus
esset, quando iure actionis peteretur, & huic opinioni

35 consentit Alex. conf. 50. col. 3. libr. 2. Caterum te monitum esse velim, quod * qui executionem petit nedum sententiam, sed acta exhibere tenetur, nisi biennium transactum fuisset, quia tunc solam producere sententiam sufficeret, ita Bald. docuit in l. 1. C. ne lice. tert. prono. Que quidem executio sententiae causa summaria dicitur, l. à diuo Pio, §. super rebus, vbi Doct. ff. de re iu. Bart. in l. litibus, col. pen. C. de agri. & cens. lib. 11. & Lanfr. in cle. sepè, in 13. conclu. de verb. sig. Quod tamen cum temperamento intelligas, vt Bal. declarat in l. 1. §. is videtur, prope fin. ff. si quis ius cit. non obtemp. habere locum, quando contra executionem nulla opponitur exceptio.

d
26 Quod exequutor.) Ita executione * sententiae facienda, an partis citatio requiratur, à Doctoribus in varias sententias itum est. sed tu Alex. videas in d. l. à diuo Pio, §. in venditione, col. antep. Dec. conf. 97. & Maran. in praxi, in fin. nu. 16. & seq. vbi per conclusiones rem hanc bellissime declarat, & Afflict. etiam legas decis. 157. in fin. & 396.

Com. opi.

nu. 9. atque Gomes. in reg. Cancell. de subrog. collit. quest. 4. versic. ratio est, vbi post Alex. citato loco testatur, communem esse opinionem, quod sententia, quae in iudicatum transiit, executioni absque aliqua partis citatione mandatur, ibique de stylo Rotae meminit, quod cum litera executorie expediuntur, in eis apponitur clausula, quod propria auctoritate possessio capi possit, quem tamen stylum sane intelligas, vt auctoritas haec concessa videatur, si in possessione capienda aliquem resistentem non inueneris, & est communis opinio teste Ias. in l. iuste possidet, num. 13. ff. de acq. poss.

Com. opi.

27 Sed an valeat * executio pro pecuniario debito, quae non fuit facta seruata forma, dicit. l. à diuo Pio, §. in venditione, scilicet, vt primò mobilia, deinde immobilia capiantur, & aliàs vt ibi. Doct. hac in re in varias sententias dissecti sunt, vt ex Ias. eo loci liquet, numer. 10. tamen communis est opinio, quod valeat, vt Ias. ibi testatur, quamuis ipsi displiceat.

Sed

Sed proculdubio cōmuni cōclūfio procedit in cauffis, in quibus sola veritate infpēta proceditur vigore legum municipalium, tunc etenim virtute illius claufule, exequutio nequaquā reuocatur, licet ordo minimè fuerit feruatus, vt prodium est à Bal. in c. tua, vt lit. non contest. Rom. in l. non solum, §. sed probari. ff. de ope. nou. nunc. & Ias. præcitato loco. Nicol. Anton. Grauat.

Secus si.) Adde Bal. cons. 149. lib. 3. vbi ait, aduersus tertium in iudicio minimè nominatū, exequutionem fieri nō posse, conferunt ad hoc etiā, que ipsemet Bal. atq; Imo. scribunt in l. si bina, ff. de iniust. rup. & irr. test. & idem B. Id. in l. si pro te, in fin. C. de dotis promiss. Nico. Ant. Grauat.

Et licet Gellius.) Et si in pandectis lex illa sit contra oberos homines durissima, de qua Gell. meminit, lib. 20. c. 1. non inuenitur, vt auctor hęc ait, tamen lege XII. tabularum, (vt Gell. breuibus rem perstringit) ita cautum erat. Que quidem titulo de re iud. in hac verba erat scripta, veluti Aymmaris Rinalius, & Oldendorpius rub. 8. n. cno Fran. Bold. in Com. ad leg. XII. tab. in l. 46. tradiderunt. Aeris* confessi, rebusque iure iudicatis 30. diebus iusti sunt, post deinde manus iniectio est, in ius ducito, ni iudicatum fecit, aut qui pseudo eo iure vim dicit, se cum ducito, vincito aut neruo, aut compedibus 15. pondo, ne minore, aut si volit, maiore vincito: si non volit suo vincito, ni suo vincit, qui cum vincit non habebit, libras farris in dies dato, si volit, plus dato: in viculis 60. dies habeto, inter eos trinis nundinis continuis ad prætorem in comitium producito, quantæq; pecunie iudicatus erit, prædicato, tertijs autem nundinis (si interea pæctus non sit) capitis pœnas dato, aut trans Tyberim peregrè reuocato, & si plures forent, quibus rem esset iudicatus, tertijs nundinis partetis secanto, si plus minusue fecuerant, sine fraude esto. Hęc erat lex, quam Phauorinus Philosophus datam & planè inhumanam iudicabat, & Sextus Cecilius iniuriosus defendebat, veluti fidei seruandæ gratiam la-

Com. opi.

e

f

28

tam, & his vt terrorem incuteret, qui à creditoribus pecuniam passim sumebant, nulloque restituendi animo per vinnarias tabernas, atque lupanaria illam deinde perditissimè consumebant: & ob id sic duram legem latam fuisse, Sex. Cæcil. aiebat, hinc viuctos plures fuisse, dissectum autem esse antiquitus neminem atque legisse, inquit, neque audiuisset. De qua lege, vt debitoris corpus inter creditores diuidi liceret, meminere Fab. Quintilianus III. Institutionum lib. Alex. ab Alexandro in Genealibus lib. 6. ca. 10. Budæus eruditè loquens in annotationibus in pandectas tit. de in diem additione, & Couar. lib. variarum resolu. secundo, cap. 1. qui benè cumulateque hac de re scribit, & Hieronymus Magius in Miscellaneorum primo, cap. octauo. Linius tamen in II. ab vrbe condita literis mandauit, quòd ex lege XII. tabularum debitores, qui non erant soluendo in temporariam seruitutem creditoribus suis, vt nexi addicebantur. Ceterùm mutatis temporibus, priscarum legum illa durities à Iurisconsultis atque Imperatoribus lenita fuit, vt oberati bonis deficientibus in carceres tradantur, quos si effugere velint, beneficium eis concessere (& si illud sterile sit) cessionis scilicet bonorum, vt ff. de cessione bon. & C. qui bo. ced. poss. Nicol. Anton. Grauat.

- 8 Quia per eum.) Quòd à sententia, qua pronunciat^rur appellationem esse desertam appellari possit, placuit Franco in capit. ex ratione, colum. 23. versi. circa nouum de appella.
 29 & diximus supra lib. 6. capit. 3 sub litera G. Ceterùm * appellationis evitandæ causâ, cautius est, vt iudex à quo alique alia iudicis ad quem pronũciatione sententiam exequantur, vt Franc. ibi admonet. colum. antepen. in fin. & traditur à Bald. cons. 390. libr. 3. atque Ang. consil. 140. quos sequitur Maran. in praxi, in 6. par. ver. Appellatio, nu. 190. Sed * operæ precium est scire, quis iudex à quo, vel ad quem pronũciabit^r appellatione esse desertã? breui sic dicendum erit, quòd si appell. ex nõ prosecutione deserta sit, & iudex, ad quem nunquam

numquã aditus fuerit, iudex à quo suã poterit exequi sententiam, quinimò nec alia sibi opus est pronuntiatione, ne materia (vt diximus) appellandi præbeat. Quoniam si super desertione pronuntiare vellet, vtile alio ex latere erit, quia appellantem ad expensas condemnabit, vt Abb. ait, in c. sepe colum. 3. de app. Si verò iudex ad quem aditus fuerit, & coram eo appellatio introducta, dubio procul ad eum pronuntiare spectabit, veluti Francisc. citato loco ait, col. 19. versicu. circa septimum, & tradunt Alex. & ceteri in l. preses, ff. de re iudic. & Felin. in c. ex parte, 2. col. 6. de rescript. Non tamen* hac facti specie, quando sententia confirmatur ex desertione primæ per lapsum fatalium, ageretur ex ipsa sententia confirmante, cum ea sit interlocutoria, neque actionem pariat, sed ex prima ageretur, & est communis opinio, sicuti Ias. affirmat in l. res iudicata, num. 14. ff. de re iudic. & in l. à diuo Pio in prin. nu. 26. eo, tit. vbi etiam Alex. nu. 20. Secus tamen est, cum aliter, quàm ex desertionis capite, prior sententia per iudicem appellationis confirmatur, nam tunc ex illa confirmante, & non confirmata ageretur, vt in d. l. res iudicata, num. 11. auctor est idem Ias. post alios dicens etiam hanc opinionem communibus suffragijs receptam esse, vbi quoque Ripa num. 15. Nec illud* in hac desertionis materia è memoria excidat, quod Fran. annotauit in d. c. ex ratione, col. 20. ver. quoad secundum, videlicet necessarium non esse, quod à parte de ipsa desertione opponatur, cum iudex ex officio appellationem esse desertam pronuntiare possit, & debet. Nicolaus Anton. Grauatius.

Quandoquidem. Quod* sententia, quæ super desertione profertur, sit interlocutoria, nec non quando fatalia lapsa fuisse pronuntiat, vel quòd non liceat tertio pronuntiare, proditum est à Bald. in l. 2. col. penul. in fin. C. de episc. aud. verũ sanè intelligas, quia licet sit interlocutoria, vim tamen diffinitivæ sententiæ habet, veluti eò loci Bal. declarat, & ab ea appellari potest, Corn. cons. 14. & 262. libr. 4.

X x 5

di-

31

Com. opi.

Com. opi.

32

33

33

- i** & diximus lib. 6. c. 3. sub lit. G. Nico. Anto. Grauatius.
Sed hodie.) Vide Compilatores Form. vari. com. 15.
fol. 15. col. 1. & fol. 21. col. 2.
- k** Quia isto.) Adde Bart. in l. precipimus, §. officijs, C. de
iudic. & quæ supra diximus sub lit. G. in fine.
- l** Quia hæc via.) Huc sp. Etant, quæ Mil. tradit in verbo
- 34** Citatio per edictum. Et merito * quidem hæc citatio per e-
dictum non conceditur, nisi tuus non sit accessus, nam de iure
exorbitans est, clem. 1. de iudic. ut tradit Rota decis. 223. si
committitur in no. idcirco in Roma. Cur. nulli iudici per pub-
licum edictum citare permittitur, nisi hoc à Pontifice specia-
tim committatur, ut gloss. adnotat in d. clem. 1. in ver. specia-
liter. Quinimò Pontifex in mandato clausulam apponere con-
suevit, scilicet constituo summarie de non tuto accessu. Rota
decis. 693. nota, quòd in antiq. & Felin. docet in c. quoniam
frequentier, col. 11. versica. pro practica d. de. ut lit. non con-
test. traditur per Dec. cons. 1. 40. nu. 26. Cassad. decis. 2. in fi.
de do. & cont. Vant. in tract. de null. sent. ex def. citat. num.
124. & seq. & Vestrius supra lib. 4. c. 3. ubi nos quoque ad-
notauimus sub lit. E.
- m** Ex quo.) Huc pertinent, quæ supra diximus lib. 5. cap.
2. sub litera A.
- n** Tanquam ablatiuus.) Adde Affl. decis. 355. nu. 3. &
decis. 188. nu. 5. Fallit tamen hoc, in subiecta materia r. pag-
naret, ut Ias. explicat in rub. ff. solut. matr. in posteriore l. ff.
nu. 20. apud quem aliàs quoque videbis fall.
- o** His peractis.) Vide Compi. Form. vari. commissio. 15.
col. 1. Sed limita, * quæ auctor hic tradit, nisi eadem die, qua
lata fuit sententia, expensæ taxarentur: nam hoc themate in
taxatione citatio aliter necessaria nequaquam est, ut pulchre
voluit Bald. in l. terminato, colum. 2. C. de fruct. & lit. exp.
cui Fran. consentit in c. sepe, quest. 13. de app. & ita intelli-
gendus est Ias. in l. ne quicquam, §. ubi decretum, name. 46.
ff. de offi. procon. qui tenet in expensarum taxatione citatio-

rem non requiri, aliter minus rectè loqueretur. Ceterum hodie communi stylo nunquam taxatio eadem die fit, sed reservatur ut in d. l. terminato, ideoque pars semper in ipsa expensarum taxatione citanda erit, veluti Doct. eo loci expli-

cant. & Maran. in praxi, in 6. par. in verb. executio, nu. 21.

Nico. Anto. Grauatius.

Et quia.) Adde text. in auth. post iusiurandum, & auth. nono iure, ubi Bart. Bal. Alexan. Ias. & reliqui scribunt, C. de iudic. limita, * quòd per auctorem hic & alibi per alios dicitur scilicet expensarum taxationem per iudicem suo arbitrio faciendam esse, locum habere, quando plene expensas victor non probavit, si cus verò, cum eas verè erogatas fuisse pleno testimonio comprobauerit, nam tunc iudicem non eam expensarum taxationem, sed condemnationem facere oportet, & in omnibus utriusque expensis ad teruncium vsque secuti à vincente legitime probatum fuerit. Et si cum ad plenum, quod expensum fuerit, probatur à prima facti specie differt, in qua iudex suo arbitrio prius expensas moderat, & deinde iuramentum prestat, ut in præcit. authen. & tunc victor omnes expensas non recuperat, quo casu grauatur, verum hoc tenuamen habet, quia suo statur iuramento, ita Doct. declarant in d. authen. & Ias. in l. properandum, §. siue alterutra, num. 25. C. de iudic. à qua quidem expensarum taxatione appellare licet, quando tamen modum in taxando iudex excesserit, aliàs minimè, ut proditum est à Bart. in l. ab executione, col. vlt. ff. de app. & Franc. in c. sæpè, 12. q. de appel. & tunc causa excessus in appellatione exprimenda est, aliàs nullius roboris appellatio, ut eò loci Franc. ait. Qua de re vide Iason præcitato loco & numero. Nicolaus Antonius Granatius.

Quam auditor.) In hac re admonitum te esse velim, quòd* in fructuum extimatione non est vbertatis, aut stercilitatis ratio habenda: sed considerandum est, qui fructus commaniter percipi solent. Bar. in l. corè ferro, §. qui maximas in

quarta

P
93

q
37.

4. *questio ff. de public. & Accurs. in l. si iactum, ff. de actio. empt. quibus ad stipulatur Gram. decis. 76. num. 14. Et * qui veniant fructuum appellatione, vide textum in l. qui fundum, §. vlti. ff. de contrahend. empt. & in l. qui fundum, vbi Docto. ff. solut. matrim. Alex. & Ias. in l. diuortio. in princ. ille quidem, colum. 9. verb. in gloss. in versu. 4. his autem, col. 2. Rom. consi. 70. vltis themate. penultim. col. Alex. consi. 181. in causis, col. pen. & vlt. libr. 2. Inno. in c. in literis, col. 1. de restit. spol. & in rubric. de re iudic. in verbo nomine autem fructuum, & Pract. Papien. in form. libell. in actione reali, in versu. simul enim fructibus in fin. Qui * quidem fructus deductis expensis sumptibusque factis int. liguntur per Accurs. Bart. & Ang. in l. in fundo, ff. de rei vendic. Alex. & recentiores in l. fructus, per illum tex. ff. solut. matrim. Pau. Castr. consi. 239. si per hoc, col. vlt. libr. 1. Aret. consi. 17. consideratis, col. 9. versu. intelligimus, & Fel. in c. ad nostram, col. 1. & 2. de iureiu. Nic. Ant. Grau.*
- r Lata denique) Vide Form. var. commif. col. 1.
f Exinde.) Auxilium brachij secularis à iudice laico denegari non debet, cum illud per ecclesiasticum petatur. Quin
- 40 **Com. opi.** imò * secundum communem doctorum opinionem, de qua meminit Alci. in c. perniciosam, num. 123. de offic. ord. iudex ecclesiasticus secularem compellere potest sub excommunicationis vinculo, vt sibi auxilium præstet. At è regione, vt
- 41 **Com. opi.** secularis ecclesiasticum cogere possit, communiter docto. non admittunt, vt eò loci Alciat. declarat. Caterùm * Ancha. consi. 388. Retento, vbi latius rem hanc explicat, cum temperamento intelligit, quòd iudex secularis ecclesiastico parere teneatur, auxiliumque præstare, si tamen seruato iuris ordine ecclesiasticus iudex processerit, cui consentit Felin. in cap. eum sit, colum. 5. de foro compet. & Afflict. etiam se subscribit decis. 220. num. 9. Sed hoc temperamentum proculdubio procedere potest, quando de re merè ecclesiastica non ageretur, at si de ea, & iudex ecclesiasticus sibi impartiri auxiliũ
- petat,

petat, Doctores pontificij iuris volunt iudicem secularem ad
 exequendum mandatum tantum teneri, nec aliter se in caus-
 sa intrmittere, quod quidem Cesar ei iuris Doctores egre
 ferentes abnegant: hinc magnum inter eos ortum est duel-
 lum, aded, quod vnaqueque pars pro se communem esse sen-
 tentiam asseuerat, vt testatur I. s. in l. magistratibus, nume-
 ro 19. ff. de iurisdictione om. iud. Al. iat. precitato loco num.
 100. atque Imola in cap. 1. de offic. ordi. Qua de re videndus
 est Franc. Marc. decis. Delph. 269. & 773. Sed quid in con-
 traria facti specie, an ecclesiasticus iudex processui facto per
 secularem acquiescere teneatur? vide Felin. in cap. de si de-
 rici, de iudi. vbi communem conclusionem esse affirmat, quod
 nequaquam obstringitur. Ad quod quidem seculare brachiū
 nunquam peruenitur, nisi quatuor menses fuerint post latam
 sententiam elapsi, ea nempe ratione, quia menses qua-
 tuor regulariter ad soluendum dari condemnatis consueue-
 rant, Felino teste in c. Querenti de offi. deleg. ita Papaz. ad-
 notat in suis addi. ad Rotæ decis. 2. nu. 49. de rescrip. Nicol.
 Anton. Grauat.

Com. opi.

Com. opi.

Esset de hæresi.) Quod * per annum in excommunica-
 tione perseverans, de hæresi suspectus habeatur, voluerunt
 Abb. in c. grauem, de pen. & Andr. Iser. in c. 1. ver. post an-
 num, de stat. & consuet. cont. lib. eccl. Et talis * per annum
 absentus à sacrisque interdictus beneficio priuari potest, c.
 rursus, & c. quicumque, 11. quest. 3. Bernar. Lucan. in Praxi,
 cap. 142. Quod tamen intelligas, cum pro crimine, sc. cui si pro
 nummaria causa excommunicatus fuerit, vt Abb. declarat
 in cap. 1. num. 24. de iudic. & in c. cum contingit, num. 2. de
 dolo & cont. cui consentiunt Cassad. in consue. Burg. titu. des
 iustices, rubr. 1. S. 6. num. 2. Ioan. Lup. in cap. per vestras, s.
 28. num. 22. de dona. inter virum & vxor. Steph. Austr. in ac-
 cussionibus ad decis. Thol. 265. & Ripa in dict. c. grauem, &
 Iser. vbi supra, tunc per anni curriculum in excommunica-
 tione perseverantem de hæresi suspectum esse, quando ille ex
 alio

e
42
43

alio

E L E N C H V S .

alio fuerit, quàm heresis crimine excommunicatus, secus
verò* si ob heresim, tunc etenim elapso anno pro canuita ha-
beretur, & sicuti hereticus pœnis subijci debet, c. excommu-
nicamus, §. qui autem, & c. cum contumacia de heret. in 6.
Nicolaus Antonius Grauatius.

Redemptori Christo, eiuſq̄, piſſima Matri,
Lau, honor, & Gloria.

F I N I S .

ELENCHVS TITVLO-
RVM, SEV ARGVMENTA
CAPITVM, IN HOC LI-
bello contentorum.

EX LIBRO I.

D E summo Ponti- fice & sacro Se- natu. folio 14	De officio contradic- torum, eiuſq̄ audien- tia, ac literarum ex- peditione. 44
De summo Pœniten- tario, ac sacrae pœni- tentiariae officio 23	De literarum expedi- tione per cameram a- postolicam 52
De vtraque Signatura, ac earum conscriben- di formulis. 28	De literarum ac breui- um expeditione per Secretariam aposto- licam, & de Cardina- li breuium Signatu- rae praeposito. 56
De Vicecancellario, ac Cancellariae aposto- licae officio & litera- rum expeditione 36	

EX